
3 1761 07354702 8

POTENTIA

DIPLOMATISKE PRINCIPPER OG

 METODER FREMVISTE

MED EN BERETNING OM NIELS GRÖNS FORHOLD TIL UDENRIGSMINISTRENE DEUNTZER RABEN-LEVETZAU OG AHLEFELDT-LAURVIG

SAMT TIL

FORHANDLINGERNE OM
DE DANSK-VESTINDISKE ØERS SALG

AF

MATHILDE LÜTKEN

MED FORORD AF NIELS GRÖN

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS JUL. GJELLERUP
1912

ET TUSINDE

PRIS: KR. 1.50

POTENTIA

DIPLOMATISKE PRINCIPPER OG FORHANDLINGER FREMVISTE

MED EN BERETNING OM
NIELS GRÖNS FORHOLD TIL UDENRIGSMINISTRENE
DEUNTZER, RABEN-LEVETZAU og AHLEFELDT-LAURVIG

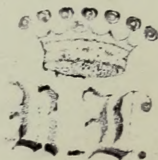
SAMT TIL

FORHANDLINGERNE OM
DE DANSK-VESTINDISKE ØERS SALG

AF

MATHILDE LÜTKEN

MED FORORD AF NIELS GRÖN

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS JUL. GJELLERUP
1912

Published $^{1}/_{2}$ 1912.

H. MEYERS BOGTRYKKERI — KØBENHAVN

FORORD

Da jeg som den, der har oplevet disse Begivenheder, kan have svært ved at se, hvor Vanskelighederne og Problemerne i dem ligger for en udenforstaaende, har jeg samtykket i at lade en anden gennemgaa det Stof, jeg kunde stille til Raadighed, idet jeg er ansvarlig for, dels, at dette er korrekt, dels, at intet, som kunde tjene til Sagens Oplysning, er tilbageholdt.

Som det ses, har jeg ventet længe, før jeg har samtykket i Offentliggørelsen af en samlet Oversigt over disse Kendsgerninger, da jeg havde haabet, at det ikke havde været nødvendigt, men ved de ideligt gentagne Angreb — der maatte ramme ikke alene mig, men alle de Mænd, som i Ud- og Indland havde knyttet sig til mig —, har jeg og mine Venner indset, at det nu var en Nødvendighed at klarlægge alt for Offentligheden.

København, den 15. Januar 1912.

Niels Grön.

INDLEDNING

Hver Gang »Potentia« har gjort Skridt til at komme i Gang herhjemme, har den atter og atter stødt paa en Modstand, der er begyndt — først hvisket ganske stille i Krogene, dernæst har bredt sig i videre og videre Kredse og er optaget af den Del af Publikum, som kun er altfor villigt til at lytte til Sensationen og Sladderen, der rammer — — Næsten!

Vi kender alle H. C. Andersens berømte Eventyr om Hønen, der pillede den lille Fjer af sin Krop, og om, hvorledes denne lille Fjer voksede og voksede og blev til en hel Masse Høns. Denne Lignelse gælder den Dag i Dag; kun vokser Rygtet nu om Stunder med en Hurtighed, en Magt, der er langt større end paa den Tid, da H. C. Andersens lille Høne levede.

»Potentia«s Opgave er at indføre en Magt, der kan og vil være en Kontrol, en gensidig Kontrol — man kan ogsaa godt kalde det en Art Selvkontrol, med det ideale Maal gennem praktiske Virkemidler at bekæmpe Sladder, Løgn, Svig og Bedrag — alt dette, der i Virkeligheden er Roden til al den Fortræd, der eksisterer i Verden.

At »Potentia« og dens Tilhængere vil sætte alt ind paa at bekæmpe Sladderen og Løgnen, er saa meget mere forstaaeligt, som det er denne Sladder og Løgn, der i aarevis har hindret den i at trænge igennem, denne Sladder og Løgn, som er

udbredt fra saadanne Steder, at selv de iblandt Publikum, som ikke finder en Hovedinteresse i at lytte til og udbrede Sladder og Løgn, har laant denne Øre og ment at maatte tro derpaa.

Den Sladder og den Løgn, her sigtes til, er vor Landsmand Niels Gröns Forhold til det senest for godt en halv Snes Aar siden projekterede Salg af de dansk-vestindiske Øer. Naar som helst der er forsøgt en Paabegyndelse af »Potentia«s praktiske Virksomhed, har denne Sladderens og Løgnens Stemme udsendt sit stille hviskede Ord, der er vokset og vokset, har faaet tidligere Støtter til at falde fra, men paa den anden Side ogsaa blandt Mennesker, som har havt Viljen til at trænge til Bunds, har skabt en stærk og sejg Kraft, der som en lille, men paalidelig Hær vil kaste sig i Brechen for Sandheden, i Troen paa og Overbevisningen om, at denne tilsidst altid sejrer.

Hensigten med denne lille Bog er da hovedsagelig at klarlægge Niels Gröns Forhold i Sagen angaaende de dansk-vestindiske Øers Salg og dernæst »Potentia«s Historie i korte Træk siden den Tid. Det er uundgaaeligt, at Skriftet maa anklage og angribe Personligheder, som burde være uangribelige. Det, der skal fremhæves, er ikke særlig den Uret, der i dette Tilfælde er gjort Manden Niels Grön, men først og fremmest, den utilbørlige, til Tider strafværdige Opførsel, der er udvist af Personligheder, hvis Ord udelukkende har havt Vægt, fordi de Mænd, der udtalte dem, har beklædt høje Embeder og Stillinger. De Mænd har ikke villet forstaa, at disse deres Stillinger giver dem et stort Ansvar, de har ikke villet forstaa, at naar de var Redskaber til og Befordrere af Rygterne, maatte de ogsaa tage Ansvaret.

Her er da kun een Domstol, disse Mænd kan stilles for: Offentlighedens; kun een Dom, af hvilken de kan dømmes: Folkedommen.

Denne paakaldes her.

Offentlighedens Domstol maa og skal forlange Beviser. De vil blive givne i efterfølgende Skrift; ingen Beskyldning vil blive rettet mod nogen, uden at der fremføres Beviser for den.

Folkedommen paakaldes her. Det bliver dens Sag enten at dømme de Personligheder, som her anklages, eller at knuse »Potentia«. Vil Offentligheden her skyde sin Pligt fra sig, findes der udenfor Landets Grænser en Offentlighed, der er stærk nok til, at enhver nok saa højtstillet Personlighed eller Autoritet maa tage Hensyn til dens Dom.

15. Januar 1912.

Mathilde Lütken.

DET PROJEKTEREDE SALG

AF

DE DANSK-VESTINDISKE ØER

I.

Inden jeg her giver Beretning om de Forhandlinger, der førtes mellem Danmark og Amerika om de dansk-vestindiske Øers Salg, og hvorved Niels Grön var Mellemmand i 1898, er det nødvendigt at forudskikke et Par orienterende Bemærkninger fra den Tid, da Øsalget første Gang var paa Tale.

De, som kender de Forhandlinger, der fandt Sted mellem Amerika og Danmark i Aarene 1864—67 om Salget af de dansk-vestindiske Øer, ved, at det var efter indtrængende Opfordring fra amerikansk Side, at man herhjemme gik ind paa at oprette en Traktat, hvorved Danmark samtykkede i at sælge Øerne St. Thomas og St. Croix til de Forenede Stater for $7^1/_2$ Million Dollars. Denne Traktat blev vedtaget baade af Folketinget og Landstinget, den blev underskrevet af Kong Kristian IX., og Hans Majestæt sendte en Afskedsskrivelse til Befolkningen paa Øerne. Det eneste, der endnu manglede, var Vedtagelsen af Traktaten i de Forenede Staters Senat, men selvfølgelig var der ingen i Danmark, som — efter den stærke Opfordring fra amerikansk Side — et Øjeblik tvivlede om, at Senatet vilde vedtage den, navnlig da alle de nødvendige Skridt var tagne i Danmark. Dog skete det ganske overraskende, at Traktaten ikke alene ikke blev vedtaget, men at den aldrig blev sat under Diskussion i de Forenede Staters Senat. Grunden hertil var, at da Statssekretær *Sewart* overgav Formanden i Komitéen i Senatet for uden-

landske Spørgsmaal, *Sumner*, Traktaten til Behandling og senere Fremlæggelse i Senatet, lod Sumner af personlig Uvilje mod Sewart Sagen ligge, saa Tiden for Afgørelsen udløb. Danmark fik derpaa Anmodning om at forlænge Fristen, hvad man herhjemme ogsaa gik ind paa, men Resultatet blev det samme.

Som det var naturligt, ansaa den danske Konge denne Behandling for en stor Fornærmelse, og af den Grund var det ugørligt senere hen paa ny at bringe Sagen angaaende Salget af Øerne frem ad *officiel* Vej herhjemme. Da der derfor efter en Del Aars Forløb i Amerika atter viste sig stærk Stemning for at købe de dansk-vestindiske Øer — saa stærk, at Republikanerne i 1896 havde Købet paa deres politiske Valgprogram —, maatte Sagen bringes frem ad anden Vej. Men hvorledes skulde den gribes an? Behandlingen i 1867 udelukkede som sagt *officiel* Tilnærmelse baade fra den danske Konges og Regeringens Side.

Vor Landsmand *Niels Grön* havde under Mac Kinleys Valgkampagne taget ivrig Parti for denne og som Medlem af den republikanske Centralkomité talt for Mac Kinley og Republikanerne i mange forskellige Stater baade i Øst og Vest og var derfor bedre end de fleste inde i Forholdene fra amerikansk Side. Da han efter Republikanernes Sejr i December 1896 var hjemme i Danmark, er det derfor ret rimeligt at antage, at det var af den Grund, at Departementschef i Udenrigsministeriet, *Vedel* kort efter Nytaar 1897 indlod sig paa at diskutere Spørgsmaalet om Salget af de dansk-vestindiske Øer med ham. Grön udpegede en Vej, ad hvilken en Forhandling kunde sættes i Gang, og hans Forslag maa have fundet Øre, thi straks efter, at han havde forladt Vedel, søgte denne Formanden for Komitéen for vestindiske Sager i Folketinget, daværende Kaptajn *E. Bluhme*, og bad ham om at søge at formaa Grön til at tage Sagen op i Washington. Bluhme søgte Grön Dagen efter, og foreslog, at han *privat* skulde undersøge Forholdene i Washington, paa sin egen Bekostning rejse derover og derpaa komme tilbage til Danmark, om muligt med Sikkerhed for, at Spørgsmaalet kunde blive løst. Bluhme forsikrede privat Grön om, at dersom han kunde udpege en praktisk Vej til Løsningen af Spørgsmaalet, vilde denne finde Støtte hos den danske Regering og Folket.

I Foraaret 1897 opholdt Grön sig i Washington, og da han om Efteraaret samme Aar vendte hjem til Danmark, var han i Stand til at kunne meddele Bluhme og Vedel, at det var de Forenede Staters Ønske at købe Øerne.

Da Regeringen i Danmark af førnævnte Grunde imidlertid hverken vilde eller kunde gaa ind paa *direkte* Forhandlinger, foreslog Grön, at der herhjemme skulde dannes en saa stærk repræsentativ Komité for Øsalget, at den vilde faa Kongens og Regeringens ubetingede Tillid, og denne Komité skulde saa af Regeringen erholde Tiladelse til at handle i dennes Navn. Grön paatog sig at danne denne Komité, der kom til at bestaa af nedenstaaende 9 Mænd:

General *Bahnson.*
Kaptajn *E. Bluhme.*
Redaktør *Carl Carstensen.*
Lensgreve *Mogens Frijs.*
Grosserer, Folketingsmand *Christopher Hage.*
Fabrikejer *G. A. Hagemann.*
Etatsraad *Gustav Hansen.*
Højesteretssagfører *Octavius Hansen.*
Redaktør *V. Hørup.*

Efter Gröns Forslag skulde saa denne Komité vælge en Mand, hvem den kunde overlade at benytte den Myndighed, den havde, til at handle paa den danske Regerings Vegne. Komitéen anmodede Grön om at være denne Mand og stillede til hans Disposition 5000 Kroner til de første Omkostninger ved Skabelsen af en lignende Komité i Amerika.

Direktør Hagemann foreslog, at Grön som Medlem af den amerikanske Komité skulde tage hans Ven, Direktøren for Standard Oil Company, *Henry H. Rogers.* Grön svarede hertil, at han ikke kendte denne, men gerne vilde medtage en Introduktionsskrivelse til ham. Hertil bemærkede Grev Frijs dog, at Grön maatte have frie Hænder til at vælge, hvem han vilde.

Det er en Selvfølge, at der vilde blive betydelige Omkostninger forbundne med Ordningen af Salget; Komitéen fremkom da med det Spørgsmaal, om ikke Grön og hans Venner i Amerika vilde paatage sig Udlæggene, da der herhjemme ikke eksisterede noget hemmeligt Fond, man kunde ty til,

og da man ikke — naar Sagen ikke skulde være officiel —, kunde faa Rigsdagen til at bevilge en Sum hertil og Komitéen heller ikke saa sig i Stand til at financiere ud over den første lille Sum, der foran er nævnt. Grev Frijs fremkom da med det Forslag, om ikke Grön og den vordende Komité i Amerika kunde bevæges til at afholde Omkostningerne mod at faa en vis Procentdel af Købesummen, naar Salget var gaaet i Orden. Et andet Medlem af Komitéen bemærkede til dette Forslag, at det jo let kunde ske, at Forhandlingerne herom kunde trække ud i flere Aar, og at Omkostningerne som Følge deraf kunde blive meget store. Ligeledes kunde det jo ogsaa tænkes, at Sagen efter de lange Forhandlinger alligevel ikke gik i Orden, og i saa Tilfælde vilde de Mænd, der havde staaet for Udlæggene, komme til at lide et betydeligt Tab. Grev Frijs bemærkede hertil, at man da maatte tilbyde en saa høj Procent, at nogen vilde løbe Risikoen, og man blev da enig om at give Grön Autorisation til at tilbyde den eventuelle Komité 10 Procent af Købesummen for at løbe denne Risiko.

Grön rejste saaledes med Bemyndigelse fra den danske Regering gennem 9-Mands Komitéen, ankom til Amerika 9. Januar 1898 og fik dér dannet en Komité, hvoraf han selv og Direktør Rogers blev Medlemmer. Den danske Gesandt i Washington, *Brun*, havde naturligvis ikke officielt noget med Sagen at gøre, men han meddelte senere Grön, at den danske Regering havde underrettet ham om Gröns Mission.

Sagen gik saa hurtigt frem, at Sekretær i de Forenede Staters Indenrigsministerium, *Cornelius N. Bliss*, om Morgenen den 23. Marts telegraferede til Direktør Rogers, at Spørgsmaalet om at købe de dansk-vestindiske Øer vilde blive bragt frem i Kabinettet samme Dag. Fra det amerikanske Udenrigsministerium telefonerede Departementschef *Kasson* efter Ministermødet til den amerikanske Købekomité om, at Grön hurtigst burde rejse til Danmark og paavise Nødvendigheden af straks at tage Sagen op dér, da det trak op til Krig mellem Amerika og Spanien. Grön telegraferede til den danske Komité, at han vilde rejse til Danmark næste Morgen, og at den amerikanske Komité, hvis det skulde være nødvendigt, da hurtigst vilde tage Affære, medens han var paa Havet.

Ved sin Ankomst til Queenstown modtog Grön et Ciffertele-

gram fra Amerika, der meldte: »Sagen vil gaa igennem, hvis Danmark handler hurtigt.«

Under Gröns Hjemrejse fra Amerika var Forhandlingerne altsaa gaaede saa hurtigt frem, at Senator *Lodge* 1. April introducerede en Bill i de Forenede Staters Senat med det Forslag, at Repræsentanternes Hus skulde anmodes om at bevilge Pengene (5 Millioner Dollars) til Købet af de dansk-vestindiske Øer. Denne Pris var bleven akcepteret af Danmark, og alt syntes at skulle gaa efter Ønske. Da Grön den 6. April ankom til København, stod det imidlertid klart for den offentlige Bevidsthed, at Krigen mellem de Forenede Stater og Spanien vilde bryde ud, og Medlem af 9-Mands-Komitéen, Højesteretssagfører *Octavius Hansen*, meddelte Grön, — samtidig med at han udtalte Komitéens store Anerkendelse og Beundring over den Hurtighed og Diskretion, hvormed Grön og den amerikanske Komité havde handlet, — at selv om der blev budt Danmark 20 Millioner Dollars, vilde det paa det nuværende Tidspunkt være umuligt at modtage Tilbudet, da det vilde føre til Misstemning i Udlandet, eftersom hele den europæiske Sympati var paa Spaniens Side. Det var altsaa umuligt *i Øjeblikket* at føre Sagen videre, men der blev sendt et langt Telegram til Amerika med Anmodning om ikke at afbryde Sagen, men at udsætte den til et Tidspunkt, naar Krigen var endt, og Formanden for 9-Mands-Komitéen, Etatsraad Gustav Hansen, skrev i den Anledning følgende Brev til Grön:

København, $^{11}/_{5}$ 98.

Kære Hr. *Grön!*

Jeg modtog i Dag Deres Breve af 7. og 9. ds. samt Deres Beretning af 9. ds., for hvilken jeg meget takker. Den vil nu sammen med vor Forhandlingsprotokol, efter Aftale med Konsejlspræsidenten, blive indsendt til ham. Jeg har meget ønsket, at han skulde være fuldstændig inde i Sagen og navnlig ogsaa vide, hvorledes Sagen nu staar — at den ikke er helt opgivet, men at vi ved Hjælp af vore Venner paa den anden Side Vandet vil kunne optage den igen, naar Tiden synes gunstig. Derfor har jeg i Forhandlingsprotokollen indført min Skrivelse til d'Hrr. Rogers og Flint. Denne vil blive Dem tilstillet, naar den har cirkuleret mellem Medlemmerne. Den ligger vist for Tiden paa Frijsenborg; det er muligt, at Grev Frijs ikke er hjemme . . . . . osv. osv.

Deres hengivne
Gustav Hansen.

Det ses af dette bedst, at man herhjemme ikke havde opløst Komitéen, men at man agtede at genoptage Forhandlingerne, og efter at Freden mellem de Forenede Stater og Spanien var afsluttet i Paris 10. December 1898, fik Grön da ogsaa herhjemme fra Opfordring til paa ny at tage Sagen op i Amerika, og det blev vedtaget, at han, naar han maatte finde Lejligheden dertil gunstig, atter skulde søge at indlede Forhandlinger derom, nemlig naar Kongressen i Washington havde ordnet Spørgsmaalet angaaende Kuba og Portorico.

Følgende Brev fra Etatsraad Gustav Hansen til Grön viser dette:

København, $^{20}/_{11}$ 98.

Kære Hr. *Grön!*

Jeg har modtaget Deres Brev af 18de ds. (fra Stuttgart).

Indlagt sender jeg Dem Udskrift af Tilførslen til Forhandlingsprotokollen fra Mødet den 9de ds.

De vil heraf se, at Komitéens Medlemmer sluttede sig til Underudvalgets Vedtagelse. Jeg har sendt Konsejlspræsidenten en Udskrift. Dersom han ikke gør Indsigelser, kan vi gaa ud fra, at han betragter de gamle Aftaler som endnu værende ved Magt.

Deres hengivne
Gustav Hansen.

Grön har aldrig modtaget nogen Meddelelse om, at Konsejlspræsidenten skulde have gjort Indsigelser, saa man tør gaa ud fra, at dette ikke er sket.

Paa dette Tidspunkt skete der imidlertid noget, som fik den danske Regering til at foretage et saa nedværdigende Skridt, at Grön og hans Kolleger i den amerikanske Komité snart efter maatte trække sig ud af Forhandlingerne.

Det skal her bemærkes, at de Forhandlinger, der havde fundet Sted mellem 9-Mands-Komitéen og Grön, var førte stilfærdige og hemmelige, og selvfølgelig skulde ingen udenforstaaende have noget om dem at vide. Forhandlingerne var hovedsagelig førte i Etatsraad *Gustav Hansens* Hus, som jo var 9-Mands-Komitéens Formand. Gennem en Søn af ham, Hr. *Folmer Hansen*, blev Hr. *Walter Christmas* imidlertid bekendt med Detaillerne angaaende Forhandlingerne, som var

i et saa godt Spor, at det kunde antages, at de vilde føre til det forønskede Resultat.

De to Herrer: Walter Christmas og Folmer Hansen, bestemte sig imidlertid til paa Basis af det Kendskab, de havde til Forhandlingerne, at gøre sig en stor Fordel. Uden noget som helst Mandat rejste de til New York, udgav sig for at være Danmarks Agenter og udnævnte *Fischer Hansen* til Danmarks Advokat. Denne introducerede Christmas og Folmer Hansen til Sagfører *Abner Mac Kinley,* en Broder til Præsident Mac Kinley.

For at faa at vide, paa hvilket Standpunkt Forhandlingerne stod, søgte Walter Christmas Grön og præsenterede sig som Agent for Anker-Marmor, medens Folmer Hansen havde medbragt et Introduktionsbrev til Direktør Rogers og sagde, at han vilde besøge amerikanske Hospitaler, men begge søgte under Samtalerne med Grön og Rogers at komme ind paa Spørgsmaalet om Salget af Øerne.

Dette var i Efteraaret 1899.

Abner Mac Kinley præsenterede Christmas for sin Broder, Præsidenten, og denne præsenterede ham for Mr. *John Hay,* som nylig var bleven Statssekretær (Udenrigsminister) og nok var bekendt med, at der ad uofficiel Vej forhandledes om Købet af de dansk-vestindiske Øer, men ikke vidste Besked om gennem hvem. Han tvivlede derfor ikke paa, at Christmas var den Person, der repræsenterede Danmark, og gjorde sig derfor skyldig i det store diplomatiske Fejlgreb at anmode den af den danske Marine afskedigede Løjtnant Christmas om til sin Regering at introducere en amerikansk Diplomat. Som man kan forstaa, greb Christmas med Glæde dette Forslag, og ikke lang Tid efter kom han til København med Mr. *Henry White,* som var Førstesekretær ved den amerikanske Legation i London.

Daværende Udenrigsminister *Ravn* blev derved sat i en slem Forlegenhed, thi han kunde selvfølgelig ikke afslaa at modtage den amerikanske Udsending, men vilde ikke modtage Christmas, som i Unaade var afskediget af den danske Marine. Resultatet blev følgende:

Udenrigsminister Ravn mødte Christmas og White i Ministeriets Forværelse, hvor Christmas præsenterede White for ham. Ravn bad White træde ind i hans Modtagelsesværelse,

men da Christmas vilde følge efter, sagde han, at han intet havde med Christmas at gøre, gik ind med White, lukkede Døren og lod Christmas tilbage i Forværelset.

Ravn havde talt til Christmas paa Dansk, hvorfor White ingen Anelse havde om, hvad der blev sagt.

Christmas opsøgte fornærmet sin Vens Fader, Etatsraad Gustav Hansen, og erklærede, at han havde Ret til at overvære Forhandlingerne, da han var sendt hertil af den amerikanske Statssekretær Hay. Etatsraad Gustav Hansen raadede dog Christmas til at forholde sig rolig, hvilket Raad han fulgte — som det viste sig til sin store Fordel; thi White, som var Christmas' Gæst paa Hotel Phönix, forlod Udenrigsministeriet uden at have mindste Anelse om det dramatiske Optrin, der umiddelbart i Forvejen og i hans Nærværelse var blevet udspillet mellem Christmas og den danske Udenrigsminister.

Før White forlod København, udtalte han efter Christmas' Ønske i Udenrigsministeriet, at man burde sende ham (Christmas) tilbage til Washington for at fuldende de Forhandlinger, han havde begyndt.

Hele Sagen kommer saa meget mere til at ligne en Komedie, naar man betænker, at lige til dette Tidspunkt havde Christmas ikke havt mindste Autorisation fra den danske Regering, hvilket Ravns Optræden overfor ham ogsaa maa bekræfte. Gaa tilbage til Washington uden Mandat fra Regeringen kunde Christmas imidlertid ikke, og nærme sig den danske Udenrigsminister (Ravn) kunde han heller ikke, men her kom hans Ven, Folmer Hansen, ham til Hjælp, idet han skaffede ham Støtte hos sin Fader, Etatsraad Gustav Hansen, 9-Mands-Komitéens Formand. Man tør vel ogsaa gaa ud fra, at Christmas fik andre indflydelsesrige Personers Støtte, siden Konsejlspræsident Hørring indlod sig paa Forhandling med ham af en saa nedværdigende Art som den, at gaa ind paa en Kontrakt, der tillod Christmas at benytte 500,000 Dollars eller 10 pCt. af Købesummen for Øerne til at bestikke Medlemmer af det amerikanske Senat, Repræsentanternes Hus og Pressen.

At Konsejlspræsident Hørring havde indgaaet en saadan Bestikkelseskontrakt med Christmas, er absolut fastslaaet gennem en (uimodsagt) Artikel, som Georg Brandes offentliggjorde i »Politiken« for 21. Februar 1903, og i hvilken det

bl. a. hedder: at »efter Aftale med Minister Hørring rejste han (Christmas) til Washington«; — »efter den amerikanske Udenrigsministers (Hays) udtrykkelige Ønske, bragte han Legationssekretæren ved det amerikanske Gesandtskab i London, Mr. White, med sig«; — »Underhandlingerne fortsattes under de to følgende Regeringer«; — »der kan ikke opkastes Tvivl om, at Christmas har havt Mandat fra den danske Regering som dens hemmelige Agent for Overdragelsen af Øerne til de Forenede Stater, heller ikke om, at der var tilsagt ham en betydelig Sum, naar Salget var i Orden, o. s. v. Altfor mange Aktstykker er Vidne om Forholdet, der bestod.«

At der her hentydes til Bestikkelser, fremgaar af følgende Udtalelse i samme Artikel: »Den, der er gammel nok til at have oplevet Salgsforhandlingerne i 1867, kan vidne, at hele den politiske Verden den Gang betragtede det som givet, at Forhandlingerne var strandede, fordi man ikke havde givet Underhandleren en Sum at raade over. De Danskes Harme over Christmas' Henstilling til Regeringen, der aldrig havde skullet læses af noget fremmed Øje, var Hykleri og intet andet«.

Ingen Røst hævede sig imod Brandes' Ord; havde de været usande, maatte den danske Regering have nedlagt Indsigelse imod dem, men dette skete som bekendt ikke.

Hvilke Medlemmer af 9-Mands-Komitéen der har været vidende om Formandens, Gustav Hansens, Relationer til Christmas, kan ikke med Bestemthed oplyses; kun et af dem: General *Bahnson*, har *offentliggjort* en Protest mod at have havt noget med Christmas at gøre, hvilket meddeltes Grön i et Telegram, sendt til ham i London af *Franz von Jessen*, og hvis Ordlyd er nedenstaaende:

»*Grön*, Savoy, London!

Christmas offentliggør Erklæring udtalende urokkelig Tillid til, at Regering, Rigsdag bevilger ham Midler til Dækning af Forpligtelser paatagne i Amerika for Tilfælde af Salg. Bahnson offentliggør Indsigelse mod at have samarbejdet med Christmas.*)

Christmas fik altsaa (som den amerikanske Kongres' officielle Undersøgelse klart har paavist) Mandat til at rejse til

*) Telegrammet er dateret »København, den 18. Februar 1902« og er under Udarbejdelsen af dette Skrift ligesom alle de andre Dokumenter i min Besiddelse. *M. L.*

Washington for at bestikke Medlemmer af det amerikanske Senat, Repræsentanternes Hus og Pressen. Straks efter meddelte Verdenspressen, at Kaptajn Christmas-Dirckinck-Holmfeld af den danske Regering var udnævnt til at forhandle med Regeringen i Washington om Traktatens Afsluttelse. Den danske Minister i Washington, Kammerherre Brun, der forstod, hvilken Skandale dette maatte føre til, bad Grön søge at faa fat i Christmas ved hans Ankomst til New York og forhindre hans Optræden i Washington.

Christmas ankom til New York, medbringende et Brev til Grön fra Etatsraad Gustav Hansen og et til H. H. Rogers fra Direktør G. A. Hagemann, men da han paa Gröns Opfordring ikke gik ind paa at forholde sig fuldstændig rolig og intet at foretage sig, nægtede baade Grön og Rogers at have noget med ham at gøre.

Hvor nedværdigende og skandaløst for Danmark det Spor var, hvorpaa Salgsforhandlingerne var komne ind, vises bedst af Christmas' egen Indberetning til den danske Regering, hvoraf nedenstaaende gives forskellige Uddrag:

»Det stod Konsejlspræsidenten klart, hvor nødvendigt det var, at jeg atter kom over til Amerika, da jeg saa at sige holdt alle Traadene i min Haand og alene kendte de Personer, der skulde agere under de forestaaende Negotiationer og Forhandlinger i Kongressen. Desuden havde Mr. White indtrængende raadet Udenrigsministeren til at lade mig fuldføre, hvad jeg havde begyndt, da jeg, — som Mr. White sagde — var persona gratissima i Washington.« — »Konsejlspræsidentens Brev til Ministeren i Washington blev afsendt. Indholdet kender jeg ikke, men derimod Resultatet: Kmhr. Brun arbejdede med stor Energi imod mig, og det lykkedes ham at ødelægge min Position og mit Renommé i Washington.«

Hr. Christmas omtaler i sin Rapport sin i sin Tid meget omtalte Afskedigelse fra Marinens Tjeneste ved Krigsretsdom, beklager sig over, at man ikke, skønt der blev arbejdet stærkt derfor, vilde gøre noget for at ændre hans Position, og meddeler, at Marineminister Ravn i sin Tid »forhindrede mig i at *tage* min Afsked, da jeg foretrak dette fremfor en Krigsretsdoms Afgørelse.« Senere skriver han: »Kmhr. Brun startede den opsigtsvækkende Nyhed, at den Mand, der havde været Mellemmand mellem den amerikanske og danske Regering *»had been kicked out of the danish navy by court martial«.*

Hr. Christmas fortæller videre i sin Beretning, at Konsejlspræsidenten ved hans Afrejse »med stor Venlighed paalagde mig at sorge godt for min egen Fortjeneste af de 10 pCt«.

Beskyldningen om Bestikkelighed hos den amerikanske Presse udtaler Hr. Christmas bl. a. i følgende Ord:

»Det er vanskeligt fra hjemlige Forhold at bedømme amerikanske og da navnlig amerikanske Presseforhold. Jeg i det mindste havde aldrig anet, i hvilken Grad den amerikanske Presse er til Fals baade til politiske og andre Spekulationer og Intriger.«

Christmas beklager sig i sin Beretning hyppigt over, at Grön blev støttet af den danske Gesandt, og udtaler derom bl. a.:

»Desuden havde Grön — jeg beklager at maatte sige det, — sin bedste Støtte i den danske Minister Kmhr. Brun, og denne var samtidig min værste Fjende.«

Ligeledes senere:

»Ved Gesandtens Sympati for Grön, — som han vidste, bekæmpede mig — og hans Antipati mod mig skal jeg ikke dvæle længere, men jeg maa her udtale min Indignation over Kmhr. Bruns Forsøg paa at gøre mig umulig i Washington.«

At den danske Regering har havt officiel Forbindelse med Christmas, fremgaar bl. a. af et Telegram til Grön og Rogers fra Komitéen i København, som Christmas ogsaa har citeret i sin Rapport. Det var Svar paa en Opfordring til at fratage Christmas hans Mandat og lyder:

»Impossible; matter officially in Christmas' hands.«

I Oversættelse:

»Umuligt; Sagen officielt i Christmas' Hænder.«

Det vil, som det ses, være umuligt for Regeringen at nægte, at den paa dette Tidspunkt havde givet nogen Autorisation til Christmas paa det omtalte uværdige Grundlag.

Christmas udtaler senere i sin Rapport om Senator *Lodge*, at han er »den eneste absolut ubestikkelige politiske Personlighed, jeg har mødt i Amerika,« hvilket yderligere er et Bevis paa, hvad Midler han iøvrigt har paastaaet at have anvendt.

Senere fremkommer atter en Beskyldning mod Kammerherre Brun for at have sværtet Christmas, der herom skriver:

»Som jeg tidligere har berettet, fortalte Kammerherre Brun om min Afskedigelse, saaledes at det kom baade Mr. Hay, Senator Lodge og andre for Øre. Paa forskellig Maade mærkede jeg, at den Elskværdighed, hvormed jeg var bleven modtaget, kølnedes — —« »En Dag spugte Senator Lodge mig i sit Privatværelse i Senatet om, hvorledes Sagen forholdt sig, og da jeg sidste Gang havde Audiens hos Mr. Hay, rettede han det samme Spørgsmaal til mig. Jeg kunde ikke benægte det Faktum, at jeg var afskediget i »disgrace«, og mine Forsøg paa at give en formildende Forklaring, hjalp ikke meget.«

Christmas' Rapport er i det hele taget et Aktstykke, som det kunde være interessant at aftrykke i sin Helhed. Jeg har nøje gennemlæst det, fundet det fuldt af Modsigelser, navnlig angaaende hvad der vedrører Grön. Christmas fortæller, at han og hans Klike har budt Grön og Rogers indtil $^2/_3$ af de 10 pCt.s Udbytte af Øsalget, saafremt de vilde hjælpe ham. Naar Christmas altsaa for sit eget Vedkommende kunde lade sig nøje med $^1/_3$ deraf, beviser dette dog, at han ikke har havt nødig at anvende saa meget til »Bestikkelse« i Amerika, som han stadig har villet give det Udseende af. Han meddeler ogsaa selv i Rapporten, at han omsider skuffedes med Hensyn til at faa Grön, hvem han i dette Dokument stadig river ned, til allieret. Det endte da ogsaa med, at Grön fuldstændig afslog at have noget med Christmas at gøre, idet denne opererede paa en helt anden Basis, end Grön et Par Aar i Forvejen havde indledet Sagen paa.

Som man ser af Christmas' egen Beretning, har Grön atter og atter tilbagevist ham, indtil Grön omsider, for at Christmas skulde rejse bort, Dagen før hans Afrejse gik ind paa at modtage en Overdragelse af den Autorisation, som Christmas efter sin Paastand havde fra den danske Regering, men Grön rejste straks til København og protesterede overfor Etatsraad Gustav Hansen og Direktør Hagemann mod at have tilladt Forhandlingerne at komme ind i et saadant Spor, og han frasagde sig al videre Forbindelse med Forhandlerne. Direktør Hagemann spurgte da Grön, om han til den danske Komité skriftligt vilde udtale, at saafremt Øerne nu blev solgte, havde hverken han eller den amerikanske Komité nogen Fordring for de Omkostninger, de havde haft. Dertil svarede Grön straks; Ja, saa snart han havde forhandlet med sine Kolleger i Amerika, og 9. August 1900 skrev han til Komi-

téens Formand, Etatsraad Gustav Hansen, at hverken han eller nogen af den amerikanske Komité, efter at Forhandlingerne var komne ind paa et saadant Spor, ønskede nogen som helst Erstatning, hvis Øsalget fandt Sted, og efter Samtalen med Direktør Hagemann, under hvilken Grön udtalte, at han kun havde overtaget den nævnte Autorisation for at faa Christmas bort fra Amerika, sendte han tillige Christmas et Telegram, hvori han meddelte ham, at han nægtede at have noget som helst mere med Sagen at gøre.

Hele denne Affære og dens uværdige Udvikling gjorde imidlertid, at Grön med fordoblet Iver arbejdede paa Virkeliggørelsen af sine et Par Aar i Forvejen paabegyndte Planer om at skabe

Verdenssammenslutningen „Potentia“.

Sidst paa Sommeren 1901 traf Grön i London sammen med Landstingsmand *Villars Lunn*, hvem han fortalte om sine Planer med Hensyn til »Potentia«. Lunn syntes meget interesseret og spurgte, hvorfor Grön ikke kom til Danmark og begyndte »Potentia« derfra, hvortil Grön svarede, at Tiden var ikke endnu.

I Oktober s. A. var Grön atter i Danmark, og han søgte da atter Villars Luun i Rigsdagen i København for igen at tale med ham om »Potentia«. Villars Luun sagde dog straks, at skønt »Potentia«-Tanken havde tiltalt ham i højeste Grad, maatte han tage bestemt Afstand fra Grön, eftersom han havde erfaret, at det var ham, der stod bagved Salget af de danskvestindiske Øer, nemlig ved at foranledige Forhandlingerne derom. Villars Luun søgte at vise Grön den Skam, det efter hans Mening vilde være for vort Land at sælge disse Øer. Da han imidlertid erfarede, at Grön nu var ganske uden for Sagen, grundet paa den nedværdigende Forhandlingsmetode, man senere havde indladt sig paa, og som han i højeste Grad beklagede og misbilligede, opfordrede Villars Lunn og senere ogsaa Holger Petersen Grön til at arbejde *mod* Traktatens Gennemførelse. Han nægtede imidlertid paa det bestemteste at gaa ind herpaa, og sagde, at da han havde begyndt Øsalgets Gennemførelse, kunde han ikke nu modsætte sig Planerne, hvor meget han end matte misbillige de Midler, der for Tiden blev

anvendte. Han bemærkede ogsaa, at han ingen Indflydelse vilde have, da ingen nu vilde kunne forstaa hans forandrede Standpunkt.

Hermed skiltes Grön og Villars Lunn for denne Gang.

— — — —

De følgende Maaneder tilbragte Grön dels i København, dels i London og dels i Paris, og i denne Tid udarbejdede han de første Udkast til »Potentia«-Planen. I den Anledning havde han i København flere Møder, ved hvilke Grev *Mogens Frijs*, Etatsraad *Gustav Hansen*, Direktør *Hagemann*, *Georg Brandes*, Kammerjunker *Kaj Suenson* (paa sin Faders, Direktør *Edouard Suensons* Vegne) og Højesteretssagfører *Ulf Hansen* var til Stede. Resultatet af disse Møder blev, at i Begyndelsen af Februar Maaned 1902 underskrev Grev Frijs, Direktør Hagemann, Georg Brandes og Etatsraad Gustav Hansen »Potentia«s første Program.

Hindringen af Øsalget.

Sagen om Øsalget var imidlertid en Maaneds Tid i Forvejen (Januar 1902) bleven forelagt Rigsdagen, og Christmas indsendte til Regeringen sin Fordring om Udbetaling af den store Sum Penge, som han i den danske Regerings Navn havde lovet til Bestikkelser. Sagen forløb ikke mere stilfærdigt, den blev offentligt diskuteret, de fleste danske Aviser paaviste, at største Delen af Publikum virkelig følte sig overbevist om, at det var nødvendigt at udbetale saadanne Summer til de amerikanske Kongresmedlemmer, og det lod virkeligt til, at man herhjemme almindeligt troede paa, at en Traktat ikke kunde gennemføres i de Forenede Stater uden Anvendelse af Bestikkelser.

Herhjemme var der imidlertid en indflydelsesrig Gruppe Mennesker, som indsaa den store internationale Skandale og den Fare, en Traktat paa denne Basis vilde være for vort Fædreland, og Morgenen efter, at de foran nævnte Mænd havde underskrevet »Potentia«s første Program, telefonerede Villars Lunn til Grön og udbad sig en Samtale med ham. I denne forestillede Lunn ham, at den vestindiske Sag nu stod saadan, at det vilde blive den største Skandale for Danmark, hvis Traktaten ikke blev forhindret. Han paapegede, at ogsaa nu, da *Ministeriet Deuntzer* var kommen til Roret,

maatte Horrings Overenskomst med Christmas, hvorved denne havde Tilladelse til at benytte 10 Procent af Salgssummen for Oerne til Bestikkelse i de Forenede Stater, staa fast, og at Danmark altsaa, hvis Traktaten blev vedtaget, vilde være nodsaget til at udbetale Christmas denne store Sum, som han hævdede at skulle udrede til amerikanske Senatorer, Medlemmer af Regeringen og Pressen. Det vilde komme til at staa for hele Verden, som om Danmark benyttede sig af den Slags Midler ved Forhandlinger, og som om de Forenede Stater godkendte dem. Det vilde ikke kunne skjules, og det vilde naturligvis i de Forenede Stater vække stor Harme, thi idet den danske Regering samtykkede i Udbetalingen i Bestikkelsesøjemed, vilde det komme til at staa, som om den frie Amerikaner lod sig bestikke.

Der fremkom saaledes en indirekte Beskyldning mod de Forenede Staters Regering og Presse, og begge Lande vilde for hele Verden komme tit at staa i et meget uheldigt og skæbnesvangert Lys. Det eneste, der vilde kunne forhindre denne Ulykke, var, at Traktaten ikke blev vedtaget.

Skønt Grön i sin forrige Samtale med Villars Lunn havde afslaaet at ville medvirke til at hindre Salget af Øerne, opfordrede Lunn ham nu paa ny til at gøre sin Indflydelse i de Forenede Stater gældende for at afbryde Underhandlingerne mellem Danmark og de Forenede Stater og saaledes gøre Christmas' Overenskomst med forhenværende Konsejlspræsident Hørring betydningsløs. Lunn foreholdt Grön, at hans Fædrelands Ære stod paa Spil, og at det var hans Pligt baade som dansk Mand og som amerikansk Borger at medvirke til at forhindre denne Ulykke. Villars Lunn talte ikke alene paa egne Vegne, men for en hel Gruppe Mænd, hvoraf flere var Medlemmer af Landstinget.

Grön kunde ikke andet end indse Rigtigheden af Lunns Argumenter, men udbad sig 24 Timers Betænkningstid. Lunn spurgte ham dernæst, om han vilde komme til et Møde samme Aften hos Redaktør *Franz von Jessen*, hvori Grön samtykkede. Paa Mødet, hvor der var samlet en Del Anti-Salgsmænd, oplæste Franz von Jessen hele Walter Christmas' Beretning — den, som foran er citeret. Denne var indgivet til hvert Medlem af det danske Ministerium, og det Eksemplar af den, som Franz von Jessen oplæste, har han efter al

Sandsynlighed modtaget af Villars Lunn. Formodningen om, at det var denne, som havde skaffet dette ellers ikke for Offentligheden tilgængelige Dokument til Veje, ligger deri, at der i det Eksemplar af Beretningen, som Franz von Jessen oplæste, manglede en Side, og at det blev meddelt, at Lunn havde paataget sig at skaffe denne manglende Side.

Dagen efter Sammenkomsten hos Franz von Jessen blev Grön anmodet om at komme til et Møde paa Landstingsmand, Grosserer *Holger Petersens* Kontor — paa ny sammen med en Del Anti-Salgsmænd. Her blev det atter betonet, hvilken Skandale det vilde være for Danmark, om en Traktat blev vedtaget paa de Betingelser, som Christmas' Beretning til den danske Regering beskriver i Detailler. Man var enig om, at der intet maatte spares for at undgaa Skandalen, og Franz von Jessen foreslog endog, at man skulde telegrafere hele denne Rapport, som saa stærkt angriber det amerikanske Folks eller dets Repræsentanters Hæderlighed, til den amerikanske Presse, for derved at vække en saadan Harme i de Forenede Stater, at Senatet ikke kunde staa sig ved at vedtage Traktaten. Grön modsatte sig dog paa det bestemteste dette Forslag og sagde, at han vilde rejse til Washington og forelægge Autoriteterne dér Fakta og derigennem søge i al Stilhed at hindre Traktatens Vedtagelse. Dette kunde saa meget lettere gøres, som Grön alligevel skulde til Amerika paa »Potentia«s Vegne. Han erklærede dog, at hvis han skulde søge at hindre Traktaten, maatte han have Lov til i dens Sted at foreslaa en anden, der gik ud paa, at det amerikanske Senat skulde nægte at vedtage den først foreslaaede Traktat, men i det Sted stille Danmark Forslag om en anden, ifølge hvilken Danmark i Stedet for at *sælge* de tre Øer til de Forenede Stater skulde *afstaa* de to Øer: St. Thomas og St. Jean til Fristaterne, medens St. Croix skulde vedblive at være dansk. De Forenede Stater vilde ved denne Ordning faa det, de i Virkeligheden ønskede, nemlig Havnen paa St. Thomas, og dette deres Ønske kunde saa forenes med, at det danske Flag vedblev at vaje under disse Breddegrader. Gröns Forslag gik ud paa, at de Forenede Fristater ikke skulde betale nogen Købesum for de to Øer, men til Gengæld for Overtagelsen af dem indgaa paa en betydelig Toldnedsættelse overfor St. Croix, hvilket vilde være af den største Værdi for denne Ø og Danmark.

Det blev senere sagt Grön, at dette hans Forslag havde været fremsat paa højeste Steder, og at han kunde være sikker paa, at saafremt det fremkom fra amerikansk Side, vilde det blive modtaget herhjemme.

Dette var Grunden til, at Grön, som tidligere havde forhandlet om at sælge de dansk-vestindiske Øer til Amerika, nu gik med til at søge at hindre Traktatens Gennemførelse, og hans første Skridt var da Offentliggørelsen af nedenstaaende Erklæring, der fremkom i »Nationaltidende« og »Politiken«:

Efter at jeg i disse Dage er bleven bekendt med den Indberetning angaaende Forhandlingerne om Salget af de dansk-vestindiske Øer, som Hr. W. Christmas-Dirckinck-Holmfeld under 1. Oktober 1900 har tilstillet den danske Regering, skal jeg herved meddele følgende:

Da jeg anser den Behandling af en alvorlig Sag, som er skildret i ovennævnte Aktstykke, for at være i højeste Grad skadelig for Danmark, maa jeg herefter betragte mig som frit stillet overfor alle dem, med hvem jeg i Anledning af de dansk-vestindiske Øers Salg har staaet i Forbindelse, og samtidig som berettiget til at indtage den Holdning, min egen Opfattelse af Sagen maatte diktere mig.

p. t. København, d. 8. Februar 1902.

Niels Grön.

I den Anledning skrev daværende Medarbejder ved »Nationaltidende«, Hr. Franz von Jessen, en meget lang Artikel, dateret 9. Februar 1902, hvoraf hidsættes Begyndelsen, der meget klart fremlægger hele Gröns Forhold og Bevæggrunden til hans ændrede Stilling:

Først og fremmest har det da Betydning at fortælle, hvem Hr. Niels Grön er, og hvad han har havt at gøre med de vestindiske Øers Salg. Niels Grön er en jydsk Bondesøn, som i 17-Aars Alderen kom til Amerika, hvor han hurtig har skabt sig en fremragende politisk og journalistisk Stilling, der ogsaa har sikret ham en Række betydningsfulde Forbindelser i Fristaternes Finansverden. Mit efterhaanden ikke helt korte Bekendtskab med ham har lært mig ham at kende, ikke blot som en intelligent og overmaade energisk Personlighed, men tillige som en Mand, der trods sin lange Udlændighed har bevaret en levende Følelse for det Land, han uforanderligt betragter som sit egentlige Fædreland. Naar han i Øjeblikket opholder sig herhjemme, skyldes det hans Planer om et storslaaet internationalt Foretagende i Verdenspressens Tjeneste, for hvilket han ønsker at gøre Danmark til Udgangspunkt.

Naar nu Grön har virket for de dansk-vestindiske Øers Salg til Amerika, saa er det, efter hvad han selv har fortalt mig, fordi han

nærede den bestemte Anskuelse, at det var et almindeligt Ønske hos alle Partier herhjemme at blive Øerne kvit. Han maatte finde en Bekræftelse herpaa i den Omstændighed, at da han første Gang (i Januar 1897) havde en Samtale med Udenrigsministeriets daværende Direktør, Gehejmeraad *Vedel,* om Salgstanken, viste Gehejmeraaden stor Interesse for den og henviste Grön til nærmere Forhandling med *Bluhme,* Formand i Folketingets Udvalg ang. de vestindiske Øer. Kaptajn Bluhme erklærede sig ligeledes for at være en Tilhænger af Salgsplanen, og det var paa hans Initiativ, at Hr. Grön i Januar 1897 rejste til Amerika for at undersøge Sagen. I November s. A. dannedes derefter en Komité med det Formaal at virke for Afstaaelsen. Denne Komité bestod af Højesteretssagfører *Octavius Hansen,* Kaptajn, Folketingsmand *Bluhme,* Redaktør *C. Carstensen,* Etatsraad, Landstingsmand *Gustav Hansen,* General *Bahnson,* Fabrikejer *Hagemann,* Redaktør *V. Hørup,* Folketingsmand *Christopher Hage* og Lensgreve *Mogens Frijs.* Den saaledes dannede Komité handlede i fuld Overensstemmelse med den daværende ansvarlige Regerings Chef, Konsejlspræsident Finansminister *H. E. Hørring.* Selve Komitéens Sammensætning og ikke mindst dens Tilknytningspunkter saavel til Regeringen som til den daværende Opposition maatte i og for sig yde Hr. Grön en fuldkommende betryggende Garanti for, at han ved at handle paa Komitéens Vegne kun fremmede legale og berettigede danske Interesser.

Det var i selve Komitéen, at Grev *Mogens Frijs* med Konsejlspræsidentens Vidende og Tilslutning stillede det Forslag, at der til Dækning af de Udgifter, som foraarsagedes af Arbejdet for Sagens Fremme i Amerika, skulde stilles til Disposition for Hr. Grön et Beløb, svarende til 10 (ti) pCt. af Salgssummen — vel at mærke, *kun for det Tilfælde, at Salget overhovedet fandt Sted* (fremhævet af mig, M. L.). Hvis Salget derimod *ikke* fandt Sted, skulde det være Hr. Niels Grön selv, der maatte bære den Risiko, der var forbunden med de Udgifter, han paadrog sig, idet Komitéen i saa Tilfælde kun forpligtede sig til at hefte for de 5000 Kr., der var udbetalt ham til Dækning af Omkostningerne ved hans første Rejse til Amerika i Anledning af Salgsplanerne.

For mit personlige Vedkommende, med mit Syn paa hele denne Sag, kan jeg vel *beklage,* at Komitéen i Forbindelse med den daværende Regering handlede, som den gjorde, uden at der forud var gaaet en indgaaende Drøftelse af Salgsspørgsmaalet. Men det er umuligt at bestride, at samtlige paagældende Parter formelt og reelt, ud fra deres Syn paa Sagen, har været berettigede til at benytte den af dem valgte Fremgangsmaade.

Med den Energi, der er Hr. Niels Grön ejendommelig, nedlagde han et stort personligt Arbejde i Sagen, og det lykkedes ham ved Hjælp af hans udmærkede amerikanske Forbindelser i største Stilhed at fremme den saa hurtig, at Amerikas Tilslutning til Købet af vore Øer allerede i April 1898 kunde betragtes som en Kends-

gerning, og Grön begav sig paa Vej til København for den endelige Ordnings Skyld.

Paa dette Tidspunkt trækker det imidlertid op til Krigen mellem Fristaterne og Spanien. Inden Grön naar Europa, er Krigen udbrudt, og den danske Regering beslutter da — af Neutralitetshensyn overfor den ene af de krigsførende Magter, Spanien — brat at afbryde alle Forhandlinger.

I November 1898 — efter Krigens Afslutning — modtog Hr. Niels Grön et Brev, der opfordrede ham til at genoptage de afbrudte Salgsforhandlinger. Brevet var undertegnet af Komitéens Formand, og Hr. Grön gik altsaa ud fra, at Komitéen endnu eksisterede, og at han, Grön, stadig stod som dens Repræsentant i Amerika. Efter Krigen var Situationen imidlertid væsentlig forandret: Fristaternes Besiddelse af Portorico og Kuba maatte foreløbig stille det tvivlsomt for de amerikanske Statsmænd, om en Erhvervelse af de danske Øer længere var ønskelig. Grön ansaa det derfor for klogest at vente nogen Tid, inden han paa ny bragte Spørgsmaalet frem. Først i Sommeren 1899 mærker han, at det er muligt atter at rejse Stemning for Sagen, og han genoptager derefter Forhandlingerne, som i Løbet af Oktober s. A. tager Fart.

Paa dette Tidspunkt er det, at Kaptajn *Walter Christmas Dirckinck-Holmfeld* for første Gang i Amerika aktivt griber ind i Sagen. Skal man paa Forhaand kort karakterisere Hr. Christmas' Optræden, da maa den betegnes som et dristigt Forsøg paa at tilegne sig Æren for og Frugterne af Hr. Gröns aarelange Arbejde.

Men samtidig skal det betones, at medens Komitéen og Niels Grön har ført Underhandlingerne om Øernes Afstaaelse diskret og med klog Hensyntagen til Danmarks Værdighed, saa former Hr. Christmas' Virksomhed sig som en Række af — skal vi sige Ekscentriciteter — paabegyndt i Washingtons Saloner og Ministerialkontorer, fortsat i Unionens Presse og næppe endnu afsluttet med den Proces angaaende Hr. Christmas' Forhold til sin amerikanske Advokat, som i Øjeblikket verserer for Domstolene i New York

Resten af Franz von Jessens Artikel, der som nævnt findes i »Nationaltidende« for 9. Februar 1902, omtaler hele Sagens videre Gang, Christmas' Rapport og hele den mærkelige Opførsel, som nogle Herrer af Komitéen har vist ved uden at afbryde Overenskomsten med Grön at forhandle med Christmas. Franz von Jessen udtaler et Stykke henne i Artikelen, at Christmas har været til et Møde, som Formanden, Etatsraad *Gustav Hansen*, har sammenkaldt, ved hvilket var til Stede Fabrikejer *Hagemann* og General *Bahnson*, og han skriver herom:

»Andre Medlemmer af Komitéen har paa det bestemteste udtalt, at de ikke var tilkaldte til dette Møde eller overhovedet har faaet Meddelelse om, at *der paa Komitéens Vegne paatænktes Forhandlinger med Hr. Christmas.*«

At dette forholdt sig rigtigt, fremgaar af, at ingen Røst nogensinde har hævet sig for at korrigere denne Udtalelse, medens General Bahnson, som før nævnt, offentlig gjorde Indsigelse mod at have samarbejdet med Christmas.

Denne Artikel fremkom uden at blive modsagt af Regeringen, og dette saa vel som dens Fremkomst i »Nationaltidende«, hvis Redaktør, Carl Carstensen, tilhørte Salgskomitéen, er den bedste Garanti for, at Gröns Motiver til sit ændrede Standpunkt var de bedste og i enhver Henseende uangribelige.

Franz von Jessen havde her havt Lejlighed til indgaaende at sætte sig ind i alle Sagens Faser og fremsatte den klart og tydeligt, og man maa derfor saa meget mere beklage hans senere saa umandige og holdningsløse Opførsel, da han, skønt Direktør af »Potentia«, lod sig benytte — eller frivilligt gjorde det — til at kolportere Rygter om en Personlighed, hvem han hidtil kun havde kendt som en retskaffen Mand — dog derom senere.

Den 15. Februar 1902 forlod Grön København og ankom om Morgenen den 17. til London. Samme Aften havde han i Parlamentet et Møde med Sir *Charles Dilke,* Sir *Edward Sassoon* og Mr. *Henry Cust,* ved hvilket han forelagde disse Herrer »Potentia«s forannævnte Program, der altsaa var underskrevet af D'Hrr. Georg Brandes, Grev Mogens Frijs, Direktør Hagemann og Etatsraad Gustav Hansen, og som de engelske Herrer akcepterede.

Næste Morgen (d. 18. Februar) fandtes der i »Times« offentliggjort et Telegram fra Washington, hvori der stod, at Senatet enstemmigt havde vedtaget Traktaten om Købet af de dansk-vestindiske Øer, hvilket selvfølgelig var en Skuffelse for Grön, som havde ventet og haabet at naa Washington, før Sagen kom for i Senatet. Skulde der nu være Tale om at hindre Traktaten, var der intet andet Middel hertil end at forhindre Repræsentanternes Hus i at bevilge Købesummen (de 5 Millioner Dollars).

Et Par Timer efter, at Grön havde læst ovennævnte Telegram, afrejste han til Amerika og ankom den 26. Februar 1902 til New York. Inden sin Afrejse fra London afsendte han et Telegram til New York til et Medlem af den forrige Salgskomité.

Ved sin Ankomst til Amerika søgte Grön straks H. H. Rogers og forklarede ham Sagernes Stilling. Rogers var enig med ham i, at det vilde være en stor Skandale baade for de Forenede Stater og for Danmark, hvis det — hvad der jo var uundgaaeligt — kom offentligt frem, at et saadant Bestikkelsessystem som det, Christmas' Beretning beskriver, var blevet benyttet af Danmark og godkendt af de Forenede Stater. Rogers skrev straks til General *Grosvenor*, Medlem af Repræsentanternes Hus, og bad ham om at ville modtage Grön samt telegrafisk sende sit Svar, der ankom den følgende Dag, hvorefter Grön afrejste til Washington. Ankommen dertil søgte han Grosvenor og forklarede ham hele Stillingen. General Grosvenor blev meget ophidset herover og erklærede paa det bestemteste, at disse Penge aldrig skulde blive bevilgede, saa længe *han* var Medlem af Repræsentanternes Hus. Han vilde straks samme Aften gaa til Finansudvalget, der netop denne Aften havde Møde, og sige til Formanden, Mr. *Joe Cannon*, at der intet maatte ske med Hensyn til Bevillingen af Pengene, før der var foretaget en Undersøgelse. Det blev derefter bestemt, at Grön skulde rejse tilbage til New York og sammen med Rogers sørge for at faa Christmas' Beretning til den danske Regering og alle de Artikler, der var offentliggjorte i danske Blade, oversat, altsaa alle de Artikler, der beviste, at det var den almindelige Mening, at de Forenede Staters Senat, Regering og Presse maatte bestikkes. Rogers private Stenograf fik det Hverv at udarbejde alle disse Oversættelser efter Gröns Diktat, da man vilde undgaa, at der kom noget ud derom udenfor de indviedes Kreds.

Grosvenor havde i Mellemtiden været bortrejst fra Washington, men ved sin Tilbagekomst telegraferede han, at han nu ventede Grön, som derpaa atter afrejste til Washington og overgav Oversættelserne til Grosvenor, som, efter at have gennemlæst dem, erklærede, at de først maatte forelægge Sagen for Statssekretæren, Mr. *Hay*. Grosvenor og Grön vedtog, at det skulde foreslaas Statssekretæren, at han i al

Hemmelighed skulde underrette den danske Gesandt i Washington, Brun, om, at under de for Haanden værende Forhold saa han helst, at det danske Landsting i København afslog at vedtage Traktaten. Sagen var jo nemlig i Danmark saa vidt fremme, at Folketinget med overvældende Majoritet havde vedtaget den. Saafremt man var villig til at gaa frem paa denne Maade, vilde Traktaten kunne falde uden mindste Opsigt og hele den mislige Situation være reddet.

Grosvenor søgte altsaa en Samtale med Statssekretær Hay, og efter denne meddelte han Grön, at Hay havde udbedt sig Betænkningstid, indtil han kom tilbage fra en 4-5 Dages Udflugt med sin Lystyacht, og naturligvis var der saa ikke andet at gøre end at vente.

Efter Hays Tilbagekomst søgte Grosvenor ham paa ny; Grosvenor meddeler, at Statssekretærens Svar var følgende:

Han tvivlede ikke paa, at den Beretning, han lige havde gennemlæst, var skreven af den Mand (Christmas), som den daværende danske Konsejlspræsident (Hørring) havde sendt til Washington, men han troede ikke, at en Antydning fra hans Side til den danske Gesandt om, at man i de Forenede Stater helst saa', at det danske Landsting nægtede at vedtage Traktaten, vilde forhindre Offentliggørelsen af Rapporten og derfor heller ikke Skandalen; han for sit Vedkommende havde hver Dag ventet at se en Offentliggørelse af den, da der kunde formodes at være andre Kopier end den nærværende Rapport fra Christmas udenfor officielle Hænder. Han ønskede derfor ikke at blande sig i Sagen, han for sin Person havde intet at skjule. Naar den danske Regering (hvad enten det var det foregaaende eller det nuværende Ministerium) havde begaaet Fejltagelser, maatte den selv bære Ansvaret derfor.

Dette meddelte Grön Franz von Jessen, som stadig stod i Forbindelse med ham paa de danske Anti-Salgs-mænds Vegne, i nedenstaaende Telegram:

»Hay says Denmark must stand responsible; disgraceful negotiations not his fault.«

»Hay siger, Danmark maa staa ansvarlig; nedværdigende Forhandlinger ikke hans Fejl.«

Da Statssekretær Hay stillede sig paa dette Standpunkt, blev en stilfærdig Løsning af Sagen umuliggjort, idet ingen

anden kunde give den danske Gesandt dette Vink paa en Maade, saa han med Udsigt til godt Resultat kunde benytte det, og der var derfor intet andet at gøre end at henvende sig til Offentligheden. Grön meddelte denne sin Anskuelse til General Grosvenor, der ogsaa samstemmede hermed, hvorefter Grön viste ham en Erklæring, hvortil han allerede havde gjort et Udkast, og sagde, at han ønskede at tilstille Pressen den igennem »Associated Press«. Grosvenor gennemlæste Erklæringen og var enig i, at det burde gøres paa denne Maade; efter Gröns Anmodning samtykkede han i, at der til Pressen maatte refereres til ham for Sandheden af Udtalelserne.

Grön leverede denne Erklæring til Mr. *Crane*, Repræsentant for »Boston Herald«, hvem han personlig kendte, bad ham give den til »Associated Press«s Bureau og meddele, at man hos Grosvenor kunde faa Bekræftelse paa Udtalelsernes Rigtighed. Dagen efter kom Crane imidlertid meget forbavset til Grön og fortalte, at Repræsentanten for »Associated Press« havde søgt Grosvenor, men at han havde slaaet Sagen hen og sagt, at Udtalelsen var uden Basis eller Betydning. Dette viste, at efter Hays Erklæring om ikke at ville give den danske Gesandt det ønskede Vink var Traktatens Gennemførelse i Repræsentanternes Hus bleven et Partispørgsmaal, og som god Partimand havde Grosvenor trods sin tidligere udtalte Mening skiftet Standpunkt, medens han dog samtidig ønskede at lade Grön blive i den Tro, at han endnu var paa hans Side.

For at faa Grosvenors Stilling bekræftet, anmodede Grön en Medarbejder ved »New York Tribune« om at gaa til ham — med samme Resultat som Repræsentanten for »Associated Press«. Mr. *Gibson*, som var Repræsentant for »Philadelphia Press«, røbede paa dette Tidspunkt — ubevidst — en stor Hemmelighed for Grön, nemlig, at Statssekretæren og Kabinettet indsaa, at saafremt Christmas' Beretning var bleven fremført i Repræsentanternes Hus, vilde det kunne blive vanskeligt at faa dette til at bevilge Pengene til Købet af Øerne, og Partiet, som ønskede Overdragelsen af dem til de Forenede Stater, var derfor besluttet paa hurtigst muligt at søge at faa det danske Landsting til ligesom Folketinget at vedtage Traktaten. Naar dette var sket, vilde de Forenede

Stater straks overtage Øerne, plante det amerikanske Flag paa dem, og først længe efter Overtagelsen skulde Spørgsmaalet om Købesummen indbringes i Repræsentanternes Hus, hvor det saa vilde være umuligt at nægte Bevillingen af Pengene.

Samtidig med, at Grön gav ovennævnte Erklæring til »Associated Press«, som efter Grosvenors Stilling ikke optog den, offentliggjorde han en Artikel i ca. 10-12 Blade i de Forenede Stater. Denne havde imidlertid ikke den ventede og ønskede Indflydelse, idet den amerikanske Regering samtidig afholdt Statsraad, i hvilket det blev diskuteret, hvem der skulde udnævnes som Guvernør paa Øerne, og hvilke Tropper der skulde sendes dertil, idet man derigennem ønskede at slaa fast i Offentlighedens Bevidsthed, at Sagen angaaende Købet af Øerne var afgjort. Samtidig fremkom der i Regeringsblade Artikler, hvori det hed, at en Mand ved Navn Grön i Washington fremsatte de mest fantastiske Ting angaaende Forhandlingerne mellem de Forenede Stater og Danmark, men disse var uden nogen Betydning, da Sagen paa det nuværende Tidspunkt var saa godt som afgjort. De Blade, der havde offentliggjort Gröns Udtalelser, troede derfor, at disse var upaalidelige, og alt syntes nu at staa, som Regeringen ønskede det.

En Række Telegrammer veksledes paa dette Tidspunkt mellem Franz von Jessen som Sekretær for Anti-Salgsmændene og Grön. Et Par af disse Telegrammer, sendte til Grön, som her skal citeres, viser bedst, hvor betydningsfuld hans Stilling i Virkeligheden var. Telegrammerne var henholdsvis af 3. og 5. Marts:

I.

Grön, Washington.

While present agreement perhaps may fail, your plan if proposed from your side be sure of acceptance, especially if smaller payment could be made for concession besides steamshipline to Centroamerika guaranteed by three well-known gentlemen only if islands remain ours am authorized express greatest sympathy for extended commercial cooperation with your country three gentlemen's reference Landmandsbank.

vonjessen.

II.

Grön, Washington.

Protest published to-day against sale unworthing negociations treaty's disadvantage and obliging signers support enterprises developing islands between signatures strongest businessment, bankers, landowners, admirals, generals, president supreme court, first bishop, members parliament both parties, when decision your side expected.

vonjessen.

I Oversættelse:

I.

Grön, Washington.

Medens nuværende Overenskomst maaske kan mislykkes, vil Deres Plan, hvis den foreslaas fra Deres Side, være sikker paa at at blive akcepteret, i Særdeleshed hvis mindre Beløb kan betales paa Grund af Koncessioner. Desforuden Dampskibslinie til Central-Amerika garanteret af tre ansete Mænd, dog kun, hvis Øerne forbliver vore. Jeg er bemyndiget til at udtrykke den største Sympati for et udvidet kommercielt Samarbejde med Deres Land. Tre Mænds Referencer Landmandsbanken.

vonjessen.

II.

Grön, Washington.

Protest offentliggjort i Dag mod Salget paa Grund af uværdige Salgsforhandlinger samt Traktatens Ufordelagtighed. Protestens Underskrivere forpligter sig til at støtte Foretagender til Øernes Udvikling. Mellem Underskriverne findes Forretningsmænd, Bankierer, Godsejere, Admiraler, Generaler, Højesteretsjustitiarius, Sjællands Biskop, Rigsdagsmedlemmer af begge Partier. Naar kan Afgørelsen fra Deres Side forventes?

vonjessen.

Grön søgte nu General Grosvenor i Repræsentanternes Hus. Grosvenor modtog ham meget venskabeligt, og Grön takkede ham »for hans Assistance, og fordi han havde vist, at han satte Princip over Parti.« Grön udtalte under Samtalen:

»Naturligvis løber jeg mod en Jernmur og er færdig; naar Statssekretær Hay ikke ønsker noget, sker det naturligvis ikke; men mener De, at Repræsentanternes Hus vil bevilge de 5 Millioner Dollars, saafremt disse Forhandlinger bliver fremlagte?«

Hertil svarede Grosvenor, at det troede han ikke, og han tilføjede: »Jeg lover at faa Akterne angaaende Forhandlingerne frem i Repræsentanternes Hus, naar Spørgsmaalet om Bevillingen af Pengene til Købet af Øerne kommer op.«

Grön, der maatte have været mere end almindeligt godtroende for ikke at være klar over dette Dobbeltspil, takkede paa ny Grosvenor for hans Tilbud om at varetage Sagen og forlod ham — dog kun for straks at søge et andet Medlem af Repræsentanternes Hus, Mr. *Richardson*, Formanden for det demokratiske Parti. Grön kendte ham ikke personligt, men sendte sit Kort ind og bad om at tale med ham. Richardson kom ud og spurgte, hvad Grön ønskede, hvorpaa Grön anmodede ham om at opgive en Tid, da de kunde have en uforstyrret Samtale, og sagde, hvad Sagen drejede sig om, hvorefter Richardson anmodede ham om samme Aften Kl. 8 at komme til ham i hans Hjem. Ved Sammenkomsten her var Mr. *Underwood*, Repræsentant for Alabama, tillige til Stede.

Grön satte nu de to Herrer ind i hele Sagernes Stilling med Hensyn til Øsalget og paaviste dem, at Demokraterne her gennem at forhindre den store diplomatiske Skandale kunde være sikre paa at faa Flertal, uagtet Republikanerne for Øjeblikket havde en Overvægt af 45 Stemmer.

I Løbet af den følgende Uge holdt de hver Aften Møde i Richardsons Hjem og hver Middag i Kongresbygningen, og her blev hele Slagplanen lagt om, hvorledes Sagen skulde tages op i Repræsentanternes Hus. Senator *Bailey* fra Texas var ogsaa til Stede ved nogle af disse Møder og blev sat ind i Forholdene for at kunne introducere Sagen i Senatet paa samme Tid, som den kom ind i Repræsentanternes Hus, hvilket ogsaa skete.

Saavel Regeringen, Statssekretær Hay, General Grosvenor som hele det republikanske Parti troede, at Grön for længst var over alle Bjærge, saa der ikke var mere at frygte af ham, og saa at det politiske Snille og Partiinteresserne endnu en Gang kunde vinde Sejr over Sandheden; men det skulde komme anderledes.

Den 27. Marts 1902 stod Richardson op i Repræsentanternes Hus og forlangte Ordet. Saa snart han fik dette, begyndte han at oplæse en Resolution, der gik ud paa at forlange en officiel Undersøgelse foranstaltet angaaende Forhandlingerne med Danmark om Købet af de dansk-vestindiske Øer. Om nedenstaaende indeholder de Forenede Staters Kongresakter af 27. Marts 1902 indgaaende Detailler og viser, at der ikke

vilde kunne rejses et diplomatisk Spørgsmaal af mere skandaløs Natur, ligesom at intet Spørgsmaal i højere Grad end dette kunde gøre Krav paa officiel eller offentlig Undersøgelse. Blandt Republikanerne i Repræsentanternes Hus blev der under Richardsons Oplæsning stor Sensation, og Medlemmerne af Regeringspartiet søgte hurtigst muligt at forhindre, at en Undersøgelse som den af Richardson foreslaaede blev foretaget, bl. a. ved at erklære, at det var udenfor Dagsordenen. Det kom til en stormende Scene, Angrebene og Svarene var i højeste Grad hidsige, men til sidst maatte Formanden indrømme, at Richardson var fuldt berettiget til at fremsætte Resolutionen. I en lang og kraftig Tale klarlagde Richardson hele Sagen; Underwood fra Alabama fulgte ham derefter med et stærkt Angreb paa Statssekretær Hay, fordi denne havde indladt sig paa Forhandlinger med Christmas.

»Congressional Record« (de Forenede Staters Rigsdagstidende) for 27. Marts 1902 har brugt ikke mindre end 28 med Petit trykte Spalter til at referere hele denne Sag. Jeg skal nedenstaaende citere nogle af Udtalelserne i Oversættelse efter dette Referat.

Mr. *Underwood* udtalte bl. a.:

»Muligvis er min Tankegang gammeldags, men jeg tror, at mit Lands Ære bør staa hævet over alt — — — —

Jeg bryder mig ikke om, hvad De indsætter i Resolutionen, eller hvorledes De vil faa den privilegeret. Jeg siger, at den Kendsgerning eksisterer og er bevist, at en Mand — jeg bryder mig ikke om, enten han er en Tyv eller en Kæltring —, at en Mand ved Navn Walter Christmas kom til dette Land og prøvede, først for sin egen personlige Fordels Skyld, at sælge disse Øer; at denne Mand rejste tilbage til Danmark, anbefalet af de Forenede Staters Regering, for at indføre vor diplomatiske Agent hos sin egen Regering. Enten han saa er en Tyv eller en Kæltring, saa opnaaede han vor Fuldmagt til denne Hensigt, og det har ingen benægtet. Da han havde gjort det, og da Forhandlingerne var begyndte, saa er det ikke benægtet — nej, det er erkendt —, at han blev sendt tilbage hertil af sin Regering, ikke som officiel Agent, for at faa Salget i Stand.

Mr. Brun, den danske Minister, repræsenterede officielt sin Regering, men det er ikke benægtet, og de officielle Dokumenter i Danmark bevidner det — det er indrømmet af Medlemmer af det Sehestedske Ministerium —, at denne Mand var Danmarks uofficielle Agent for at gennemføre denne Handel. Lad ham være en Tyv eller

en Kæltring, det kommer ikke mig ved. De sendte ham hertil, og han handlede med vort Folk paa denne Maade. Naa, hvad er Resultatet? Han gaar tilbage til Danmark og indgiver en Beretning til Ministeriet Sehested om, hvad han har udrettet her, og han siger i den Beretning til Ministeriet, at han ved Kontrakt har bundet sig til at udgive 500,000 Dollars af Købesummen for disse Øer til amerikanske Borgere, Medlemmer af Kongressen og af Senatet og Presseassociationer i Bestikkelsesøjemed. Bestikkelse for hvad?

For at gennemføre et Køb, som vi siger er rigtigt og retfærdigt, en ligefrem Handel, og dog staar vi kompromitterede overfor Folket i Danmark, mistænkt for, at det er nødvendigt at benytte Bestikkelse for at gennemføre en ren og skær Handel med det amerikanske Folk.

Naa, det kan være, at det ikke er sandt, hvad denne Mand siger. Jeg beder til Gud, at det maa være usandt*). Men han har fremsat Beskyldningen. Som disse Beretninger viser, er her et edeligt Vidnesbyrd, som klargør, at det er den Beretning, som denne Tyv eller Kæltring — hvad d'Hrr. nu vil kalde ham, men den danske Regerings betroede Agent, den uofficielle Agent — har indbragt til sin Regering, idet han meddeler, at han har brugt 500,000 Dollars til Bestikkelse her under vort Lands Kapitoliums Tag.«

Som man ser, er der ikke blevet sparet paa stærke Udtryk og skarpe Angreb.

Mr. *Cannon*, som tilhørte det republikanske Parti, havde før Mr. Underwoods Tale stillet nedenstaaende Forespørgsel:

»Hr. Formand! Jeg kom et Par Minutter efter, at Medlemmet fra Tennessee (ɔ: Richardson) begyndte sin Redegørelse. Jeg har saa nøjagtig som muligt hørt paa hans Oplæsning af den anførte Beretning, og efter hvad jeg kan faa ud af det, synes det, at en Mand ved Navn Christmas, en dansk Undersaat, der selv tilstaar, at han er en Bestikker og værre end en Tyv, fremsætter visse Paastande, og som Følge af disse Paastande er det foreslaaet at foranstalte en Undersøgelse, ikke hvorvidt nogen Senator, men hvorvidt noget Medlem af Repræsentanternes Hus har ladet sig bestikke. Udtrykker jeg mig rigtigt? Er det Øjemedet med Undersøgelsen?«

Foruden Cannon talte af Republikanerne desuden bl. a. d'Hrr. Dalziel og Hitt ivrigt imod Resolutionen, men da de saa, at den ikke kunde modstaas, foreslog Cannon, at Beretningen og alle de oversatte Dokumenter, hvormed Richardson var forsynet, skulde trykkes i »Congressional Record«, saaledes at ethvert Medlem af Repræsentanternes Hus kunde faa Anledning til at gøre sig bekendt med Sagen, før den kom til Afstemning, og han foreslog tillige, at Vedtagelsen af Resolutionen blev opsat, saaledes at den kom til Behandling

*) Smlgn. Brandes' foran citerede Artikel.

som Punkt 1 paa Dagsordenen næste Morgen. Dette modsatte Demokraterne sig imidlertid paa det bestemteste, Spørgsmaalet blev sat under Afstemning, og saa mange af Republikanernes Parti sluttede sig til Richardson, at Demokraterne fik stort Flertal, og dette var deres første Sejr i denne Kongres.

Derefter blev Resolutionen sat under Afstemning, og den blev enstemmigt vedtaget.

Der findes Skeptikere, som ikke tror paa Sandhedens Sejr. Det modsatte hævdes af »Potentia«s Tilhængere; vi hævder, at *Sandheden skal nok til sidst sejre*, og ved denne Lejlighed fejrede Sandheden den skønneste Triumf.

Om Udfaldet af Afstemningen i Kongressen telegraferede Grön nedenstaaende til Franz von Jessen som Sekretær for Anti-Salgsmændene:

> House voted unanimously demanding investigations; indignant speeches. Denmark can't with honour ratify now.

I Oversættelse:

> Huset vedtog enstemmigt at forlange Undersøgelser; indignerede Taler. Danmark kan nu ikke med Ære vedtage Traktaten.

Formanden for Underhuset udnævnte derefter en Komité paa 7 Mand, som officielt skulde undersøge hele Sagen. Komitéen traadte sammen og bestemte, at dens første Møde skulde finde Sted den 1. April, Kl. 10, og at Grön skulde anmodes om at komme til Stede for at afhøres.

For den Del af det republikanske Parti, som ønskede at gennemføre Købet af de dansk-vestindiske Øer, var den nuværende Stilling i høj Grad prekær, thi Sagen var jo i Virkeligheden falden og Vedtagelse af Traktaten umuliggjort. Da hændte det, at et Telegram, der af »Associated Press«s Repræsentant i København, Hr. *Albert Thorup*, den 28. Marts 1902 blev sendt til »Associated Press« som stammende fra et Interview med en »high official« (høj officiel Personlighed) i den danske Regering, blev offentliggjort i hele den amerikanske Presse. Telegrammet, der nedenstaaende aftrykkes, blev offentliggjort den 29. Marts, altsaa 3 Dage inden Grön skulde

afhøres af Komitéen. Det angreb ham paa fuldstændig løgnagtig Maade og havde naturligvis — som stammende fra »a high official« — en knusende Virkning; i Offentlighedens Øjne maatte Grön, saaledes som det republikanske Parti fremsatte Sagen og betegnede ham, staa »som en hensynsløs fremmed«, »en Pengeafpresser« o. lign., og der skabtes saaledes — hvad Hensigten med Telegrammet vel ogsaa var — en stærk Modvilje mod Grön, inden han indgav sin Beretning for Undersøgelsesudvalget.

Telegrammets Ordlyd var, som følger:

Copenhagen, March 29., 1902.

In an interview to-day on Congressman Richardson's resolution for an investigation of the charges made by Capt. Christmas, in connection with the negotiations for the sale of the Danish West Indies, a high official said:

»Neither Christmas nor Grön were ever given credentials as agents for the sale of the Danish West Indies. They never negotiated with Washington, and have in no way influenced the negotiations. These were conducted through Laurits S. Swenson, the United States' minister here, and Constantine Brun, the Danish minister in Washington. The Danish government is under no obligation to any private persons in connection with the sale. Hence, no commission is due, or will be paid.

The alleged scandal is the result of a quarrel between Christmas and Grön. The latter said he effected the sale and hence he wanted a commission. Christmas made a similar claim, accompanied by a confidential report to the Danish government, containing statements regarding bribery etc., as recently published in Washington.

Most of the report was printed by the Danish press some time ago. Grön, seeing it was hopeless to expect a commission, started for Washington with Christmas' report in his pocket, boasting to the anti-sale advocates here that he would be revenged by influencing Congress to decline to pass the appropriation for the purchase of the islands.

Before the commencement of the negotiations Christmas and Grön actually tried to become connected with the matter as agents. The then premier, Dr. Hørring, gave them some encouragement, and private parties favoring the sale furnished small amounts for their travelling expenses. Dr. Hørring was indiscret. He discussed a commission, but bribery was not suggested. He and the other parties speedily discovered that they had been imposed upon and broke off their connection with Christmas and Grön, considering them to be without influence. Christmas has now been forced to declare that his report of bribery was false.«

I Oversættelse:

København, 29. Marts 1902.

I et Interview i Dag angaaende Kongresmedlem Richardsons Resolution for en Undersøgelse af de Beskyldninger, Kapt. Christmas har fremsat med Hensyn til Forhandlingerne om Salget af de dansk-vestindiske Øer, har en høj officiel Personlighed sagt:

»Hverken Christmas eller Grön har nogensinde faaet Anerkendelse som Agenter for Salget af de dansk-vestindiske Øer. De har aldrig forhandlet med Washington og i ingen Henseende paavirket Forhandlingerne. Disse blev førte gennem Laurits S. Swenson, de Forenede Staters Gesandt her, og Constantin Brun, den danske Gesandt i Washington. Den danske Regering har ikke Forpligtelse overfor nogen Privatpersoner i Forbindelse med Salget. Som Følge deraf er der ikke forfaldet nogen Betaling eller vil blive betalt nogen.

Den anførte Skandale er Resultatet af en Strid mellem Christmas og Grön. Den sidste sagde, at han havde bevirket Salget, og derfor fordrede han Provision. Christmas stillede en lignende Fordring, ledsaget af en konfidentiel Beretning til den danske Regering, hvilken indeholdt Meddelelser om Bestikkelser o. s. v., og som for nylig er bleven offentliggjort i Washington.

Det meste af Beretningen har for nogen Tid siden været aftrykt af de danske Blade. Grön, som saa, at det var haabløst at vente nogen Provision, rejste til Washington med Christmas' Beretning i sin Lomme, idet han overfor Anti-Salgsmændene pralede af, at han vilde hævne sig ved at paavirke Kongressen i Retning af at nægte at samtykke i Købet af Øerne.

Før Begyndelsen af Forhandlingerne prøvede Christmas og Grön i Virkeligheden at komme i Forbindelse med Sagen som Mellemmænd. Den daværende Konsejlspræsident, Dr. Hørring, gav dem nogen Opmuntring, og private Partier, som ønskede Salget, stillede mindre Beløb til Raadighed for deres Rejseomkostninger. Dr. Hørring var uforsigtig. Han drøftede en Provision, men der blev ikke foreslaaet Bestikkelse. Han og de andre Deltagere opdagede hurtigt, at de var blevne narrede, og afbrød deres Forbindelse med Christmas og Grön, idet de ikke ansaa dem for at have nogen Indflydelse. Christmas er nu bleven tvungen til at erklære, at hans Beretning om Bestikkelse var falsk.«

Som nævnt foran paa Side 19 havde Grön allerede i *et Brev af 9. August 1900*, stilet til Formanden for den danske Salgskomité, Etatsraad Gustav Hansen, erklæret, at selv om Sagen blev gennemført, ønskede hverken han eller nogen af den amerikanske Komité nogen som helst Erstatning af den danske Regering, end ikke Refundering af deres betydelige Udlæg.

Jeg gengiver nedenstaaende Brevet:

Seabright N. Y. Aug. 9. 1900.

Dear Mr. *Hansen.*

According to my promise made to you in Copenhagen on the 16th of last June, I have, since my return to the United States, consulted Mr. H. H. Rogers and Mr. Charles R. Flint, and find that we all agree on this point, viz: That there is no longer in existence any agreement between us and the committee which was formed in Copenhagen in the fall of 1897, with yourself as its chairman, for the purpose of furthering the transfer of the Danish West Indian Islands to the United States.

Furthermore, we all, Mr. Rogers, Mr. Flint and myself, understand that in case the transfer should be made to-day that we would have no claim whatsoever on your committee or upon the Danish Government for compensation.

With great esteem to you and every member of the committee

I am, very respectfully,

Niels Grön.

Mr. Etatsraad *Gustav Hansen,* Copenhagen.

I Oversættelse:

Seabright N. Y. 9. Aug. 1900.

Kære Hr. *Hansen.*

Ifølge mit Løfte til Dem i København den 16. Juni har jeg, efter min Tilbagekomt til de Forenede Stater, raadslaaet med Hr. H. H. Rogers og Hr. Charles R. Flint, og vi er alle enige om den Ting, videlicet: at der ikke længere eksisterer nogen Overenskomst mellem os og den Komité, der i København blev dannet i Efteraaret 1897 med Dem som Formand i det Øjemed at fremme Overdragelsen af de dansk-vestindiske Øer til de Forenede Stater.

Ydermere er vi alle: Hr. Rogers, Hr. Flint og jeg i Forstaaelse med, at i det Tilfælde Overdragelsen nu skulde finde Sted, stiller vi ikke nogen som helst Fordring til Deres Komité eller til den danske Regering om Godtgørelse.

Med Højagtelse overfor Dem og ethvert Medlem af Komitéen er jeg Deres

meget ærbødige

Niels Grön.

Hr. Etatsraad *Gustav Hansen,* København.

Man vil altsaa baade heraf og af alt det foregaaende se, hvor grundløs Beskyldningen i Telegrammet var. Det er senere gennem beediget Forklaring for Retten i New York blevet oplyst, at denne »high official« var daværende Konsejls-

præsident, nuværende Gehejmekonferensraad Deuntzer, uagtet han har forsøgt at benægte det. Hr. Deuntzer var som bekendt paa dette Tidspunkt tillige Udenrigsminister og hans *bevist* usandfærdige Udtalelse om Grön ved denne Lejlighed har været Grundlaget for alle de senere udtalte upaalidelige og usandfærdige Udtalelser om Grön, som det danske Udenrigsministerium har sat i Omløb, og for hvilke det nu skal drages til Ansvar. Vil det bevare det Fortielsessystem, som det hidtil har benyttet, naar Talen har været om at staa til Ansvar for sine Ytringer — ja, saa erklæres Udenrigsministeriet herved Krig. Der skal da fremkomme stærkere og stærkere Angreb, saa det, om det ikke ønsker at staa brændemærket i hele Verdens Øjne, tvinges ud paa den aabne Kampplads, hvor Kampen saa skal staa om, hvorvidt Sandheden skal sejre eller for evigt stedes til Hvile med en Pæl rammet gennem Livet!

At Angrebet fra »Associated Press« skadede Grön i høj Grad, forstaas let; blandt andet havde det den Virkning, at den meget eksklusive Harvard Club, hvoraf han var Medlem, ekskluderede ham — et Skridt, der har en Betydning, hvorom vi herhjemme ikke har Anelse, men som vilde sige det samme som, at Gröns Stilling for Fremtiden vilde være ganske umulig i de Forenede Stater, saafremt det ikke lykkedes ham at omstyrte denne Handling.

I April 1902 kom Grön, som intet Øjeblik havde ladet sit Arbejde for »Potentia« af Syne, for kort Tid til London og vendte derefter tilbage til København, hvor han forlangte og 17. Juni 1902 fik nedenstaaende Erklæring fra Konsejlspræsident Deuntzer:

Udenrigsministeriet.

At Hr. Niels Grön aldrig hos undertegnede Konsejlspræsident og Udenrigsminister Deuntzer, direkte eller indirekte har gjort Fordring paa noget Kommissionshonorar i Anledning af de danskvestindiske Øers Salg, skal jeg herved paa Begæring erklære.

København, d. 17. Juni 1902.

Deuntzer.

Gennem denne Erklæring modsiger daværende Konsejlspræsident Deuntzer altsaa Beskyldningerne i det gennem »Associated Press« udsendte Telegram, dateret 29. Marts 1902, og en Erklæring, udfærdiget 2 Dage senere (den 19. Juni 1902) af Medlemmerne af Landstinget *Villars Lunn* og *Holger*

Petersen, renser ligeledes Niels Grön paa den fuldstændigste Maade, idet den udsiger, »at d'Hrr. efter fra først til sidst at have undersøgt Hr. Gröns Relationer med Hensyn til Affæren de dansk-vestindiske Øer, erklærer, at Hr. Niels Grön i denne Sag staar absolut ren og klar som en Mand af Ære.« Det samme erklærede Redaktør *Carl Carstensen* (af »National-tidende«) i min Nærværelse senest Torsdagen den 10. August 1911.

Som foran nævnt oplystes det for Domstolene i New York, at Deuntzers Benægtelse af at have inspireret det anførte Telegram var falsk. For at faa Sagen oplyst, saa Niels Grön sig nemlig nødsaget til at anlægge Sag mod »Associated Press«. Da han var i Besiddelse af Deuntzers foran gengivne Brev af 17. Juni, gik han og maatte han gaa ud fra, at der fra »Associated Press«'s Side — forsætligt eller uforsætligt — maatte foreligge en Fejltagelse. Grön viste derfor Direktøren for »Associated Press«, *Melville E. Stone*, Konsejlspræsidentens og d'Hrr. Villars Lunns og Holger Petersens Erklæringer og opfordrede ham til at tilbagekalde det i Marts offentliggjorte Telegram. Efter nogen Betænkningstid afslog Direktøren dog dette, idet han erklærede, at Meddelelserne i Telegrammet, der fra København var sendt af Hr. Albert Thorup (»Associated Press's« Repræsentant), stammede fra den selvsamme Konsejlspræsident Deuntzer, fra hvem Grön havde Erklæringen om aldrig at have forlangt noget Kommissionshonorar. Ordlyden af Melville E. Stones Svar er nedenstaaende:

The Associated Press,
General Office,
195 Broadway, New York.
November, 1., 1902.

Niels Grön Esq.,
The City Club,
19 West 34th Street

Dear Sir:

I have yours of this date and beg to say in reply, that I am advised by our London office that the official referred to in our despatch of March 29th was Mr. Deuntzer. I, therefore, see no reason for making any corrections.

Sincerely yours
Melville E. Stone.
General Manager.

I Oversættelse:

I Besiddelse af Deres Brev ønsker jeg at svare, at jeg gennem vor Forbindelse i London har faaet Underretning om, at den officielle Meddeler, som vor Depeche af 29. Marts refererer til, var Hr. Deuntzer. Jeg ser derfor ingen Grund til at foretage nogen Tilbagekaldelse.

Nogen Tid efter (den 5. December s. A.) modtog Grön imidlertid følgende Brev, dateret fra og afsendt til samme Sted som foregaaende:

Dear Sir:

A letter just received from our London office advises me that I was mistaken in saying that Mr. Deuntzer was the high official referred to in a despatch concerning which we had some correspondence.

I Oversættelse:

Et Brev, jeg lige har modtaget fra vort Kontor i London, underretter mig om, at jeg har begaaet en Fejltagelse ved at sige, at Deuntzer var den »høje officielle Personlighed«, der er refereret til i en Depeche, som vi har korresponderet om.

Grön forlangte yderligere og fik den 24. April 1903 nedenstaaende Erklæring af Deuntzer:

Rigsdagen d. 24. April 1903.

Der er forelagt mig et Telegram af 29. Marts 1902 fra København til »Associated Press«, som gengiver »Associated Press«s københavnske Repræsentants Interview samme Dag af »a high official« angaaende Hr. Niels Gröns Forhold til den danske Regering i den vestindiske Affære.

I den Anledning skal jeg herved som Ministeriets Chef paa dettes Vegne erklære, at ingen som helst saadan Udtalelse imod Hr. Niels Grön er udgaaet fra Ministeriet eller noget Medlem af dette, og navnlig at Hr. Grön ingensinde direkte eller indirekte, selv eller ved andre, hos Ministeriet har forlangt eller faaet nogen Slags Provision eller Honorar eller Løfte derom i Anledning af Forhandlingerne om de dansk-vestindiske Øers Salg.

Deuntzer,
Konsejlspræsident.

Hvor klar Niels Gröns Stilling var, beviser ligeledes nedenstaaende 3 Breve:

Broholm, 26. April 1903.

Hr. *Niels Grön,*
Hotel Bristol, København.

Efter Anmodning af min Kollega i Landstinget, Godsejer Villars Lunn, skal jeg herved overfor Dem bevidne, at naar De i et Telegram af 29. Marts 1902 fra »Associated Press«'s Repræsentant i København til New York-Bladene er beskyldt for, sammen med afskediget Lieutnant Christmas, at have afkrævet den danske Regering Provision for Forhandlinger om de vestindiske Øers Afstaaelse til United States, saa er denne Beskyldning fuldstændig falsk, for saa vidt angaar det Ministerium, hvis Chef jeg havde den Ære at være. Ministeriet Sehested tog i Arv fra sin Forgænger en Begæring fra afskediget Lieutnant Christmas om saadan Provision, og jeg kan attestere, at De ikke havde Lod eller Del i det saaledes rejste Krav, ligesom at De selv ikke nogensinde har stillet noget som helst Krav til Ministeriet Sehested.

Deres ærbødige

Hannibal Sehested,
fhv. Konsejlspræsident og Udenrigsminister.

Paa Foranledning af Mr. Niels Grön erklærer jeg herved, at den Fremstilling af Mr. Gröns Forhold til mig, der er givet i Telegram til »Associated Press«, dateret Copenhagen March 29. (1902), er urigtig, og at de Udtalelser i det nævnte Telegram, som beskylder Mr. Grön for Uhæderlighed i hans Handlemaade overfor mig, er usandfærdige. Mr. Grön har ikke ført mig, personlig eller som Minister, bag Lyset eller overhovedet overfor mig udvist noget Forhold, der berettiger til at drage hans Hæderlighed i Tvivl.

København, den 1. Maj 1903.

Hugo Hørring,
fhv. Konsejlspræsident og Finansminister.

København, den 30. April 1903.

Hr. *Niels Grön,*
p. t. København.

De har forelagt mig et Telegram af 29. Marts 1902, hvori »Associated Press«'s Repræsentant i København angiver, at »a high official« samme Dag om Dem har sagt, blandt andet, at De i sin Tid som Agent angaaende de vestindiske Øers Afstaaelse til Amerika har ført de Folk bag Lyset, hvis Agent De var.

Paa Deres Anmodning om at erklære mig desangaaende, fordi jeg i sin Tid var Formand for den Komité, der i *Forstaaelse med den*

danske Regering (fremhævet af mig, M. Lütken) igennem Dem forhandlede med amerikanske Politikere angaaende Muligheden af de vestindiske Øers Afstaaelse til Amerika, skal jeg, undertegnede Gustav Hansen, Medlem af det danske Landsting, bevidne:

At Deres Forhold til Komitéen i det Tidsrum, i hvilket denne forhandlede gennem Dem (1897—1899) var hævet over enhver Dadel; at Telegrammets ovennævnte Beskyldning imod Dem er blottet for al Grund, og at De, da De trak Dem tilbage fra denne Forhandling, har overfor mig afgivet den Erklæring, at De ikke havde noget som helst Krav paa Komitéen eller den danske Regering.

Gustav Hansen.

For et Menneske med almindelig sund Fornuft og Begreber om Ret og Uret, Sandhed og Løgn var alle disse Modsigelser ufattelige, og nu var det, at Grön ikke saa anden Udvej end at anlægge Sag mod »Associated Press« for at tvinge Sandheden frem.

En Udskrift af hele Sagen, saaledes som den kom for i New York, ligger foran mig, og af den fremgaar det, at Direktør Melville E. Stone den 29. Septbr. 1904 for Notarius publicus C. W. Conklin *aflagde Ed paa, at det var Konsejlspræsident Deuntzer, som havde givet den i Telegrammet af 29. Marts 1902 fremkomne Erklæring* til »Associated Press«s Repræsentant i København, Hr. Albert Thorup. Herefter tilbød »Associated Press« Grön gennem hans Advokat, Henry S. Van Duzer, en Erstatning paa 1250 Dollars mellem (4—5000 Kr.) for at lade Sagen falde, hvilket Tilbud Grön efter sin Advokats Raad gik ind paa, da han hverken havde Tid eller Raad til at ligge i en mangeaarig Proces med »Associated Press«, og da denne Institution jo ved sit Tilbud erkendte sin ufrivillige Fejltagelse.

Hvis man nu ikke vil tænke sig, at nævnte Direktør Melville E. Stone har aflagt falsk Ed for Notarius publicus i New York, maa man være i højeste Grad forblindet for ikke at se, at daværende Konsejlspræsident Deuntzers Udtalelser ikke dækker hinanden, og at han over for Hr. Albert Thorup har afgivet en usandfærdig Udtalelse, en Udtalelse, for hvilken saavel det danske Udenrigsministerium som Hr. Deuntzer selv bør staa til Ansvar ved aabent at erklære, at der er begaaet en Fejltagelse. Intet Menneske — enten han er højt-

eller lavtstillet — har Ret til at fremkomme med usandfærdige Beskyldninger mod andre, og Beskyldningerne stemples her, vedlagt Beviser, som usandfærdige; kan og vil Hr. Deuntzer ikke modbevise den af Melville E. Stone beedigede Anklage, staar han for Fremtiden stemplet for Usandfærdighed.

Naar Direktør Melville E. Stone i sit andet Brev siger, at hans Udtalelse om Deuntzer vare »en Fejltagelse«, saa har han for Notarius publicus i New York under Edsaflæggelse erklæret, at dette skyldes, at han var blevet underrettet om, at Deuntzers Udtalelse var blevet givet som konfidentiel, men at det i Virkeligheden var den danske Konsejlspræsident og Udenrigsminister Deuntzer, som havde givet denne Udtalelse.

Ovenstaaende er ligeledes en Del af den nævnte Udskrift af hele denne Sag, som er i min Besiddelse, den samme, hvori findes Ordlyden af Melville E. Stones beedigede Erklæring.

Grön havde dog ikke af alt dette ladet sig rokke i sin Beslutning og sit Løfte om at arbejde for at hindre Traktatens Vedtagelse, og som bekendt lykkedes det seks Maaneder efter at hindre den. Øerne blev ikke solgte, og Skandalen blev undgaaet — medens Grön for sit Vedkommende ikke blot ikke havde mindste Udbytte af sit Arbejde, tværtimod havde betydelige Udgifter og stod delvis vanæret baade i de Forenede Stater og herhjemme.

Det vilde ikke have været urimeligt at tro, at de Mænd, som herhjemme saa stærkt havde tilskyndet Grön til at handle, som han havde gjort, hurtigst vilde have offentliggjort, hvorledes Sagen i Virkeligheden hang sammen for hans Vedkommende. Ved Gröns Hjemkomst til København blev der hos en af disse Herrer, Skolebestyrer *Niels Hjort*, givet en Middag for ham, hvor bl. a. ogsaa var to Medlemmer af Landstinget (Holger Petersen og Villars Luun) til Stede. Ved denne Middag blev der holdt forskellige Taler for Grön, han blev takket og rost for den store Tjeneste, han havde gjort baade sit Fædreland og de Forenede Stater i Amerika (smlgn. Telegrammerne fra Jessen foran) osv., osv., men ingen af dem havde Mod til

i Rigsdagen, at fremkomme med et Ord, der kunde oplyse Offentligheden om Gröns virkelige Stilling eller om disse Herrers Forhold og Tilskyndelser.

Grön var i April kommen tilbage til Europa og var den 19. April 1903, efter at have passeret London, ankommen til Kobenhavn, hvor han den følgende Maaned søgte og fik en Audiens hos Kong Kristian IX. Ingen, som har kendt det mindste til den gamle afdøde Konge, vil tro, at Hs. Maj. vilde have modtaget Grön, saafremt der havde været det mindste mod ham at indvende.

Som nævnt var Grön paa Grund af Angrebene i den amerikanske Presse bleven ekskluderet som Medlem af Harvard Klubben. Straks efter at han havde havt ovenfor nævnte Audiens hos Kong Kristian IX., skrev han derfor til Præsidenten for Harvard Universitet, Mr. *Eliot*, at han i den nærmeste Fremtid kom til New York, og bad Mr. Eliot venligst at sende en Meddelelse til Waldorf Hotel i New York om, naar han kunde træffe ham, da han (Grön) havde en vigtig Sag at tale med ham om. Ved Gröns Ankomst til New York laa der Svar til ham fra Mr. Eliot, hvilket bestemte ham til straks at rejse videre til Boston; derfra begav han sig til Cambridge, hvor Præsident Eliot modtog ham paa sit Kontor i Harvard Universitet. Grön havde her en lang Samtale med Præsidenten, hvilken han indledede med følgende Ord:

»Hr. Præsident, hvis jeg kan vise Dem, at jeg har mistet mit gode Navn saa vidt, at Harvard Klubben har strøget mig af sin Medlemsliste, blot fordi jeg har gjort, hvad det var min Pligt at gøre som Borger og Mand af Ære, saa har jeg Ret til at fordre af Dem, at De gør alt, hvad De kan, for at skaffe mig mit gode Navn igen, og hvis De ikke gør det, falder Ansvaret paa Dem.«

Præsident Eliot svarede hertil:

»Før De begynder at meddele mig Kendsgerningerne, maa jeg sige Dem, at skønt jeg i Aviserne har set Beskyldningerne imod Dem, havde jeg ikke hørt, at Harvard Klubben havde taget Affære.«

Eliots Samtale med Grön varede i to Timer, og Præsidenten viste sig særdeles interesseret og venlig.

Under Samtalen spurgte Eliot, hvorledes Statssekretær Hays Stilling var overfor Grön, hvortil denne svarede, at den ikke

kunde være meget gunstig, eftersom Hay naturligvis maatte tro, at de Erklæringer, der var fremkomne i »Associated Press« fra *»a high official«* (Konsejlspræsident Deuntzer) var sande. — (Man erindre, at Stones Edsaflæggelse jo først skete den 29. September 1904, medens den nærværende Samtale fandt Sted i 1903). — Præsident Eliot svarede da, at det var nødvendigt at give det amerikanske Udenrigsministerium rigtig Underretning. Han sagde, at han selv vilde skrive til Udenrigsminister Hay og spørge ham om Grön; til ham (Eliot) vilde Mr. Hay tale rent ud, og de vilde da derigennem vide, hvad de havde at imødegaa. Eliot sagde ligeledes, at han vilde skrive til Formanden for Harvard Clubs Medlemskomité.

Samme Aften vendte Grön tilbage til New York, og nogle Dage efter modtog han dér et Brev fra Præsident Eliot, hvori denne meddelte, at han havde faaet Svar fra det amerikanske Udenrigsministerium. Af dette fremgik det, at der herskede en ugunstig Stemning mod Grön dér. Præsident Eliot raadede derfor i sit Brev Grön til, at han selv skulde tage til Washington og vise de Dokumenter (de foran citerede Breve), som han havde vist ham (Eliot), til en af Departementscheferne i Udenrigsministeriet i Washington.

Af dette Brev fra Præsident Eliot fremgik det altsaa tydeligt, at Udenrigsminister Hays Svar paa hans Forespørgsel om Grön maatte have været meget ugunstigt, siden Eliot raadede Grön til at søge en af Departementscheferne i Stedet for Hay personligt.

Grön gik først til den danske Gesandt i Washington, Brun, som godt forstod hans Stilling og viste sig personlig meget venlig overfor ham, medens han dog selvfølgelig ikke officielt kunde hjælpe ham, da den danske Regering (Ministeriet Deuntzer) stod meget antagonistisk overfor Grön. Rimeligvis har han dog gjort sin Indflydelse gældende til Gunst for Grön, thi da denne gik til det amerikanske Udenrigsministerium, blev han straks modtaget af Udenrigsminister Hay selv.

Gröns Optegnelser fra den Tid viser, at Samtalen mellem Mr. Hay og ham faldt som følger:

Grön: »Hr. Statssekretær, Præsident Eliot har fortalt mig, at der hersker en ugunstig Mening om mig i Udenrigsministeriet. Jeg er kommen for at se, om jeg kan faa denne forandret.«

Hay: »Da Præsident Eliot har sagt dette, maa jeg meddele Dem, at jeg ikke i saa mange Ord sagde, at der var en ugunstig Stemning med Hensyn til Dem. Jeg skrev til Præsident Eliot, at jeg havde fulgt Deres Virksomhed baade paa denne og paa den anden Side Atlanterhavet, og jeg ved, at De bærer Ansvaret for at have hindret en Sag, der efter min Anskuelse var af stor Vigtighed for Landet, ligesom De var Skyld i, at mit Navn blev angrebet overalt her i Landet. De kan derfor ikke vente, at jeg skal være meget venlig sindet overfor Dem.«

Grön forklarede nu Hay, hvorledes Sagen i Virkeligheden forholdt sig, og at Øsalget ikke kunde være gaaet igennem, uden at det i Offentlighedens Øjne var kommet til at staa, som om Danmark havde anvendt Bestikkelsesmidler for at skille sig af med en Del af sit Land, og som om de Forenede Staters Repræsentanter havde taget imod Bestikkelse for at fremme dette Øjemed.

Under Samtalen og den Forstaaelse, Statssekretær Hay fik igennem den, forandredes hans Holdning fuldstændig, saa han og Grön skiltes meget venskabeligt fra hinanden.

Nogle Dage efter vendte Grön tilbage til Harvard Universitet for paa ny at mødes med Præsident Eliot, der sagde ham, at Statssekretær Hay straks efter sin Samtale med Grön havde skrevet til ham for at meddele, at han, efter nu for første Gang personligt at have mødt Grön, havde faaet et meget gunstigt Indtryk af ham, og at Hay havde anmodet Eliot om at tilintetgøre det forrige Brev, som han (Hay) havde skrevet om Grön, da han ikke ønskede, at der skulde eksistere et Aktstykke, hvori han udtrykte, at der herskede en ugunstig Stemning imod Grön i Udenrigsministeriet. Man ser heraf, at Udenrigsminister John Hay, tidligere amerikansk Gesandt i London, var en retfærdig og fin Mand, som — da han havde set, at han havde begaaet en Fejltagelse, ikke alene var villig til at indrømme denne, men ogsaa prøvede paa at gøre den begaaede Fejltagelse god igen. Præsident Eliot var ogsaa meget tilfreds over dette Resultat.

Eliot havde imidlertid efter Løfte skrevet til Harvard Klubben i New York City, og nogle Dage efter fik Grön Anmodning om at give Møde for Komitéen for Harvard Klubben. Man spurgte ham, om han vilde være tilfreds med atter at blive foreslaaet som Medlem, af Venner blive anbefalet som

saadant og blive genvalgt som Medlem paa den sædvanlige Maade. Grön afslog dog dette, sagde, at han ikke ønskede Genvalg men Oprejsning, og betonede, at han ikke blot ikke ønskede, men afslog at lade sig genoptage som Medlem af Klubben, hvis dennes Komité kunde paavise nogen Grund til, at den turde vove at udelukke ham.

Dagen efter rejste Grön til England, og kort efter modtog han Meddelelse om, at han enstemmigt var bleven erklæret som værende Medlem af Harvard Klubben, af hvilken han den Dag i Dag er Medlem, og han fik saaledes Oprejsning for den Fornærmelse, man havde tilføjet ham.

For Grön var denne Udgang af Sagen selvfølgelig en Tilfredsstillelse, ja, mere end det: — han maatte staa renset for med Held at kunne virke for sit Livsværk »Potentia«. For den, der staar udenfor — som naturligvis ogsaa for Sagens Hovedperson: Grön — er det tillige en stor Opmuntring, idet man af dette kan have Ret til at drage den Slutning, at saa længe der findes Mænd som Charles W. Eliot, daværende Præsident for Harvard Universitetet, og Statssekretær Hay, behøver man — selv om der maaske kun findes faa saadanne Mænd — ikke at frygte for at staa paa Sandhedens Grund eller for at staa frem og forsvare den.

At Meningen om Grön i Amerika, efter at han i Samtalen med Udenrigsminister Hay havde givet denne alle nødvendige Oplysninger, hurtigt blev en anden, fremgaar af, at inden han forlod Amerika, offentliggjorde adskillige Aviser i de Forenede Stater, deriblandt »New York Herald«, »New York Times« og »New York Evening Post« Artikler, som var i stærk Favør af ham.

Efter Æresoprejsningen fra Harvard Clubs Side var Grön som nævnt i Stand til atter at genoptage Arbejdet for »Potentia«. Der blev i London dannet en stærk »Potentia«-Komité, og man valgte dér Sir *Martin Conway* til sammen med Grön at rejse til Paris og danne en »Potentia«-Komité ogsaa i denne By. De medbragte Introduktionsbreve fra Sir *Charles Dilke*, Sir *Vincent Caillard*, Sir *George Darwin*, Sir *Michael Foster* og andre. Omtrent fjorten Dage senere vendte Sir Martin Conway og Grön tilbage til London efter at have dannet en fransk Komité, om hvilken Politikeren Sir Charles Dilke er-

klærede, at den var den bedste, der nogensinde var bleven dannet i Frankrig for nogen Sag.

Nogen Tid efter var Grön paa ny en kort Tid i København og rejste derefter til London og Paris, hvor der var blevet Vanskeligheder med den franske Komité, idet der her fra Danmark var skrevet et Brev til Clemenceau, som var Medlem af denne, hvori det udtaltes, at Grön var en Mand, som man ikke kunde have noget at gøre med, da han, grundet paa sit Forhold til Affæren angaaende de dansk-vestindiske Øer, stod vanæret.

Efter Modtagelsen af dette Brev sendte Clemenceau en Meddelelse herom til ethvert af de andre franske Komitémedlemmer, hvilket bevirkede, at da Grön et Par Uger senere atter kom til Paris, havde alle Medlemmerne af Komitéen trukket sig tilbage med Undtagelse af *Fernand Labori*, som var »Potentia«s Advokat. Grön forelagde ham hele Sagen, aflagde derefter Besøg hos Baron *d'Estournelles de Constant*, Professor *Edmond Perrier*, Professor *Charles Richet*, *Louis Olivier* og Professor *Paul Appell*, som alle havde været Medlemmer af den franske Komité, og sagde dem, at han vilde forelægge Labori Beviser paa, at alt, hvad der var blevet sagt om ham, var ukorrekt. Man samtykkede heri; Labori undersøgte Sagen, og der blev sammenkaldt et Møde, paa hvilket Labori talte og paapegede, at der absolut ikke var nogen Basis for det Angreb, der var blevet gjort efter Modtagelsen af Brevet fra Danmark. Resultatet af dette Møde var, at »Potentia«-Komitéen blev genoprettet. Clemenceau genindtraadte dog ikke i denne Komité, der senere supplerede sig med Personligheder som *Paul Deschanel*, *Millerand*, *Paul Doumer*, *Pierre Baudin* o. fl.

I London havde »Potentia«-Organisationen imidlertid god Fremgang, idet en Mængde af Englands bedste Navne sluttede sig til den, men — som jeg tidligere i en Artikel om Grön (»Jydsk Maanedsskrift« for Marts 1911) har tilladt mig at bemærke — er Danmark maaske det allervanskeligste Land for en af Landets egne Sønner at trænge igennem; den danske Trang til at mistænkeliggøre og spotte sine egne er saa indgroet, at man ofte ikke vil bøje sig for de stærkeste Beviser, men bestandig har det lille mistænksomme »men« paa rede Haand. I Stedet for, at man burde have tænkt sig, at Grön

i London vilde kunne finde Støtte hos sit eget Lands Gesandt (Grön var fra 1902 atter dansk Borger, efter at han, grundet paa sin Universitetsuddannelse og sin politiske Virksomhed i 7 Aar havde havt Borgerret i Amerika), angreb den daværende Gesandt i London, Bille, ham tværtimod og omtalte ham i de værste Udtryk, og da en Ven af Grön ved en Lejlighed spurgte Bille om Grunden hertil, rev Bille paa det voldsomste Grön ned og erklærede, at han aldrig vilde modtage ham, med mindre han fik Befaling fra Udenrigsministeriet. Gröns omtalte Ven (Redaktør *Henrik Cavling*) ytrede, at der maatte vel være noget særligt, Gesandten havde imod Grön, siden han udtalte sig i saa stærke Udtryk, hvorefter Bille svarede, at Grön engang havde været hos ham. Han havde da fortalt Bille om »Potentia«, men han (Bille) havde ikke kunnet forstaa det, og saa havde han jo desuden havt med denne Sag om de vestindiske Øer at gøre.

Gesandten troede aabenbart, at han paa dette Punkt skulde faa Medhold hos Cavling, da »Politiken« jo i sin Tid havde angrebet Grön, fordi han virkede mod Salget af Øerne, og han blev derfor meget forbavset, da Cavling erklærede, at Grön stod som en fuldstændig Hædersmand paa dette Punkt.

Cavling raadede derefter Grön til at aflægge et Besøg hos Gesandten, hvilket han ogsaa gjorde. Under deres Samtale ytrede Gesandten sin Anerkendelse af »Potentia«, som Grön stiltiende akcepterede, men da Bille under en senere Samtale spurgte:

»Har jeg da ikke altid gjort, hvad jeg kunde, for at hjælpe Dem?« svarede Grön: »Nej, tværtimod, De har altid gjort alt, hvad De kunde, imod mig og »Potentia«.« Grön meddelte derefter Bille, at Cavling havde fortalt ham om Gesandtens Udtalelse, men i Stedet for at gøre en Undskyldning var det eneste, han sagde: »Jeg kan ikke se, hvilken Ret han (Cavling) havde til at fortælle Dem det.«

Dette være kun sagt ganske parentetisk for at vise, hvorledes højtstaaende Personer, hvis Ord jo altid har Vægt, naar og hvor de end fremkommer, ofte ikke alene er meget letsindige med at udtale Beskyldninger, der faar uhyre Vægt, fordi de kommer fra saadanne Personligheder, men hvorledes de derefter ikke vil vedkende sig deres Udtalelser, langt mindre vil erkende deres Fejl ved at tilbagekalde dem.

Da den Ytring imidlertid atter og atter fremkommer:

Hvad er Potentia?

skal jeg her i ganske korte Træk gøre Rede derfor, endskønt det skulde synes, at de, der interesserer sig for at vide Besked dermed, skulde kende »Potentia«s Maal og Virksomhed gennem de ikke faa Smaaskrifter, der allerede er udkomne om denne Organisation.

Altsaa:

»Potentia« er en international Organisation, der oprindelig blev oprettet i den Hensigt at danne et *uafhængigt*, internationalt, absolut *paalideligt* Efterretningsbureau. Efterhaanden udvidedes Planerne dog, saaledes at Organisationen, uden at gaa bort fra sin oprindelige Tanke om at være internationalt Efterretningsbureau, tillige paatog sig andre Forretninger, baade af litterær, juridisk, teknisk og financiel Art. Paa det litterære Omraade er den traadt i Forbindelse med Videnskabsmænd af alle Nationaliteter, som har knyttet sig til den ved at lade Artikler om deres Opfindelser etc. udkomme gennem »Potentia«, det vil sige, at de først tilbyder disse Artikler til »Potentia«, der, grundet paa sine Forbindelser med Blade i hele Verden, kan skaffe dem større Udbredelse, end disse Mænd i Almindelighed privat vilde kunne vinde, samt give dem langt højere Betaling for deres Arbejde, idet »Potentia« selv atter lader sig betale af de paagældende Blade. Dernæst yder Organisationen Assistance i juridiske, financielle og industrielle Foretagender ved at skaffe Publikum *garanteret* paalidelig Støtte paa disse Omraader. Som Forholdene er nu, kan man aldrig være sikker paa, at den Assistance, man i disse Henseender faar i fremmede Lande, er paalidelig; Publikum bliver atter og atter snydt og bedraget.

Grön udtalte ved en Lejlighed meget træffende: »Alberti vilde ikke i dette Øjeblik have siddet i Tugthuset, om »Potentia« havde været i Virksomhed i det fulde Omraade, den i Fremtiden vil faa; han vilde da gennem »Potentia« have kunnet faa Oplysninger om de svindleriske Foretagender, hvori han spekulerede, vilde aldrig have indladt sig derpaa, vilde aldrig have taget af Statens Penge, og Danmark vilde have undgaaet Skandalen.«

»Potentia« ønsker dog nu ikke at sige til Verden: »Her er jeg! Jeg er paalidelig, kom og brug mig!« Nej, den ønsker at sige: »Jeg kan paatage mig, hvad her i korte Træk er nævnt — men vær saa venlig at *kontrolere* mig!« og det er denne Kontrol, der ønskes skabt gennem et *internationalt Raad* med *nationale Raad* i hvert enkelt Land.

Dette er de ganske grove Linier for Organisationens Maal og Virksomhed; den er saa praktisk og nøgtern som vel muligt, men naturligvis har »Potentia« sin mere ideelle Side, den: at bekæmpe Løgnen og Bedrageriet i en hvilken som helst Skikkelse de optræder.

Endnu findes der i Verden Mænd med ideelt Syn paa Livet, som ikke er bange for at ofre Tid, Kræfter og Penge paa at virkeliggøre deres Idealer. Et stort Antal af saadanne — Finansmænd, Videnskabsmænd, Jurister, Bladfolk og ledende Mænd i forskellige Stillinger Verden over — har indset det sunde og i Praksis udførlige i vor Landsmand Niels Gröns Tanke og har anvendt en betydelig Kapital for at realisere den. Under sit Ophold i København i Slutningen af Januar Maaned 1911 oplyste Lord *Kintore,* som er en af »Potentia«-Organisationens ældste og paalideligste Støtter, den danske Presse om dette Punkt med følgende Udtalelse:

»Det er indlysende, at det har krævet Tid, Energi og Penge at skabe Basis for en Verdensorganisation som denne. Og selv om Tiden og Energien er i fuld Overensstemmelse, paa hvilken Basis skulde man saa skaffe de nødvendige Penge? Ved Hjælp af et engelsk Kompagni? Nej, aldeles ikke; de blev uden Vanskeligheder tilvejebragte paa Basis af et Kompagni, rigtignok indregistreret i England (alle Kompagnier maa indregistreres et eller andet Sted), men Aktietegningen i Kompagniet var international, hvad følgende Ekstrakt af Aktionærlisten viser:

Rusland: International Commercial Bank of St. Petersburg;
Frankrig: Banque de Paris et de Pays-Bas;
Société Générale de Paris;
Adolphe Clément;
Monsieur Depelley;
Fyrsten af Monaco;
Monsieur Letellier.
Danmark: Etatsraad Andersen;
Gehejmeetatsraad Glückstadt;
Grosserer Peschcke-Køedt;
Landstingsmand Holger Petersen.

England: Sir William Ramsay;
Mr. William Beardmore;
Sir Thomas Raleigh;
Sir Edward Durand;
Mr. G. Purcell Fitz-Gerald.

Disse Navne er en lille Samling af Aktionærlisten, og Lord Kintore udtaler dernæst om det financielle:

»De Penge, der saaledes er tegnede, er bestandig blevne anvendte under direkte Kontrol af Lederne, og Regnskab er regelmæssigt blevet revideret og godkendt i Overensstemmelse med engelsk Lov.«

Pressen fik et maskinskrevet Eksemplar af disse Udtalelser; ovenstaaende er hovedsagelig citeret efter »Nationaltidende«s Gengivelse deraf. Samme Sted (Nationaltidende for 28. Januar 1911) findes gengivet Fremgangsmaaden til Dannelsen af det internationale Raad. Aktionærerne faar tilsendt et Eksemplar af det reviderede Regnskab; det sidste blev udsendt i Slutningen af September (1911).

„Potentia"s første internationale Konference.

»Potentia« afgiver et sjælden interessant og slaaende Eksempel paa, hvorledes en Sag trods mægtig Modstand vinder frem, saafremt dens Basis er sund og sand. Løgn og Bagtalelse har flere Gange søgt at knuse »Potentia«, man har kunnet synes, at det vilde være umuligt for den paa ny at vinde frem, men efter hvert Angreb har den rejst sig igen, styrket og hærdet, som *den* bliver det, der hærdes paa Valpladsen.

Efter Angrebet fra daværende Konsejlspræsident Deuntzer paa Grön og dets vidtrækkende Følger samt Brevet til Clemenceau fremmedes »Potentia«-Arbejdet saa vidt, at der i Efteraaret 1904 afholdtes et forberedende Møde i Brüssel, efterfulgt af en international Konference samme Sted d. 3., 4. og 5. December 1904, og det følgende vil vise, hvorledes de fornyede Angreb ligeledes er blevne efterfulgte af betydningsfulde Sejre.

Ved Konferencen i Brüssel mødte der Delegerede fra de allerede dannede Komitéer (nemlig fra Belgien, England, de Forenede Stater, Frankrig, Holland, Italien, Svejts, Tyskland og Østrig); fra Danmark var »Potentia« ved denne Lejlighed repræsenteret af Landstingsmand, Gehejmeetatsraad Bramsen og Landstingsmand Villars Lunn. Man enedes paa denne Konference om Samarbejde, og »Potentia« begyndte i Foraaret 1905 sin Virksomhed med Kontorer i London, Paris, Berlin og New York; disses samlede Udgifter beløb sig, som Regnskaberne udviser, til c. £ 1000 (18,000 Kr.) om Maaneden. I August 1905 bestemtes det at sammenkalde en Verdenskongres i Haag for at stifte en international Kontrol.

Tyske Blade havde imidlertid fremsat »Potentia« som en Forening mellem Japan, Frankrig, England og Amerika imod tyske Interesser, hvorfor »Potentia«-Bestyrelsen, da Arrangementerne til Haag-Kongressen skulde træffes, valgte den fra tysk Slægt stammende Professor *Waldstein* fra Cambridge Universitetet til sammen med Grön at rejse til de forskellige Lande for at arrangere denne Kongres. Waldstein var af Prinsesse Henry af Pless introduceret til »Potentia«, og dels paa Grund heraf, dels grundet paa hans tyske Afstamning faldt Valget paa ham, som stod i Venskabsforhold til den tyske Minister i London, Grev Metternich, og til Fyrst Bülow, idet »Potentia«-Organisationen ønskede at klare Misforstaaelserne fra tysk Side. Den engelske Udenrigsminister, Lord *Lansdowne*, medgav Waldstein, der var engelsk Undersaat, Introduktionsskrivelser til de engelske Gesandter i København, Stockholm, Berlin, St. Petersborg og Haag.

Waldstein rejste først sammen med Tysklands Gesandt i London, Grev Metternich, til Norderney for dér at træffe Fyrst Bülow, overbevise ham om det grundløse i Paastanden om en Alliance mod Tyskland og anmode ham om at faa den tyske Regering til at støtte »Potentia«. Waldstein skrev derpaa til Grön, at han havde opnaaet sit Maal, og rejste til København, hvor han skulde træffe sammen med Grön. Her overgav Waldstein den engelske Gesandt, Sir *Alan Johnstone*, sin Introduktionsskrivelse fra den engelske Udenrigsminister. Sir Alan Johnstone introducerede derefter Waldstein hos den daværende danske Udenrigsminister, Grev *Raben-Levetzau*. Waldstein forklarede ham »Potentia« og Grunden til sit Besøg.

Grev Raben udtalte, at han fandt, »Potentia« var en smuk, god og stor Sag, og forsikrede Sir Alan Johnstone og Professor Waldstein om, at den danske Regering vilde støtte Sammenkaldelsen af Kongressen i Haag, »men,« sagde han, »De har ikke valgt den rette Mand i Danmark. Niels Grön staar paa Grund af sit Forhold i den dansk-vestindiske Affære kompromitteret, og ingen her vil have noget med ham at gøre.«

Naar Grev Raben udtalte, at han fandt »Potentia«-Idéen stor og smuk, burde han have støttet Lederne af den, men i det Sted angreb han, angreb paa løse Rygter, medens han som Udenrigsminister burde og maatte vide, at hans saaledes udkastede Beskyldning mod Grön var grundløs. Som Udenrigsminister burde han tillige have vidst, hvilken Vægt hans Udtalelse kunde faa overfor de Mænd, til hvem han fremkom med den. Det mildeste Udtryk, der her kan anvendes paa hans Opførsel, var, at denne var uforsvarlig.

Den første Følge af Grev Rabens Udtalelse var, at Waldstein anmodede Grön om, at han alene maatte rejse til Stockholm, St. Petersborg og Berlin, hvori Grön samtykkede. Waldstein rejste, og »Potentia« fandt den bedste Modtagelse baade i Stockholm, hvor *Kong Oscar* interesserede sig levende for den, og i St. Petersborg, hvor *Storfyrst Konstantin* stillede sig i Spidsen for en Komité.

Waldstein afsendte den 12. September 1905 fra Stockholm et Telegram til »Potentia«-Organisationen i London, saalydende:

»King Oscar authorises publication, that he approves heartily »Potentia« secured. Two articles Sven Hedin; committee formed, sail Russia«. *Waldstein.*

I Oversættelse:

»Kong Oscar tillader Offentliggørelse af sin hjerteligste Anerkendelse af »Potentia«. To Artikler af Sven Hedin sikrede; Komité dannet; sejler til Rusland.«

og den 18. samme Maaned fra St. Petersborg:

»Grand duke Constantin agrees serve on and form committee; not publish yet.« *Waldstein.*

I Oversættelse:

»Storfyrst Konstantin gaar ind paa at danne og være Medlem af Komité; endnu ikke Offentliggørelse.«

Grön havde imidlertid været i London og var derefter kommen til Haag. Ved hans Ankomst dertil kom den franske

Minister, M. *de Monbel*, til ham og sagde, at hans Konsejlspræsident, M. *Rouvier*, havde paalagt ham at assistere til at faa den hollandske Regerings Støtte til Afholdelse af en »Potentia«-Kongres, og han sagde, at da der for Tiden ikke var nogen dansk Gesandt i Haag, vilde han tillade sig at tage Grön under sine Vinger. Han indbød ham til en Frokost i den franske Legation, for at Grön dér kunde træffe sammen med nogle af Medlemmerne af den hollandske Regering, og arrangerede selv Mødet med den hollandske Konsejlspræsident.

Man kommer her uvilkaarligt til at drage en Sammenligning mellem Rabens og de Monbels Opførsel. De Monbel stiller sig elskværdigt til Disposition for den, der kommer som fremmed, medens Raben angriber sin egen Landsmand, angriber *uden Bevis.* Naar den daværende Udenrigsminister muligt vil sige, at han »troede«, Rygterne talte sandt, er dertil kun at svare: En Minister skal ikke »tro«, han skal »vide«, og det er *hans Pligt* at undersøge enhver Sag, han udtaler sig om. Heller ikke kan han her skyde sig ind under, at hans Udtalelse var »privat«, saaledes som højtstaaende Personligheder synes at ønske skelnet mellem deres Udtalelser; hans Bagtalelse faldt fra *Udenrigsministeren*, eftersom det var Udenrigsministeren, Waldstein søgte, og det er ligeledes Udenrigsministeren — ganske ligegyldigt hvem der beklæder denne Post —, som skal staa til Ansvar for Bagtalelsen.

Alt var omtrent ordnet i Haag, da Waldstein kom fra Berlin. Han gik til den engelske Gesandt og søgte nu, grundet paa Rabens Udtalelser, at udelukke Grön fra Forhandlingerne, og derved ødelagde han det meste af, hvad Grön og den franske Gesandt havde opnaaet. Den giftige Sæd havde virket, og Waldstein rejste derpaa til London, hvor han begyndte at gøre Skridt til at faa Grön fjernet fra Bestyrelsen. Han forlangte, at Grön skulde trække sig tilbage, og søgte paa Bestyrelsesmødet at faa sat en Resolution igennem, hvorved hele »Potentia« blev lagt i hans og hans Venners Hænder. Resolutionen gik dog ikke igennem; Waldstein og hans Venner maatte træde tilbage, og Bestyrelsens Hovedkontor blev midlertidigt flyttet fra London til Paris.

Grev Rabens Beskyldning var imidlertid gennem Professor Waldstein bleven saa vel udbredt, at der ogsaa i Paris mødte

betydelige Vanskeligheder, hvorfor Gröns Venner anmodede ham om at bringe det Offer for »Potentia« for en Tid at trække sig tilbage, indtil alt var ordnet.

Grön samtykkede heri, men man forstaar, at dette Skridt fra hans Side maa have været det tungeste Offer, han nogensinde har bragt den Sag, han i mange Aar havde kæmpet for. Hidtil havde han mødt Forstaaelse og Velvilje overfor sine Planer, men de usandfærdige Angreb fra de danske Udenrigsministre, senest til en af »Potentia«s Repræsentanter og til den engelske Regerings Repræsentant, gjorde en Skade, hvis Virkninger endnu paa dette Tidspunkt — nu over 6 Aar efter — atter og atter sinker Arbejdet for »Potentia«s Virksomhed.

Grön rejste straks efter sin Udtræden af Bestyrelsen i Foraaret 1906 til København for at kræve Grev Raben til Ansvar, hvilket han meddelte Kommandør Bluhme, som atter sagde Grev Raben, hvorfor Grön var kommen, og derpaa sagde til Grön, at Grev Raben ventede ham i Udenrigsministeriet. Under Samtalen udtalte Grev Raben:

»Jeg sagde til Sir Alan Johnstone og Professor Waldstein, at De ikke var populær i Danmark.«

Hertil svarede Grön:

»Professor Waldstein meddelte mig, at De har sagt, at man ikke havde valgt den rette Mand i Danmark; paa Grund af mit Forhold i den dansk-vestindiske Sag stod jeg fuldstændig kompromitteret, og ingen i Danmark vilde have noget med mig at gøre.«

Grev Raben benægtede ikke dette, men da Grön havde klarlagt ham det virkelige Forhold, og at han tværtimod havde reddet Danmark fra en stor Skandale, spurgte Raben senere under Samtalen:

»Hvad vil De da, at jeg skal gøre?«

Hertil svarede Grön:

»Jeg ønsker ikke, at De skal gøre noget paa Basis af Udtalelser fra en Mand, som De ikke kender, men jeg ønsker, at De sammen med mig skal vælge 3 Mænd, som staar saa højt i Anseelse og Stilling, at naar disse 3 Mænd bekræfter hvert Ord, jeg har sagt, tør De ikke andet end tro dem, og naar dette er sket, haaber jeg, at det ikke vil være nødven-

digt for mig at sige den danske Udenrigsminister, hvad han saa bør gøre.«

Grev Raben og Grön valgte da Gehejmeetatsraad *Bramsen*, Landstingsmand *Villars Lunn* og Kommandør *Bluhme*, og efter en Times Konference med dem (Grön var ikke til Stede ved denne) gik Grev Raben ind paa at udsende en *officiel Skrivelse* til de danske Gesandter i Berlin, Paris og London, hvis Indhold var, at intet ufordelagtigt kunde siges om Grön i den omtalte Sag, samt at Gesandterne anmodedes om for Fremtiden at støtte ham og »Potentia«. De vedtog, at Gehejmeetatsraad Bramsen inden Afsendelsen skulde se Skrivelsen og godkende den. Derefter rejste Grön til London.

Et Par Dage efter skrev Grev Raben følgende til Gehejmeetatsraad Bramsen:

17, Amaliegade.
11/4 06.

Kære Hr. Gehejme-Etatsraad.

Dersom det vilde passe Dem at komme op til mig en Dag (ikke Helligdag) i Ministeriet, skal jeg forelægge min Skrivelse til Gesandterne vedrørende Hr. Niels Grön for Dem; jeg træffes sikrest mellem 3—5.

Deres hengivne
Raben-Levetzau.

Som Svar paa en Forespørgsel fra Grön om, hvorledes Sagen var ordnet, skrev Gehejmeetatsraad Bramsen til ham:

København, 14. April 1906.

Kære Hr. *Grön!*

Deres Brev fra London 12. ds. har jeg modtaget. Fra Raben har jeg hoslagte (den ovenfor citerede) Skrivelse, hvorefter jeg *efter* Mandag vil søge ham i Ministeriet efter Kl. 3. — Han synes altsaa ikke at have i Sinde at give mig en *Afskrift*; imidlertid vil jeg forsøge at faa en saadan, idet jeg dog skulde være tilbøjelig til at tro, at Grev Reventlow vilde være villig til at meddele Dem dens nøjagtige Indhold.

Med venlig Hilsen
Deres
L. Bramsen.

Senere forlangte Gehejmeetatsraad Bramsen, at samme Skrivelse ogsaa skulde sendes til Wien, og Bramsen meddelte i efterstaaende Brev, at Raben var gaaet ind herpaa:

København d. 18. Maj 1906.

Kære Hr. *Grön!*

Da Deres Brev af 29. April ankom, var jeg fraværende i Udlandet, men d. 9. Maj har jeg anmodet Grev Raben om til *Wien* at afsende en ligelydende Skrivelse som den, han tidligere havde sendt til Paris og London, og han lovede mig at gøre det uopholdeligt. — Jeg skal ikke glemme at gøre det samme for St. Petersborgs og Washingtons Vedkommende, naar jeg ser ham igen. — Han har imidlertid til mig — konfidentielt — udtalt, at han næppe længe vilde kunne beholde Ministerstillingen paa Grund af det formodede Udfald af de i Slutningen af denne Maaned stedfindende Rigsdagsvalg. I saa Fald *tror jeg*, han kommer til London — o. s. v.

Med venlig Hilsen
Deres hengivne
L. Bramsen.

Skrivelsen til Gesandtskaberne var jo *praktisk talt* uden Nytte for Grön, da han jo var udtraadt af »Potentia«s Bestyrelse, og de var saaledes kun Bevis for, at Grev Rabens Angreb var uberettiget.

Grön rejste derpaa til Indien, hvor han udkastede Planen til en ny Organisation, der skulde sættes i Forbindelse med »Potentia«, og som i Indien fik de første Tilhængere. Denne kaldte han »The Wikings« og kom til Danmark efter i New York, Boston, Paris, Berlin o. fl. St. at have lagt Grunden til Afdelinger af den. Herhjemme dannede han en Slags Sideorganisation under Navnet »Folkets Forening« og stiftede Foreninger 12 forskellige Steder i Danmark.

Grön indsaa snart, at han intet kunde gøre i Danmark, før hans Navn *for Offentligheden* var blevet renset for den Art Beskyldninger, som Grev Raben var fremkommen med. — Han skrev da følgende Brev til Grev Raben:

Klakring, 29. Oktober 1907.

Deres Exellence,
Udenrigsminister Grev *Raben-Levetzau!*

Vær saa elskværdig at sende mig en Kopi af den Skrivelse, dateret den 10. April 1906, som De efter Overenskomst med Kommandør E. Bluhme, Gehejmeetatsraad Bramsen og Landstingsmand Villars Lunn sendte til de danske Gesandtskaber i Berlin, Paris, London og Wien. Jeg ønsker at benytte samme til Offentliggørelse.

Ærbødigst
Niels Grön.

Herpaa svarede Grev Raben-Levetzau:

Udenrigsministeriet.
København $^{31}/_{10}$ 1907.
Journal Nr. B 9202.

I Besvarelse af Deres Skrivelse af 29. ds. indeholdte Anmodning om, til Benyttelse til Offentliggørelse at erholde en Genpart af en af mig under 10. April 1906 til flere af de kgl. Gesandter rettet Skrivelse, beklager jeg at maatte meddele, at denne Anmodning i Overensstemmelse med gældende Brug ikke kan imødekommes.

Raben-Levetzau.

Til Hr. *Niels L. J. Grön.*

Som det fremgaar af Gröns egen Redegørelse i Marts 1911 om hans Forhold til det danske Udenrigsministerium, skrev han derefter til Grev Raben følgende Brev:

Klakring, d. 2. November 1907.

Grev *Raben-Levetzau!*

Igen er det Bonden mod Greven; denne Gang er Greven kommen, ikke med Ild og Sværd, men med List og Løgn, hvorved han angriber de danske Sønner og søger at forraade Fædrelandet.

Niels Ebbesen tog Hovedet af Greven; Folket sejrer nok ogsaa nu.

Niels Grön.

Grev Rabens stiltiende Anerkendelse af sin Uret maa være Grunden til, at han trods dette Brev dog nogen Tid efter anmodede Grön om at komme hen i Udenrigsministeriet, hvilket denne ogsaa gjorde. Grev Raben modtog ham dér med stor Imødekommenhed, viste sig stærkt interesseret for »Potentia« og gav Løfte om, at han vilde søge at vinde Hs. Majestæts Velvilje derfor, men man kan gaa ud fra, at han ikke har holdt sit Løfte om at omtale Sagen til Hans Majestæt, da intet er fremkommet herom.

Det havde nu været paa sin Plads, ja, en Pligt for Grev Raben at oplyse Sir Alan Johnstone om den Fejltagelse, han (Raben) havde gjort sig skyldig i ved at omtale Grön paa den foran nævnte Maade, men uagtet Raben ved at skrive de foran omtalte Breve jo erkendte, at han havde handlet urigtigt, og uagtet han maatte vide, at de omtalte Breve til Gesandterne var praktisk talt ganske uden Værdi for Gröns Livsværk, naar disse kun skulde være »konfidentielle«, rørte

han sig ikke for at gøre sin Uret god igen. I korte, klare Linier er Forholdet altsaa dette:

En Mand udsiger om en anden Mand en Ting, der viser sig at være Usandhed; han udsiger den paa et Sted, hvor han véd, at den skader denne anden Mand; han faar at vide og *erkender*, at han har sagt noget, der ikke forholder sig rigtigt; han faar yderligere at vide, at hans usandfærdige Ord har gjort Skade; han genkalder skriftligt sin Udtalelse men forbyder dens Benyttelse paa de Steder, hvor den har skadet, »fordi det er ikke Brug!« Denne Mand kalder sig en Adelsmand; denne Mand har beklædt en af Landets højeste Stillinger, har altsaa ment at have Evnen dertil og Mod til at paatage sig det *Ansvar*, en saadan Stilling medfører, men han er ikke i Besiddelse af den Ansvarsfølelse eller det Mod — det moralske Mod —, man har Ret til at forlange af *ethvert* Menneske, det, at tilstaa en Fejl, det har begaaet. *Hvis Lensgreve, Kammerherre, Hofjægermester, forhenværende Udenrigsminister, SK., DM., Gb., E.T. pp., Fr. off. de l'instr. publ., F.Æ.L., Gr.Fr., N.St.O., Pr.R.Ø., R.H.Ø., S.H.E., Sp.C.III., Stb.V., Ø.F.J. og S.V. til Grevskabet Christiansholm, Bremersvold, Beldringe og Lekkende ikke ønsker for Samtiden herhjemme og i Udlandet at staa anset som en Bagvadsker, opfordres han til offentligt at tilbagekalde den Udtalelse, han selv har erkendt som fejlagtig.*

„Potentia"-Organisationens Dannelse.

I Paris og London forlangte man imidlertid i Foraaret 1908, at Grön skulde genindtræde i »Potentia«s Bestyrelse, hvilket han nægtede; men i Stedet for tilbød han fuldstændigt at reorganisere »Potentia« paa den Betingelse, at Bestyrelsen vilde foranledige en Opløsning af det daværende Kompagni og tillade det hele at komme ind under en ny Plan, hvilken var i Stedet for Kompagniet at stifte en *Organisation*, der lagde hele Kontrollen i Hænderne paa et *Internationalt Raad*. Dette skulde atter stifte *Nationalraad*, under hvis Kontrol skulde staa alle Kompagnier, som stiftedes i »Potentia«s Navn. Forslaget blev drøftet paa 2 Bestyrelsesmøder i Paris, og derefter blev en ekstraordinær Generalforsamling indkaldt i London, hvor det enstemmigt blev vedtaget at *opløse Kom-*

pagniet og *stifte Organisationen* paa ny, med Grön som Leder.

Organisationens første Formaal var og er Skabelsen af det internationale Raad, idet Navnet »Potentia« ikke maa benyttes uden dette Raads Kontrol. — Paa samme Tid blev det bestemt, at Organisationens Opgaver skulde være større og mere vidtrækkende end det, Kompagniet havde tragtet efter.

Organisationens vidtrækkende Program blev forelagt mange af de forskellige Nationalkomitéers ledende Medlemmer, og samtidig med Anerkendelse af Programmet udtrykte man Ønsket om, at Danmark skulde indbyde til en Verdenskongres, der skulde stifte det internationale Raad. Man udtrykte dette Ønske i en officiel Skrivelse, der blev sendt til den danske Regering gennem Kammerherre Brun, som da var Danmarks Gesandt i London.

Grön rejste til Danmark i Efteraaret 1909 med det Formaal at forhandle med forskellige Personligheder, som var interesserede i »Potentia«, om Dannelsen af en Bestyrelse i Danmark, der vilde paatage sig at skaffe Indbydelse til Verdenskongressen herfra *under Hs. Maj. Kong Frederik VIII.s Protektion.* Samtidig arrangerede han gennem »Potentia«-Organisationen Sydpolsforskeren Shackletons Besøg i Danmark, Norge og Sverige.

Sammen med Shackleton rejste Grön efter Besøget i København til Stockholm, hvor han besøgte *Sven Hedin* og forhenværende Statsminister Grev *Wachtmeister,* som begge tidligere havde sluttet sig til »Potentia«, og forklarede dem Forskellen mellem »Potentia«-Kompagniet og »Potentia«-Organisationen. Grev Wachtmeister tilbød, at han efter Anmodning fra Danmark vilde indbyde de Mænd, som efter hans Mening var bedst skikkede til at danne den svenske Gruppe. Derfra rejste Grön til Kristiania, hvor Pressen meget velvilligt fremsatte »Potentia«-Tanken baade i Kristiania og Bergen. Et Møde af ledende Mænd blev afholdt under Professor *Morgenstiernes* Forsæde, og det blev enstemmigt besluttet at stifte en norsk Komité.

Da Grön derefter kom til København, paatog Landstingsmand Villars Lunn sig at danne en Bestyrelse i Danmark og paa samme Tid at vinde Tilsagn om Støtte for Indkaldelsen af en »Potentia«-Kongres i København hos mindst 25 af Danmarks mest fremragende Mænd, medens Grön vendte

tilbage til England for at skabe et Samarbejde mellem de forskellige Komitéer for Afholdelse af denne Kongres og sammen med den engelske Gruppe at udarbejde et Udkast til de internationale Love, der skulde forelægges for og vedtages af den eventuelle Kongres i København.

Paa dette Tidspunkt sendte Villars Lunn sin Søn, Christian Lunn, til London med Forlangende om, at Bestyrelsen i London skulde garantere £ 4000 til Afholdelse af Omkostningerne ved denne Kongres. Grön gav Løftet om, at saa snart man i London modtog *underskrevne Dokumenter*, ikke blot fra den danske Bestyrelse, men fra mindst 25 af Danmarks bedste Mænd, som gav Sikkerhed for, at Kongressen paa de ovennævnte Betingelser vilde blive sammenkaldt i Danmark, skulde de £ 4000 blive tilstillede den danske Bestyrelse.

Den 24. Februar 1910 kom Grön til Danmark for overfor den danske Bestyrelse atter at betone, at til Sammenkaldelsen af en Verdenskongres maatte man vinde Hans Majestæts Protektion. Samme Dag rejste han tilbage efter at have faaet Løfte om, at de lovede underskrevne Papirer inden c. en Uge skulde blive sendte til London. — Den 4. Marts modtog han Telegram om, at de underskrevne Papirer kunde ventes 9. Marts. Den 9. Marts ankom imidlertid et Telegram, lydende: »Papirerne ikke sendt; tilbagehold Brev til Ramsay; vil skrive.« Disse Telegrammer var underskrevne »Lunn«. — Den 10. Marts rejste Grön til Paris for at tale med Mr. *R. S. Hotz*, som af »Chicago Association of Commerce« var udnævnt som Repræsentant for at undersøge »Potentia«-Organisationen i Europa.

Den 12. aflagde Hotz og Grön den danske Minister i Paris, Grev Reventlow, et Besøg i Anledning af »Potentia«, og samme Dag modtog Grön et Brevkort fra København, dateret 9. Marts, fra Villars Lunn, lydende: »Papirerne er ikke afsendt, da fjendtlige Ytringer er faldne imod Dem og »Potentia« i Huset paa Hjørnet af St. Annaplads og Bredgade. Intet kan nu gøres, før dette er blevet undersøgt.«

Grön forlod Hotz i Paris den 14. Marts efter at have aftalt at mødes med ham i København den følgende Søndag. Han rejste derfra til London, hvor han modtog et Brev fra Christian Lunn, som meddelte, at den danske Bestyrelse pludselig var saa godt som opløst.

Den 16. modtog Grön et Brev fra Villars Lunn, dateret Aggersvold, 14. Marts, i hvilket denne omtalte det engelske Gesandtskab som Stedet, hvor Angrebene paa »Potentia« havde fundet Sted, og nævnede, at der i det engelske Gesandtskab var faldet nogle nedsættende Udtalelser, som han citerede, hvorefter Villars Lunn i sit Brev videre skrev, »at skønt der ikke er nogen Grund for Angrebene, har dog tre af de fem Bestyrelsesmedlemmer straks trukket sig tilbage, idet de som Bevæggrund gav, at det vilde være umuligt at føre »Potentia«-Konferencen heldigt igennem med saa ugunstig en Stilling til Sagen i det engelske Gesandtskab.« Villars Lunn tilbød dog at danne en ny Bestyrelse, hvis det vilde være tilfredsstillende for den engelske Komité, og foreslog, at de skulde fortsætte, som om intet var hændet.

Dagen efter Modtagelsen af dette Brev gik Grön til Sir *Mortimer Durand*, tidligere engelsk Gesandt i Washington, viste ham det og spurgte ham, paa hvilken Maade det var muligt at kalde en Mand i Sir Alan Johnstones Stilling til Regnskab for et saadant Angreb. Sir Mortimer svarede, at det syntes utroligt, at nogen Minister, begrundet eller ubegrundet, skulde kunne komme med saadanne Udtalelser, og raadede Grön til at gaa direkte til Sir Alan Johnstone.

Grön telegraferede da til Villars Lunn om at møde ham i København d. 19., rejste samme Aften, ankom til København d. 19. og blev modtaget af Villars Lunn og hans Søn. Hr. Lunn begyndte straks at forhandle om Omdannelsen af »Potentia«-Bestyrelsen, men gjorde ingen Hentydninger til Angrebene i det engelske Gesandtskab. Grön sluttede selvfølgelig, at Villars Lunn af hans Telegram og hurtige Ankomst til København havde forstaaet, at han mente det nødvendigt, inden noget andet Skridt blev gjort, at drage det engelske Gesandtskab til Regnskab for Udtalelserne. Villars Lunn frygtede dog øjensynligt en offentlig Redegørelse. Til sidst sagde Grön til ham:

»Fortæl mig om Angrebene i det engelske Gesandtskab?«

Villars Lunn svarede:

»Der har intet Angreb været fra det engelske Gesandtskab, det er kun et Gaderygte fra en Journalist eller andre.«

Hertil sagde Grön:

»De sendte jo et Brevkort og Brev, i hvilket De omtaler det engelske Gesandtskab.«

»Jeg har ikke omtalt det engelske Gesandtskab,« svarede Lunn; »lad mig se Brevet.«

Grön viste ham det.

»Det var skrevet, medens det endnu kun var et Rygte, før Sagen var undersøgt,« svarede Lunn.

»Nej,« indvendte Grön, »det Brev var skrevet *efter* Undersøgelsen. Den 9. Marts skrev De et Brevkort til mig, i hvilket De sagde, at Udtalelserne var faldne i et Hus paa det og det Sted og maatte undersøges. Fem Dage senere, d. 14., da De havde undersøgt Sagen og var vendt tilbage til Deres Landsted, skrev De derfra, at Resultatet af Undersøgelserne nu nævnede det engelske Gesandtskab som Stedet for Angrebet.«

Villars Lunn svarede:

»Der er intet sagt i det engelske Gesandtskab, og jeg har spurgt Grev Frijs, om han har hørt noget imod Hr. Grön i det engelske Gesandtskab; han svarede Nej.«

Grön gentog Brevenes Udtalelser og sagde, at da Sir Alan Johnstone paa denne Maade havde vist sin Interesse for »Potentia«, maatte det forlanges, at han nu undersøgte Sagen grundigt og offentligt sagde, hvad han fandt. Hvis han ikke gjorde dette, vilde Grön lade Sagen komme frem enten i Rigsdagen i Danmark eller i the House of Commons i England, og Sir Alan Johnstone vilde være tvungen til at forlade sin Stilling.

Lunn sagde:

»De har ingen Ret til at benytte mine Breve paa den Maade.«

Grön svarede:

»Naar vi begynder en Organisation paa Grundlag af det, der skulde være Sandhed, og vi bliver angrebne af Løgne paa saadan Maade, at Organisationen er færdig, med mindre disse Løgne drages frem og bevises at være Løgne, saa forstaar jeg ikke, hvorledes De kan have Ret til at forbyde mig at benytte disse Breve.«

Villars Lunn svarede:

»Naar jeg giver Dem mit Æresord paa, at intet er blevet sagt i det engelske Gesandtskab, har De ingen Ret til at benytte dem.«

Grön sagde:

»Jeg beklager at skulle sige, at Deres Æresord i dette Tilfælde intet betyder. Hvis enhver som helst anden Mand havde stillet sit Ord imod Deres, vilde jeg have troet Dem, men i dette Tilfælde har jeg Deres eget Ord imod Deres Æresord.«

Lunn svarede:

»Hvis De ikke straks giver mig mine Breve tilbage, vil jeg aldrig mere have noget at gøre med Dem eller »Potentia«.«

Grön gav ham Brevet, dateret den 14. Marts, tilbage.

Derpaa sagde Lunn:

»Jeg ønsker ogsaa Brevkortet af 9. Marts tilbage,» og Grön gav ham ogsaa det.

»Jeg ønsker ogsaa Brevet fra min Søn,« sagde han.

Grön gav ham hans Søns Brev, og han og Villars Lunn skiltes.

Den 20. Marts ankom Mr. Hotz til København for at undersøge »Potentia«-Bevægelsens Stilling i Danmark og tog om Eftermiddagen ud til Grosserer *Peschcke-Køedt*, med hvem han indgaaende diskuterede »Potentia«. Den næste Dag søgte Hotz den amerikanske Gesandt, Dr. *Egan*, medens Grön søgte og fik Audiens hos *Kongen*, hvem han indgaaende forklarede de forskellige Sider af »Potentia«-Bevægelsen, hvorpaa Hans Majestæt anmodede Grön om at sende alle Enkelthederne til Kabinetssekretæren, Kammerherre *Krieger*.

Derefter gik Grön til det engelske Gesandtskab, hvor han traf Sir Alan Johnstones Privatsekretær, Mr. *Turner*, hvem han fortalte, hvad der var sagt hos den engelske Gesandt. Hr. Turner syntes ikke at tro paa Muligheden heraf og bemærkede: »En eller anden maa have forsnakket sig; De maa tale med Ministeren,« og gik straks ind til Sir Alan Johnstone, som dog ikke var til Stede, men Turner sagde, at hvis Grön vilde komme igen næste Dag paa samme Tid, var han sikker paa, at Gesandten vilde ønske at se ham.

Ved sin Tilbagekomst til Hotellet traf Grön Hotz, som sagde, at han havde lovet Dr. Egan at indføre Grön dér den næste Dag.

Den 22. gik Grön til Kabinetssekretær Krieger, som sagde, at han havde ventet ham den foregaaende Dag, da Hans Majestæt havde underrettet ham om, at han vilde komme. Grön lovede Krieger at bringe ham Originaldokumenterne,

der vilde vise hele Udviklingen af »Potentia«-Bevægelsen fra dens Begyndelse, og af hvem den havde været kontroleret i den Tid, den havde eksisteret, hvilket han ogsaa gjorde den 15. April, og nogle Dage efter sagde Krieger til Grön, at der nu kun var tilbage at finde ud af, hvorledes Hs. Majestæt kunde indbyde til »Potentia«-Kongressen paa en Maade, der hverken var partisk eller politisk.

Fra Krieger gik Grön atter til det engelske Gesandtskab og erfarede dér, at man havde telefoneret adskillige Gange til Angleterre og ogsaa til det amerikanske Gesandtskab for at sige, at Ministeren ønskede at se ham. Han blev derpaa vist ind til Sir Alan Johnstone, som sad ved sit Skrivebord, men, da Grön traadte ind, hverken rejste sig eller hilste paa ham. Grön var kommen der med den Tanke at ville forklare Ministeren alt, men selvfølgelig forandredes ogsaa hans Holdning ved den uhøflige Modtagelse. Ministerens Holdning blev dog temmelig hurtig en anden, og der udspandt sig en længere Samtale imellem ham og Grön, der findes udførligt refereret i den Redegørelse, betitlet »Potentia og det danske Udenrigsministerium«, som Grön i det tidlige Foraar i Fjor (1911) lod trykke og udsende til c. 1400 Mennesker herhjemme og i Udlandet. I denne Samtale fremkom Sir Alan bl. a. med en Insinuation om, at Grön skulde skylde den danske Landmandsbank 10,000 Kroner, hvilke Sir Alan havde »hørt«, at Banken sagsøgte ham for. Hertil er at bemærke, Grön *aldrig* har havt noget Pengeforhold med Landmandsbanken, hvad afdøde Gehejmeetatsraad *Glückstadt* har erklæret, men man ser heraf, at der i Tidens Løb er brugt alle Midler til at skade ham.

Under Samtalen berørte Ministeren ogsaa »Potentia«-Regnskaberne, og Grön sendte dem derfor nogle Dage efter tillige med et længere Brev, hvis Begyndelse her citeres, til Mr. Turner:

> »Maaske jeg maa bede Dem være saa elskværdig at overrække vedlagte »Potentia«-Regnskabsopgørelse til Minister Sir Alan Johnstone, for at han kan faa i det mindste et lille Bevis for, at alt er i Orden; den nuværende Organisations Bøger ligger i København og kan faas til Eftersyn ved Henvendelse til Hr. cand. Christian D. Lunn, Aggersvold pr. Jyderup — — — osv. osv.

Herpaa modtog Grön næste Dag fra Mr. Turner følgende Svar:

Det engelske Gesandtskab.
København.

1. April 1910.

Jeg har modtaget Deres Brev af 31. Marts og Regnskaberne fra »Potentia«, som ankom med samme Post, og tillader mig at underrette Dem om, at jeg har overrakt begge disse Dokumenter til Sir Alan Johnstone.

Deres forbindtlige

Hr. *Niels Grön*, *R. Turner.*

Straks efter sin Samtale med den engelske Minister gik Grön med Hotz til det amerikanske Gesandtskab for at tale med Dr. Egan, hvem »Potentia«-Tanken tiltalte saa meget, at han foreslog Hotz at faa »Chicago Association of Commerce« til at anmode Udenrigsministeriet i Washington om at sende ham Instruktioner om officielt at interessere sig for »Potentia«. Villars Lunn havde den Morgen besøgt Hotz og sagt ham Grunden, hvorfor han forlangte sine Breve tilbage; han indrømmede overfor denne, at Angrebet var kommet fra det engelske Gesandtskab, men at han ikke havde nogen Ret til at fortælle Grön det, og da det var fremkommet privat, kunde han ikke fortælle det uden at røbe en tredje Persons indiskrete Optræden. Villars Lunn fortalte ikke alene til Hotz, at han havde forlangt sine Breve tilbage og sine Grunde til at gøre det, men han sagde det samme til tre andre af sine Venner. En af disse, den danske *Vilhelm Carstens,* som bor i Holland og er højt anset baade herhjemme og i Holland, afgav følgende skriftlige Erklæring i Overværelse af Mr. *F. E. Lacey,* Meddirektør i »Potentia«, og Grön:

London, $^{23}/_{11}$ 1910.

Jeg er rede til at erklære, at Hr. Villars Lunn oplyste mig om, at Sir Alan Johnstone i en Samtale med Hr. Franz von Jessen mistænkeliggjorde »Potentia«-Organisationen og nogle af de Personer, der er knyttede til den, paa følgende Maade:

Hr. Villars Lunn sagde til mig, at Sir Alan Johnstone, den engelske Gesandt i København, til Hr. Franz von Jessen havde ladet ugunstige Udtalelser falde mod »Potentia«, og at han, Hr. Villars Lunn, konfidentielt havde skrevet disse Udtalelser til Hr. Niels Grön, og at han havde nægtet Hr. Niels Grön at gøre Brug af dem mod en saa højtstillet Person som Sir Alan Johnstone, og at han, Hr. Villars Lunn, havde forlangt sine Breve tilbage.

Vilh. Carstens.

Her er atter et af de Tilfælde, hvor Sladderen ytres højt, og hvor Sladderen højt bringes videre, men hvor den, hvem Sladderen gaar ud over, skal betragte Meddelelsen derom til ham selv som »konfidentiel«, og hvor Meddeleren ikke vil staa ved sit Ord. For den bagvadskede bliver det saaledes næsten umuligt at rense sig. Villars Lunns Bemærkning om, at han havde sendt Grön Underretningen »konfidentielt«, er saa meget mærkeligere, som hans første Meddelelse kom paa — et aabent Brevkort!

Som foran nævnt ytrede Villars Lunn i Samtalen med Grön, da han benægtede Angrebet: »Det er kun et Gaderygte fra en Journalist eller andre.« Den, han hentyder til, er Hr. *Franz von Jessen*, hvis Optræden her staar i et underligt Lys. Jeg har foran citeret hans Artikler i »Nationaltidende« om Grön; jeg skal endvidere nævne, at Hr. von Jessen paa det Tidspunkt, da Bagtalelsen fremkom, var en af de danske Direktører for »Potentia«. Naar den engelske Gesandt ved nævnte Middag i Hr. von Jessens Paahør eller — som Hr. Vilh. Carstens erklærer — *til* Hr. von Jessen »konfidentielt« angreb »Potentia«, burde Hr. von Jessen først og fremmest have bevaret Meddelelsen som »konfidentiel« og ikke have bragt Sladderen videre; dernæst burde han, da han stod som Meddirektør for »Potentia«, have undersøgt, om Angrebene havde noget Grundlag. Jeg kan ikke se bedre end, at en Mand af Ære vilde have handlet saaledes. Hr. von Jessen gjorde det ikke.

— — — —

I Begyndelsen af Maj vendte Grön tilbage til London, hvor han traf sammen med Hotz og George W. Sheldon, forh. Vicepræsident for »Chicago Association of Commerce«, som skulde undersøge »Potentia«s Stilling i Storbritannien. Han introducerede Hotz bl. a. til Sir *William Ramsay*, Lord *Kintore*, Sir *Thomas Raleigh*, Sir *Mortimer Durand*, Sir *Edward Durand*, *F. E. Lacey*, *William Beardmore*, alle faste Støtter af »Potentia«, og til Organisationens Sagfører *William Graham*.

I Juni tog Grön atter til København og fik Underretning om, at det paa høje Steder var blevet sagt, at han slet ikke ønskede »Potentia«-Bevægelsen begyndt, men tværtimod hindrede den i at begynde, for at han kunde vedblive at beholde sin Stiling som Agitator. Han indsaa da, at alle Bagtalerne

maatte drages til Ansvar, men samme Dag (den 19.) blev han syg, tog til sit Hjem i Klakring og blev indlagt paa Hospitalet i Horsens, hvor han i længere Tid laa syg af Tyfus, og i Begyndelsen af September rejste han som Rekonvalescent til Irland.

„Potentia"-Gruppen i Danmark.

Jeg skal her nævne Navnene paa de Mænd, der paa det Tidspunkt (Efteraaret 1910) udgjorde den danske »Potentia«-Gruppe. Det er alle saa højt ansete Mænd, at man ikke tør mistænke nogen af dem for at ville sætte sit Navn som Indbyder for en Sag, de ikke havde tilstrækkelig Kundskab om. Da man altsaa maa gaa ud herfra, vil enhver forstaa, at disse Navne maa staa som den bedste Garanti, Offentligheden kan forlange, baade for »Potentia«-Organisationen og for dens Skaber: Niels Grön. D'Hrr. vilde aldrig have underskrevet, naar de ikke følte sig overbeviste om, at den Sag, hvortil de knyttede deres Navne, var god. Disse Navne er kendte af alle, og deres Bærere er en Garanti, som vi *maa* tage for gyldig:

Harald Høffding, Professor.
Eugen Warming, Professor.
N. Neergaard, forhenværende Konsejlspræsident.
Chr. Sonne, Landstingets Formand.
Fenger, Provst ved Holmens Kirke.
Brun, Hofjægermester, Saddingegaard.
Estrup, Kammerherre, Hofjægermester, Kongsdal.
Hagemann, Direktør for Polyteknisk Læreanstalt.
Peschcke Køedt, Grosserer, forh. Folketingsmand.
Schaffalitzsky de Muckadell, Lensgreve.
Sehested-Juul, Hofjægermester, Stamhusbesidder.
W. Scharling, Professor ved Universitetet.
Florian Larsen, Assessor i Højesteret.
Howden-Rønnenkamp, Kammerherre.
Moltke-Bregentved, Lehnsgreve.
Ahlefeldt Laurvigen, Greve, forh. Udenrigsminister.
Niels Lassen, Justitiarius i Højesteret.
A. Brockenhuus Schack, Greve.
Bardenfleth, Admiral, Hofchef hos Hds. Majestæt Dronningen.
Arendrup, General, forh. Guvernør i Dansk Vestindien.
P. E. Müller, Kammerherre, Dr. phil.
H. Sehested, forhenværende Konsejlspræsident.
Bluhme, Kommandør, forhenværende Folketingsmand.
Bramsen, Gehejmeetatsraad.

Gröns Redegørelse i Marts 1911 blev sendt til enhver af disse Herrer, der, saa vidt mig bekendt, intet har havt at indvende imod den og altsaa har godkendt den.

I Oktbr. 1910 vendte Grön helbredet tilbage til London, og efter at have diskuteret Stillingen med Medlemmerne af Bestyrelsen gik han til Lord *Errington* i Udenrigsministeriet og forklarede ham hele Sagen angaaende Sir Alans Angreb. Lord Errington mente, at det var bedst, Bestyrelsen handlede, førend Udenrigsministeriet gjorde noget Skridt, og der sammenkaldtes derfor et Bestyrelsesmøde 27. Oktober. Den 21. Oktober sendte Grön Lord Errington Beretningen fra »Chicago Association of Commerce«s Repræsentant, Mr. Hotz, angaaende »Potentia«-Bevægelsen, hvilken var i højeste Grad gunstig.

Bestyrelsesmødet fandt Sted i Sir Edward Durands Hus 27. Oktober, og det blev bestemt at sende et Brev til Udenrigsminister Sir *Edward Grey*, der i Oversættelse lyder, som følger:

Potentia Organisation, Limited,
35, New Broad Street,
London, E. C.

The Right Hon.
The Secretairy for Foreign Affairs,
Foreign Office,
Downing Street, S. W.

Herr,

Bestyrelsen for »Potentia«-Organisationen er bleven underrettet om, at der af den engelske Minister i København, Sir Alan Johnstone, er gjort et Angreb mod Organisationen, og at dette Angreb fremkom ved en privat Middag i det engelske Gesandtskab i København som Udtalelser til en Journalist, Franz von Jessen, der spredte disse Udtalelser saa virkningsfuldt, at Organisationen maatte lide stor Skade, hvis det ikke kan bevises, at der ikke er mindste Grund af Sandhed i disse Udtalelser.

Bestyrelsen haaber, at Udenrigsministeriet vil finde det rigtigt at gøre Skridt til at undersøge Sagen, saa at disse Udtalelser kan blive beviste eller tagne tilbage paa saadan en Maade, at den kan bringe Offentligheden bort fra den ugunstige Stemning, der er blevet frembragt med Hensyn til Organisationen.

Jeg har den Ære at forblive

Deres ærbødige

William Ramsay.

Den 12. November modtog Ramsay Svar fra det engelske Udenrigsministerium, der meddelte, at Sir Alan Johnstone benægtede at have gjort noget Angreb mod »Potentia«-Organisationen ved den nævnte Middag.

Som Svar herpaa sendte den fungerende Formand for »Potentia«, *F. E. Lacey*, 17. November, det engelske Udenrigsministerium en Skrivelse, der i Oversættelse lyder saaledes:

Som fungerende Formand for »Potentia«-Organisationen har jeg den Ære at svare paa Deres Brev af 12. November, adresseret til Sir William Ramsay.

Vi ser med Forundring, at Sir Alan Johnstone har benægtet at have angrebet vor Organisation, der allerede har lidt under disse Udtalelser, som vi har beklaget os over.

Vi kan naturligvis ikke anmode Dem om paa dette Tidspunkt at forfølge Sagen videre, da vi er nødsagede til at tage til Danmark for fuldstændig at bevise Rigtigheden af de Fakta, paa hvilke vi baserer vor Sag.

Vi er imidlertid, hvis De ønsker det, forberedte paa overfor Udenrigsministeriet at fremkomme med Beviserne for vor Paastand. Vi formoder, at De ikke har noget imod Offentliggørelsen af Deres Brev af 12. November.

Jeg har den Ære at forblive

Deres ærbødige

F. E. Lacey,

Fungerende Formand, »Potentia«-Organisationen.

Fra Udenrigsministeriet indløb derefter den 24. November nedenstaaende Skrivelse:

Jeg er i Besiddelse af Deres Brev af 17. dennes, som Svar paa hvilket jeg er anmodet om at sige, at skulde »Potentia«-Organisationen ønske skriftlig at indlevere *endnu flere Beviser*)* som Grund for dens Klage, vil Udenrigsministeren være parat til at undersøge dem omhyggeligt.

Jeg skal tilføje, at Sir Edward Grey intet har imod Offentliggørelse af mit Brev til Dem af 12. ds. og formoder, at »Potentia«-Organisationen paa samme Tid offentliggør Sir William Ramsays Brev af 27. Oktober, paa hvilket mit Brev var Svar.

Deres forbindtlige

A. Nicolson.

Til: *F. E. Lacey, Esq.*,

Fungerende Formand, »Potentia«Organisationen.

---

*) fremhævet af mig; *M. L.*

Sammen med en Beretning om hele Forholdet blev der d. 28. November sendt følgende Svar til Udenrigsministeriet:

Jeg takker Dem for Deres Brev af 24. November, der giver os Tilladelse til at offentliggøre Deres Svar paa Sir William Ramsays Brev af 27. Oktober, forudsat at Sir William Ramsays Brev bliver offentliggjort paa samme Tid. Vi akcepterer naturligvis Betingelsen.

Jeg maa ogsaa takke Dem for Deres udtalte Villighed til at undersøge den Beretning, hvorpaa vor Klage er grundet. Maa jeg fremhæve, at Hr. Niels Grön, som er Grundlæggeren af »Potentia«, var vor Repræsentant i Danmark paa den Tid, da de ærekrænkende Udtalelser faldt, som midlertidig standsede vor Organisations Fremgang. Beretningen er derfor udarbejdet og underskrevet af ham. Da Tiden er kostbar — vi ønsker nemlig at indlede Sagen i den danske Rigsdag før Juleferien — blev Beretningen overrakt i Udenrigsministeriet sidste Fredag, og jeg havde ikke Lejlighed til at se den før dens Overrækkelse, og skønt jeg har enhver Grund til at akceptere dens Sandfærdighed, kunde jeg maaske have ønsket Formen for dens Fremstilling lidt anderledes.

Jeg haaber, at det maa være mig tilladt at fremhæve den Kendsgerning, at vi ikke ønsker at angribe Sir Alan Johnstone — dette vilde være uoverensstemmende med »Potentia«-Organisationens Grundsætninger. Vor Hensigt er kun at udslette den urigtige Opfattelse, man har dannet sig, og at komme de falske Rygter til Livs, som er satte i Cirkulation paa en saadan Maade, at det er meget vanskeligt for os at imødegaa dem.

Saafremt Udenrigsministeriet er overbevist om, at den Fremstilling, der her er givet, er i Overensstemmelse med Virkeligheden, er det da for meget i Retfærdighedens Navn at forlange, at der bliver foretaget en officiel Undersøgelse af vor Organisations *bona fides*, og at dens Stilling maa blive anerkendt?

Jeg har den Ære at forblive

Deres ærbødige

F. E. Lacey,

Fungerende Formand, »Potentia«-Organisationen.

Udenrigsministeriet besvarede den 20. December dette med følgende Skrivelse:

I mit Brev af den 24. forrige Maaned havde jeg Lejlighed til at oplyse Dem om, at Udenrigsminister Sir E. Grey var forberedt paa omhyggeligt at undersøge den skrevne Beretning, der *fremsætter de Beviser*)*, hvorpaa »Potentia«-Organisationen grunder sin Klage over Sir Alan Johnstone.

*) fremhævet af mig; M. L.

Udenrigsministeren har nu undersøgt *Beviserne**) saa vel som Deres Brev til Lord Errington af 8. ds. og dets vedlagte Bilag, og jeg er anmodet om at sige, at efter de Forklaringer, Sir Alan Johnstone har givet, synes Grunden til Klagen ham meget overdreven; og hvilke Udtalelser Sir Alan Johnstone end kan have brugt i den fortrolige Samtale ved et privat Middagsbord (hvilken Fortrolighed siden ikke synes at være overholdt), viser der sig ikke at have været sagt noget nedsættende om »Potentia« selv, hverken i dens Egenskab af Kompagni, Organisation eller paa noget andet Omraade.

Sir E. Grey foreslaar, at al videre Korrespondance, hvormed De maatte ønske at forfølge denne Sag, hellere maa finde direkte Sted mellem »Potentia«-Organisationen og Sir Alan Johnstone.

Deres forbindtlige
A. Nicolson.

Dette Brev erkender, at der virkelig *har* været et Angreb, idet det fremhæver, at Grunden til Bestyrelsens Klage *synes overdreven.* Ligeledes akcepterer Udenrigsministeren Beretningen som *Beviser.*

Det vil ogsaa bemærkes, at Udenrigsministeren søger at undskylde Sir Alan Johnstone dermed, at han lod sine Udtalelser falde under en privat Samtales Skjul, skønt Ministeren i samme Sætning indrømmer, at *denne Fortrolighed ikke synes at være overholdt.*

Samme Dag, som denne Skrivelse indløb, skrev Grön fra London til Folketingsmand *J. C. Christensen* og anmodede ham om en Samtale, hvilken fandt Sted i København 7. Januar 1911. Grön forklarede ham de forskellige Ministres Angreb, og Hr. J. C. Christensen foreslog, at Grön skulde gaa til Kabinetssekretær Krieger og anmode ham om at bede Hs. Maj. om at befale Ministeriet at foretage en Undersøgelse. Hr. J. C. Christensen sagde, at Grön maatte sige til Krieger, at han havde foreslaaet dette.

Grön søgte derpaa Kabinetssekretæren, der sagde, at Hs. Maj. ikke kunde befale Ministrene at foranstalte en officiel Undersøgelse, *før* han havde talt med Udenrigsministeren og faaet hans Sanktion til at udstede en saadan Befaling.

Grön gik saa til Udenrigsministeren. Greven kunde ikke modtage ham, men henviste ham til Kammerherre Bernhofft.

Senere søgte han Finansminister Neergaard og blev modtaget meget elskværdigt af ham. Han forklarede Ministeren

*) fremhævet af mig; M. L.

Nødvendigheden af en Undersøgelse og Ønskeligheden af Sammenkaldelsen af en Kongres, og da Grön forlod Finansministeren, lovede denne ham, at han i Ministeriet vilde støtte Tanken om Sammenkaldelsen af en »Potentia« - Kongres i Danmark. Han raadede stærkt til, at Grön selv skulde søge Udenrigsministeren. Et Par Dage efter fortalte Gehejmeetatsraad Bramsen Grön, at Finansministeren ved en privat Middag havde lovet ham at ville støtte Sammenkaldelsen af en »Potentia«-Kongres, skønt han ikke som Minister kunde være Medlem af nogen »Potentia«-Komité, men gentog, at der maatte tales med Udenrigsministeren, da hans Stilling til »Potentia« var bleven ændret gennem Sir Alan Johnstones og Villars Lunns Paavirkning. Efter meget Besvær blev Grön den 21. Januar 1911 modtaget af Udenrigsministeren, som dog var saa antagonistisk i sin Stilling overfor baade »Potentia« og ham, at han afslog at høre nogen Forklaring, hidsigt nægtede at tillade en Undersøgelse og erklærede, at, grundet paa Udtalelser fra Hr. Villars Lunn, vilde han, saa længe han sad som Udenrigsminister, forhindre, at Kongen kaldte en Kongres i København.

Grön bemærkede hertil:

»Er De da mere mægtig end Hs. Majestæt? Jeg tror det ikke, og der er endnu en Magt, som er stærkere end De: *Rigsdagen*.«

Grön sagde endvidere:

»Jeg har i min Lomme Breve, der vil bevise, at De slet ikke har Ret til paa Basis af Villars Lunns Udtalelser at modsætte Dem mig eller »Potentia««, og han spurgte ham, om han maatte vise Udenrigsministeren disse Breve, hvortil han svarede:

»Nej, det véd Gud, De ikke maa!«

Hertil svarede Grön Ministeren:

»Nu skylder jeg Dem at sige, før jeg gaar, at De har taget Deres Standpunkt paa det falske, og nu maa De tage Ansvaret. Farvel.«

(Ovenstaaende er citeret efter Gröns Artikel i »Politiken« for 11. December 1911).

Her fremstiller sig uvilkaarligt det Spørgsmaal: Hvorfor har hans Ekscellence Udenrigsministeren i sin Tid tiltraadt »Po-

tentia«-Organisationen og sat sit Navn under at ville støtte Indbydelse til en international Kongres i København, naar han senere end ikke vil høre Tale derom?

Her staar vi atter overfor Tilfældet: Angreb i Smug og »privat«, men naar disse Angreb har gjort den Skade, de kan, saa Nægtelse af at undersøge Berettigelsen af disse Angreb. Udenrigsminister Grev Ahlefeldt-Laurvigs Opførsel kommer i det uhildede Publikums Øjne til at staa i et endnu ejendommeligere Lys end hans Forgængeres i Embedet, idet hans Navn overfor Offentligheden har været knyttet til Organisationen, men han tillader ikke, at Organisationens Stifter og Leder faar sine Forhold klarlagte, saa hans Navn i Verdens Øjne kommer til at staa renset og rent.

Her kan ikke indvendes, at Grön jo kan forlange sin Sag optaget i England, da en engelsk Gesandt har været med at udbrede de falske Rygter om ham, især da den engelske Gesandts Angreb i første Instans var baseret paa det *danske* Udenrigsministeriums Angreb. Ethvert fornuftigt Menneske vil indrømme, at dette er ganske umuligt; *Niels Grön er dansk Undersaat, har fast Bolig i Danmark, staar under dansk Lovs Beskyttelse,* er fra Begyndelsen bleven angrebet af det *danske* Udenrigsministerium og maa have sin Oprejsning fra *dansk* Side.

Efter Besøget hos Udenrigsministeren søgte Grön nu Konsejlspræsidenten, Hr. *Klaus Berntsen*, efter Aftale i hans Hjem. Da Grön fortalte ham om Udenrigsminister Rabens Angreb og alle Konsekvenserne deraf, svarede Konsejlspræsidenten, at det var Ministeriet ikke ansvarligt for, det angik kun Raben. Fra dette Standpunkt tog Grön bestemt Afstand og sagde, at det var ikke *Grev* Raben-Levetzau, som med nogle faa Ord havde kunnet styrte en Sag, der stod saa stærk overalt, som »Potentia« gjorde, det var kun i sin Egenskab af *Udenrigsminister*, at han var farlig og mægtig. Grön underrettede ogsaa Konsejlspræsidenten om den nuværende Udenrigsministers Standpunkt.

Offentligheden vil rimeligvis endnu have i friskt Minde, at Lord *Kintore* og Mr. *Mumford Preston*, Medlem af Londons Borgerrepræsentation, kom hertil fra England i Slutningen af Januar Maaned 1911. Hensigten med Besøget var at søge

en Audiens hos Hs. Majestæt Kongen. Lord Kintore havde en Introduktionsskrivelse med fra det engelske Udenrigsministerium til Legationen i København, og efter at have aflagt Besøg i denne gjorde han Visit i det danske Udenrigsministerium, gennem hvilket Lord Kintore anmodede om at faa en Audiens hos Kongen. Dette var i og for sig en ren Høflighedsformalitet, da Lord Kintore 10 Aar i Forvejen, udsendt af den engelske Regering, sammen med Hertugen af Abercorn gæstede det danske Hof for at give dette officiel Meddelelse om, at Kong Edward havde besteget Englands Trone. Lorden havde saaledes allerede været præsenteret ved Hoffet og havde kun havt nødig at melde sig hos Hofmarskallen for at opnaa den ønskede Audiens. Foruden den rent formelle Høflighed havde de engelske Herrer endnu den Grund, at Gehejmeetatsraad Bramsen anmodede dem om at tale med Udenrigsministeren, da han gerne vilde, at hele Ministeriet skulde staa venligt overfor »Potentia«. Bramsen havde ogsaa havt en Samtale med Udenrigsministeren i den Anledning, og Grev Ahlefeldt havde ytret, at »det jo kunde være, han efter en Samtale med d'Herrer skiftede Anskuelser«. Grön fraraadede stærkt, at Lord Kintore og Mr. Preston skulde gaa til Udenrigsministeriet, da han var ængstelig for, at de ligesom han skulde faa en uhøflig Behandling, men Gehejmeetatsraad Bramsen fik dem dog overtalt til at gøre det.

Uagtet Grön havde tilbudt at vise Udenrigsministeren Beviser imod Villars Lunns Udtalelser, brugte denne dog disse hans Udtalelser imod »Potentia« og Grön overfor de to Herrer. Lord Kintore fremkom derpaa med sin Anmodning om en Audiens hos Kongen, hvortil Udenrigsministeren svarede, at de kunde faa den gennem Forlangende af den engelske Legation.

Hermed forlod Lord Kintore og Mr. Preston Udenrigsministeriet for at henvende sig i det engelske Gesandtskab med deres Anmodning. I den Mellemtid, inden Lord Kintore (Mr. Preston var imidlertid nødsaget til at vende tilbage til London) naaede og tage dette Skridt, sker der imidlertid dette, at Udenrigsministeren sender en Meddelelse til den engelske Chargé d'Affaires (som bekendt var Gesandten paa dette Tidspunkt forflyttet til Haag og den nye Gesandt endnu ikke an-

kommen), Mr. *Vaughan*, for at underrette ham om, at et saadant Forlangende ikke vilde blive vel set.

Muligt denne Art Opførsel kaldes Diplomatik; et Menneske, begavet med almindelig Fornuft og Dømmekraft, vilde kalde denne Handling at holde Folk for Nar. Fornærmelsen ramte ikke alene Lord Kintore, men alle de fremragende Personer, som hvis Repræsentant han var kommen.

Lord Kintores Ønske og Budskab var som Repræsentant for disse Personligheder i mange Lande at forelægge Kongen en Skildring af »Potentia«s Virkemidler og give Udtryk for disse Personligheders Ønske om, at der under Hs. Maj.'s Protektorat indkaldtes en Konference i København.

Udenrigsministeriet udsendte imidlertid — gennem Dagbladet »Politiken«, ikke gennem Regeringspressen — en Meddelelse, der fortalte, »at Lord Kintore fremsatte Ønsket om, at den danske *Regering* (fremhævet af mig) i det kommende Aar vilde tage Initiativet til her i Byen at sammenkalde en international Kongres i den Hensigt at forberede »Potentia«-Tankens praktiske Udformning. Udenrigsministeren maatte imidlertid overfor Jarlen beklage, at den danske Regerings Stilling maatte blive afvisende alene af den Grund, at Regeringen ikke mente at kunne sammenkalde til en international Kongres, med mindre der fra en Kreds af Magter forelaa en Anmodning herom, o. s. v. o. s. v.«

Udtalelserne i denne Meddelse fra Udenrigsministeriet er imidlertid usande. Lord Kintore henvendte ikke nogen Anmodning til den danske *Regering* om at sammenkalde en Kongres. Det er saa heldigt, at Lord Kintore i Forvejen havde nedskrevet, hvad han vilde sige til Udenrigsministeren, og ikke sagde det, men *oplæste* det efter sit Manuskript. Efter at have læst Udenrigsministerens Meddelelse gennem »Politiken« tilsendte Lord Kintore dette Blad en Afskrift af de Ord, han brugte til Udenrigsministeren, og »Politiken« offentliggjorde dem Dagen efter. De lød saaledes i Oversættelse (se »Politiken« $^{27}/_{1}$ 1911):

»Jeg henvender mig her for ved Hjælp af Regeringens Vilje (Velvilje?) at opnaa en Audiens hos Hans Majestæt Kongen. Det er min Agt at forelægge Hans Majestæt en Skildring af »Potentia«s Virkemidler og Maal og at give Udtryk for det Ønske, der er levende hos »Potentia«s Tilhængere overalt paa Jorden: at Hans Majestæt giver Ordre til,

at der under hans Protektorat indkaldes en Konference i København for at etablere en international Kontrol over »Potentia« — et Skridt, som en politisk Partiregering naturligvis ikke kan foretage.«

»Politiken« udtaler i denne Anledning fuldkommen logisk: »Som man ser, har Lorden her ikke anmodet Udenrigsministeren om at sammenkalde en Kongres. Han har anmodet Ministeren om at skaffe ham en Audiens hos Kongen.«

Denne Lord Kintores Erklæring udsiger intet mindre end, at hans Eksc. Udenrigsministerens Fremstilling er usand. Hans Ekscellence har — af gode Grunde — intet havt at svare paa Erklæringen.

En Konge i et konstitutionelt Land er ikke en umyndig Person, og det havde vel saaledes ikke været for meget forlangt, om hans Ekscellence Udenrigsministeren havde forespurgt hans Majestæt Kongen, om Majestæten ønskede at modtage Lord Kintore. Vel kan en konstitutionel Konge ikke foretage sig noget Skridt af større Betydning uden at tage sine Ministre med paa Raad, men Ministrene har sandelig lige saa liden, ja, endnu mindre Ret — thi Kongen kan dog afskedige dem og tage sig andre Ministre — til uden at spørge om Kongens Mening at handle paa hans Vegne. Ikke stort over et Aar i Forvejen havde hans Ekscellence Udenrigsministeren modtaget og efterkommet en Indbydelse til en Fest, som »Potentia« havde arrangeret til Ære for Sydpolsforskeren Shackleton, hvis Foredragsturné i de tre nordiske Riger »Potentia« havde taget Initiativet til, og samme Ekscellence stod som nævnt paa Indbyderlisten til Afholdelse af »Potentia«- Kongressen i København.

Den uhøflige Opførsel, der ved denne Lejlighed blev vist Lord Kintore, vakte i det hele taget stærk Opsigt i København. Man erindre ogsaa, at hverken Konsejlspræsidenten, Hofmarskallen eller Kabinetssekretæren gengældte hans Visit. Derimod lod *Prins Hans* Lorden anmode om at aflægge ham et Besøg, hvilket han ogsaa gjorde.

Efter den danske Udenrigsministers Stilling kunde den engelske Chargé d'Affaires, Mr. Vaughan, selvfølgelig ikke paatage sig Ansvaret for at fremtvinge en Audiens, og han sagde Lord Kintore, at det kun kunde lade sig gøre, naar han forpligtede sig til ikke at nævne »Potentia«, men hans Forhold

i denne Sag har dog i alt Fald ikke forekommet den engelske Regering at være ganske uangribeligt, thi kort Tid efter blev han — i Stedet for at blive forfremmet, hvad han stod for Tur til — forflyttet til Chile!

De sidste Dage af Januar forlod Lord Kintore Danmark efter at have offentliggjort en stærk Protest mod den Uhøflighed, som den danske Regering havde vist ham, og den 9. Februar rejste Grön efter Indbydelse af »Chicago Association of Commerce« til Amerika. I Forvejen havde han dog udarbejdet en Redegørelse, betitlet »Potentia og det danske Udenrigsministerium«, som i Afskrift blev sendt til Hs. Majestæt Kongen, Hds. Maj. Dronningen, Hs. kgl. Højhed Kronprinsen, Hs. kgl. Højhed Prins Valdemar og Hs. Højhed Prins Hans. Deres Majestæter lod gennem Kabinetssekretariatet Grön takke for Tilsendelsen, medens Prins Valdemar ligeledes lod kvittere for Modtagelsen gennem Kaptajn Amdrup. Endvidere fik nogle af de største Blade tilsendt et Eksemplar samt nogle af Ministrene, Partiformændene i Rigsdagen og enkelte andre, og efter Gröns Afrejse blev Redegørelsen trykt og i et Antal af henimod 1400 udsendt til fremragende Kvinder og Mænd hele Landet over; endvidere til de danske Gesandtskaber i Udlandet og til de danske Konsuler baade i den gamle og den nye Verden.

Inden sin Afrejse havde Grön anmodet Kabinetssekretær *Krieger* om at tilbagesende de c. 125 originale Breve og Dokumenter, som han den 15. April 1910 efter Kongens Ønske havde overgivet Krieger. En Herre fra Kabinetssekretariatet bragte derpaa Grön nogle betydningsløse Breve og andre Papirer, som han imidlertid lod den udsendte Herre tage med tilbage med Bemærkning om, at det var de c. 125 Breve, han ønskede, og ikke disse værdiløse Papirer.

Nedenstaaende skal slet ikke anføres for at anklage Kammerherre Krieger, men skal blot nævnes som et af de mange Eksempler paa den slappe Aand og Mangel paa moralsk Ansvarsfølelse, der hersker paa Steder, hvor man — hvis man ikke selv havde oplevet det — vilde anse det for umuligt.

Da Grön skulde rejse og ønskede de nævnte Breve opbevarede paa et paalideligt Sted, foreslog jeg, at de kunde overgives til mig, hvilket Grön meddelte Kabinetssekretæren med

den Tilføjelse, at jeg et Par Dage senere vilde afhente dem i Kabinetssekretariatet.

Faa Dage efter skrev jeg til Kammerherre Krieger, at jeg den og den Dag i hans Modtagelsestid vilde komme og afhente Brevene. Da jeg intet Svar fik, gik jeg selvfølgelig ud fra, at alt var i Orden, men da jeg kom op i Kabinetssekretariatet og efter at have ventet en Time kom til at tale med Kammerherre Krieger, sagde han mig, at han ingen Papirer havde; han havde ladet se efter, men han havde ingen Papirer.

Jeg bemærkede hertil, at det var meget kedeligt, da jeg skulde bruge dem, og foreslog Krieger at søge bedre. Han svarede mig hertil, at som jeg jo kunde se, var der meget faa Gemmesteder, og at der intet Sted var nogen Papirer. Jeg stod selvfølgelig paa mit: at jeg maatte have Papirerne, og Krieger insinuerede da, »om jeg var sikker paa, at han havde faaet de Breve?«, hvortil jeg svarede: »Ja«. Krieger spurgte derpaa, »om jeg kunde bevise det?«, hvortil jeg sagde:

»Vilde De anse det som et Bevis, hvis jeg sagde, at jeg havde set Grön bringe Papirerne ud paa Amalienborg Palæ?«

»Nej,« svarede Krieger, »ikke, hvis De ikke ogsaa havde set ham forlade Amalienborg uden Papirerne.«

Ærligt talt fandt jeg denne Udtalelse lige saa stupid som hans Spørgsmaal, om jeg turde aflægge Ed paa, at han havde faaet Papirerne, samt hans Udtalelse, at »hans Nej var lige saa godt som Gröns Ja.« Jeg spurgte ham, om *han* da turde aflægge Ed paa, at han ikke havde faaet Brevene? Krieger undveg Spørgsmaalet og spurgte, hvorfor Grön ikke havde Kopier af de Breve eller da havde forlangt Kvittering af ham for Modtagelsen? Hertil bemærkede jeg, at sligt jo ikke plejede at være nødvendigt blandt Hædersmænd, men at jeg for Fremtiden nok skulde drage en Lære af dette.

Jeg havde af Grön faaet en Liste over de 125 Breve, af hvilken jeg i Forvejen havde sendt Kammerherre Krieger en Afskrift. Han endte nu med at spørge mig om, hvilken Farve de Konvolutter havde, hvori Brevene var ordnede. Jeg svarede paa Maa og Faa: *gule*, uden i Virkeligheden at have Anelse derom. Inden jeg gik, anmodede jeg Krieger om atter at søge — ogsaa paa andre Steder end i Kabinetssekretariatet, og han lovede en Søndag, naar det var godt Vejr, at tage ud

i sin Villa i Charlottenlund og se, om Brevene muligvis var dér, og skulde, hvis han fandt dem, sende mig dem.

Et Par Uger efter skrev jeg atter til Kammerherre Krieger og udtalte meget bestemt, at nu maatte og vilde jeg have Brevene, da jeg skulde bruge dem. Jeg vedlagde en frankeret Konvolut til Svar. En Time efter var et Bud fra Kabinetssekretariatet hos mig, men traf mig ikke hjemme, og med næste Post modtog jeg derpaa Brev om, at »nu var de Grönske Papirer til min Disposition, hvis jeg vilde lade dem afhente«, hvilket jeg selvfølgelig øjeblikkeligt gjorde.

Nogen Tid efter søgte jeg en Aften Kammerherre Krieger i hans Hjem for at tale med ham om »Potentia«, og jeg kunde da ikke bare mig for at ytre:

»Naa, var Deres Nej saa lige saa godt som Gröns Ja?«

»Tja—a, det véd jeg da ikke,« svarede Kabinetssekretæren.

»Nej,« svarede jeg, »der var bare den Forskel, at Gröns Ja var sandt og Deres Nej usandt.«

Man vil maaske finde, at det her anførte er for ubetydelig en Sag at fremføre i et Skrift som dette; jeg gør det ogsaa kun, fordi jeg her for første Gang kom i Berøring med den Slaphed og Mangel paa Moral, der synes at være gængs blandt Mænd, hvor man havde Ret til at vente en udviklet Moral og Ansvarsfølelse. Jeg skal yderligere som et Kuriosum anføre, at Kabinetssekretær Krieger af mig forlangte og fik en Kvittering for min Modtagelse af Brevene.

Efter Gröns Afrejse til Amerika skrev en af alle her i Landet uden Hensyn til Parti- eller andre Standpunkter anset Mand som Grosserer *Peschcke-Køedt* i »Socialdemokraten« for $^{11}/_{2}$ 1911 nedenstaaende, hvortil antagelig ethvert rettænkende Menneske kan slutte sig:

»Rygterne (de i den engelske Gesandts Hus udtalte) har derefter bredt sig til videre Kredse, og da Niels Grön blev bekendt med dem, gjorde han det eneste, en Mand under saadanne Forhold kan gøre, han forlangte, at Rygternes Ophavsmand skulde fremsætte sine Angreb i en saadan Form, at Hr. Grön kunde drage ham til Ansvar for de faldne Udtalelser. Franz von Jessen følte sig imidlertid ikke forpligtet til at optræde som Vidne imod Gesandten, og Gesandten selv optraadte ifølge Hr. Gröns Forklaring afvisende. Paa det Tidspunkt, da Angrebet paa Hr. Grön fremkom, var alt forberedt til Indkaldelsen af en »Potentia«-Kongres i København. Hr. Gröns formentlig fuldstændig legitime Fordring gik da ud paa

følgende: Lad de mod mig fremsatte Sigtelser blive gjort til Genstand for en retslig Undersøgelse. Viser det sig saa, at Beskyldningerne helt igennem er falske, venter jeg, at de Mænd, der har angrebet mig, vil gøre mig en fyldestgørende Undskyldning.

Jeg nægter ikke, at min Sympati i denne Sag er paa Hr. Gröns Side. Ingen ærekær Mand eller Kvinde bør, dækket af Privatlivets Forhæng, udslynge graverende personlige Angreb, der pletter fraværendes Karakter, uden paa Anfordring at paatage sig det fulde og aabne Ansvar for deres Udtalelser. Et System af »Æresbegreber«, der lader sig forene med den ansvarsløse Undergravelse af Folks gode Navn og Rygte, er intet Samfund og ingen Kreds i Samfundet, hvor højt den end staar i Rangforordningen, tjent med at holde Haanden over — osv.«

Niels Grön afrejste altsaa som nævnt fra København den 9. Februar 1911 for efter Indbydelse af »Chicago Association of Commerce«, der er kendt hele Verden over, at fremsætte »Potentia« for denne. Som før nævnt havde denne Forenings Repræsentant, Mr. *Robert Schuttler Hotz*, paa en 5 Maaneders Rejse undersøgt »Potentia«s Stilling i Europa, og efter hans Hjemkomst sendtes derpaa Indbydelsen til Grön om at komme til Chicago, da »Chicago Association of Commerce« ønskede, at »Potentia« i Amerika skulde introduceres igennem den.

Inden Gröns Ankomst til Amerika var der imidlertid til Bladene i New York, Chicago o. fl. St. sendt Korrespondancer — efter Opgivende fra den daværende amerikanske Konsul i København —, der paa en i høj Grad nedsættende Maade omtalte Grön og usandfærdigt omtalte Lord Kintores Besøg her i København. Det meddeltes derfor Grön, at inden »C. A. o. C.« vilde introducere »Potentia«, maatte man have fuld Klarhed over Forholdene.

»Chicago Association of Commerce« er en Forening, bestaaende af ca. 4000 af de rigeste og betydeligste Forretningsmænd i Chicago. Den har med Held søgt at indføre ideelle Synspunkter i Forretning, og et af dens Maal er at bekæmpe de usunde Truster og de mangen Gang bedrageriske Børsspekulanters fordærvelige Virksomhed. Skønt »C. A. o. C.« havde den fuldstændigste Tillid til sin Repræsentants, Mr. Hotz's, Dømmekraft, var det selvfølgelig ganske i sin Orden, at man forlangte Oplysninger, inden man kunde indlade sig paa at foretage videre Skridt, og Grön anmodedes derfor om at komme til Stede ved en »Complimentary Dinner to Niels Grön, Founder of Potentia«, den 28. Februar i Chicago Club,

hvor 17 af de mest fremragende Personligheder i Chicago var til Stede.

At opregne Menuen for mine Læsere vilde bringe deres Tænder til at løbe alt for meget i Vand, og jeg skal derfor indskrænke mig til den alvorlige Del af Festen, nemlig Niels Gröns Fremlæggelse af »Potentia«s Forhold, der maa have været tilfredsstillende, eftersom »C. A. o. C.« nogle Dage efter udsendte en Indbydelse til Medlemmerne om at komme til Stede ved Mødet den 8. Marts, hvor Grön skulde forelægge »Potentia«s Program og dens Maal.

Man ser altsaa, at trods de Beskyldninger, der offentligt var fremsatte imod Grön, ønskede man ikke i Chicago at dømme uden at give den beskyldte Lejlighed til at modbevise Beskyldningerne. Ikke en af de Mænd, der forud havde tilsagt deres Støtte til »Potentia«s Indførelse gennem »C. A. o. C.«, faldt fra. De meddelte aabent Grøn Beskyldningerne og gav ham Lejlighed til at udtale sig, og indseende det ubegrundede i Beskyldningerne indbød de den større Kreds og Pressen til at høre Gröns Foredrag. »C. A. o. C.«s eget Blad, »Chicago Commerce«, bragte et langt og udførligt Referat af Mødet og af Gröns Tale, der blev modtaget med stor Begejstring, og Byens største Dagblade, saasom »Chicago Evening Post«, »Daily Tribune«, »Chicago Inter Ocean«, »Chicago Daily News«, »Record Herald« o. fl. bragte ligeledes lange og velvillige Referater, men saavel fra Amerika som baade før og efter fra England forlangtes og forlanges det, at de danske Ministre skal drages til Ansvar, og at alle Forhold maa klarlægges, hvilket, som det synes, kun kan ske gennem en parlamentarisk Undersøgelse.

Fra Chicago rejste Grön sammen med Mr. Hotz til New York for dér at stifte Forbindelser, som vilde optage Samarbejde med Chicago, og Grön rejste nu tilbage til England, hvortil han ankom den 2. April. En Uge efter rejste han til Danmark, hvor han i sit Hjem i Klakring udarbejdede forskellige Beretninger til den engelske Bestyrelse, og i Begyndelsen af Maj var han atter i England. Under Kroningen i London traf han efter Aftale sammen med adskillige af »Potentia«s Venner baade fra Europa, Amerika og Asien, hvorefter fulgte nogle Ugers anstrengt Arbejde sammen med den engelske Bestyrelse, der atter betonede Nødvendigheden af at

faa fuld Klarhed i Danmark, hvorefter Grön tilbragte Maanederne August og September i sit Hjem, beskæftiget med en stor Korrespondance og Møder med forskellige Rigsdagsmænd og Redaktører for at forberede »Potentia«s Indførelse i Folketinget. Grön henvendte sig, som naturligt var, til Folketingsmanden i den Kreds, Bjergekredsen, hvor han har sit Hjem, *Jørgen Jensen-Kleis*, som den, der var nærmest til at tage sig af hans Sag. Det, Grön ønskede, *var og er nemlig udelukkende at faa alle sine Forhold klart belyste;* kan der siges noget som helst imod ham eller »Potentia«, ønsker han blot en aaben Fremsættelse deraf, og er der ingen Grund til Ministrenes Angreb, forlanger han, at det siges paa en Maade, der vil kunne række lige saa vidt, som Angrebene har gjort.

Efter et Par Sammenkomster, hvor Hr. Jensen-Kleis havde Lejlighed til at gennemgaa alle Gröns Papirer, indrømmede han, at »der skyldtes Grön en Undersøgelse«, og »han lovede at virke derfor«, derimod »vilde han ikke love at være den, der indbragte Sagen i Folketinget, før han havde talt med sit Partis Formand (altsaa J. C. Christensen) derom.« Jeg var til Stede ved denne sidste Sammenkomst og nedskrev Hr. Jørgen Jensen-Kleis' Ord i hans Nærværelse og Paasyn.

Nogle Dage efter rejste Jensen-Kleis til København. Grön anmodede ham om at søge Hr. J. C. Christensen dér og sendte i den Anledning et langt Telegram til denne.

Et Par Dage efter Rigsdagens Aabning rejste Grön til København efter at have været en Uge i London til »Potentia«s aarlige Generalforsamling og Regnskabsaflæggelse, hvor der atter betonedes Nødvendigheden af en parlamentarisk Undersøgelse i Danmark. Grön konfererede i København med Jensen-Kleis og adskillige andre Folketingsmænd af Regeringspartiet *(P. Th. Nielsen, Slebsager, Pedersen-Nyskov* o. fl., ligeledes med *J. C. Christensen)*, og Redaktørerne af »Aarhus Amtstidende« *(K. Hansen)* og »Sorø Amtstidende« *(H. Jensen)* rejste i den Anledning til København for at støtte Niels Gröns Forlangende om, at Sagen skulde tages op i Folketinget, og de udtalte gentagne Gange, at der var sket ham stor Uret, og at »hvis Partiet ikke vilde indføre Sagen i Folketinget, saa vilde de tage den op i deres Blade og ad denne Vej tvinge den ind i Tinget.«

Efter mange Møder med Rigsdagsmedlemmer af Regeringspartiet, med Redaktører af Regeringsbladene o. a. blev det omsider bestemt, at Spørgsmaalet skulde indføres i Tinget og en Komité udpeges til at undersøge og klarlægge Sagen i Folketinget. D. 19. Oktober blev det bestemt at have et Møde af Rigsdagsmedlemmer og interesserede Redaktører for at bestemme Maaden og Tidspunktet til at indføre Spørgsmaalet i Folketinget, og dette Møde blev fastsat til 24. Oktober Kl. 12 i Rigsdagsbygningen. Redaktør K. Hansen skulde komme fra Aarhus og H. Jensen fra Slagelse. Grön sagde til Jensen-Kleis, om han mente, at det maaske var bedst, at han ikke kom til Mødet den 24., hvilket Jensen-Kleis fandt rigtigt.

Efter at Redaktør K. Hansen om Morgenen d. 24. var kommen fra Aarhus, kom han op til Grön og fortalte ham, at Jensen-Kleis havde været paa samme Damper som han fra Aarhus og havde fortalt ham, at Villars Lunn var kommen til ham (Jensen-Kleis) og havde talt om Grön i to Timer. Da Redaktør Hansen spurgte, om Lunn havde havt noget nedsættende at sige imod Niels Grön, svarede Jensen-Kleis: »Ja, en Bunke«, og han tilføjede: »Jeg finder det rigtigt, at Villars Lunn faar Lejlighed til at sige alt dette til de andre Rigsdagsmænd, som er interesserede i Niels Gröns Sag, og derfor har jeg bedt ham om at komme paa Mødet i Morgen Kl. 12.« — Jensen-Kleis tilstod senere paa Mødet, at han tænkte nok, det var Ahlefeldt, som havde sendt Villars Lunn til ham, og skønt han altsaa havde lovet at hjælpe til at skaffe Grön Retfærdighed, influerede han dog i hans Disfavør paa de Mænd, som havde lovet at virke for ham, ved at bringe Lunns Angreb paa ham i Omløb og ved altsaa at anmode Lunn om at komme til Stede paa det Møde, hvor han selv havde været enig med Grön om, at han ikke skulde komme, og i al den Tid nævnede han ikke et Ord til Grön om de Angreb paa ham, som Ahlefeldt satte i Omløb gennem Villars Lunn og ham selv.

Samme Dag Kl. 10 om Formiddagen kom Redaktør H. Jensen fra Slagelse op paa Hotel d'Angleterre til Redaktør Hansen og Grön, og begge sagde, at nu maatte han komme til Mødet Kl. 12 og imødegaa eller besvare Villars Lunns Paastande. Grön forlangte intet bedre og sagde, at han behøvede ingen Forberedelser, og han sagde yderligere til d'Hrr.,

at han skulde bevise, at hvert eneste Angreb, Villars Lunn rettede mod ham og »Potentia«, var falskt.

Kl. 12 gik Grön sammen med Redaktørerne Hansen og Jensen hen i Rigsdagen. *Pedersen-Nyskov* havde sammenkaldt dette Møde, der skulde finde Sted i Finansudvalgets Værelse, og hvor *P. Th. Nielsen, Slebsager, Jensen-Kleis*, han selv, Redaktørerne *Hansen* og *Jensen* samt nu ogsaa Grön var til Stede; men nu blev det meddelt dem, at Villars Lunn havde nægtet at komme og fremsætte sine Angreb paa Grön, hvis han skulde være til Stede. Den eneste af Deltagerne i Mødet, der ikke syntes at finde denne Villars Lunns Opførsel i alt Fald besynderlig, var Jensen-Kleis, og Redaktør Hansen sagde da tilsidst:

»Men Hr. Jensen-Kleis sagde i Morges til mig, at Villars Lunn i to Timer havde talt til ham om Niels Grön, og at Lunn havde sagt en Mængde nedsættende Ting om ham; Hr. Jensen-Kleis maa da kunne meddele os, hvad det var, og give Niels Grön Lejlighed til at imødegaa dem,« men hertil svarede Jensen-Kleis:

»Nej, det var privat.«

Der behøves ingen Kommentar til Villars Lunns Afslag paa at fremsætte sine Beskyldninger imod Grön, naar han selv var til Stede, heller ikke til Jensen-Kleis' Bemærkning, at nu, da Grön var nærværende, var Lunns Beskyldninger »private«, medens han dog samtidig hjalp Ahlefeldt alt, hvad han kunde, med at sætte dem i Omløb og derved vanskeliggjorde en parlamentarisk Undersøgelse, idet nemlig en saadan efter al Sandsynlighed maatte berøve Ahlefeldt hans Stilling som Udenrigsminister.

Under Mødet udtalte K. Hansen og H. Jensen atter, at hvis Regeringspartiet ikke kunde blive enigt om at indføre Sagen i Folketinget og tillade en Undersøgelse, var de fast bestemte paa at tage Sagen op i Pressen og paa den Maade tvinge Rigsdagen til at vise Retfærdighed. Jensen-Kleis var den første, der forlod Mødet, og han har ikke været til Stede ved noget af de mange Møder sammen med Grön, der siden den Dag har været afholdte i Rigsdagen om denne Sag.

Kl. 4 samme Eftermiddag (24. Oktbr.) mødtes alle med Undtagelse af Jensen-Kleis igen, og det blev vedtaget ikke at tage nogen Notice af Villars Lunn, men at faa Spørgsmaalet »Po-

tentia« ctr. Udenrigsministeriet indført i Folketinget og faa en Resolution for, at der skulde nedsættes et Undersøgelsesudvalg. Det var forud blevet foreslaaet, at Jensen-Kleis skulde holde en Tale i Folketinget om »Potentia« og Grön, og at Udenrigsminister Ahlefeldt Laurvig vilde svare, at han ikke vidste noget ufordelagtigt om Grön eller »Potentia«, o. s. v. o. s. v., og man havde spurgt Grön, om, at naar dette blev meddelt gennem Verdenspressen, det da vilde være tilstrækkeligt til at sætte »Potentia« og ham i det rette Lys i Verdens Øjne. Han svarede dertil, at intet, som Ahlefeldt kunde sige, vilde have nogen Betydning for ham eller »Potentia«, *med mindre Udenrigsministeren offentligt vilde meddele de Angreb, som han privat havde sat i Omløb om ham*, og saaledes give Grön en Lejlighed til at kalde ham til Ansvar for hans Handlinger. Grön holdt bestemt paa, at eftersom tre Udenrigsministre havde angrebet ham, havde han ogsaa Ret til at forlange, at de skulde meddele deres Grunde til at gøre det, og hvis det kunde bevises, at de ikke havde nogen Grunde, men at de i Landets og Folkets Navn uretfærdigt havde angrebet ham, ønskede han dette meddelt paa en Maade, saa at det kunde blive hørt lige saa viden om, som Angrebene paa ham var blevne hørte.

Nu var Spørgsmaalet, om Sagen kunde tages op i Rigsdagen under Finanslovsdebatten. Pedersen-Nyskov var af den Mening, at det vilde være bedre at faa den frem ved en særlig Interpellation, og Deltagerne i Mødet vedtog at komme sammen igen om Aftenen Kl. 8, og Klokken 10 bestemtes det, at Finansminister Neergaard og Hr. J. C. Christensen skulde anmodes om i et Partimøde at støtte Forlangendet om, at Folketinget skulde udpege en Komité til at undersøge Forholdet mellem »Potentia« og Grön og Udenrigsministeriet. Efter nogen Diskussion gik Neergaard ind paa Forlangendet. J. C. Christensen havde forladt Rigsdagen, og det bestemtes derfor, at Redaktørerne K. Hansen og H. Jensen samt Grön næste Morgen Kl. 9 skulde gaa til ham. Hr. J. C. Christensen blev hurtig enig med dem i, at der skulde finde en officiel Undersøgelse Sted, men han sagde, at førend Sagen kunde blive indført i Folketinget, maatte Udenrigsministeriet først anmodes om at foraarsage en Undersøgelse. Grön svarede hertil straks, at hvis han ønskede at overgive ham til Uden-

rigsministeriet — hans Fjenders Lejr —, havde han aldeles ingen Chancer. J. C. Christensen sagde da:

»Ahlefeldt kan blive anmodet om at udpege to Mænd, og De kan udpege to, og det Resultat, disse fire Mænd maatte komme til, kan da blive officielt bekendtgjort, og hvis Ahlefeldt nægter at gaa ind herpaa, kan Sagen blive taget op i Folketinget.«

J. C. Christensen opfordrede K. Hansen og H. Jensen til straks at søge Ahlefeldt og underrette ham om dette Forslag og sagde, at han ogsaa selv vilde tale med Ahlefeldt.

Da Hansen og Jensen underrettede Udenrigsministeren om Forslaget om, at der skulde nedsættes en Slags Ret mellem ham og Grön, fandt han aldeles ikke Behag heri; han sagde, at Jensen-Kleis skulde indføre Sagen i Folketinget samme Dag, og at han skulde svare, at han ikke vidste noget nedsættende mod Hr. Niels Grön eller »Potentia«. D'Hrr. sagde ham, at Grön nægtede at modtage dette som Oprejsning, og Hansen og Jensen forlod ham, idet de lod ham vide, at J. C. Christensen vilde søge ham.

Samme Morgen kom Jensen-Kleis til Redaktør Hansen, øjensynlig forbavset over, at han ikke var bleven anmodet om at komme til Møderne om Eftermiddagen og Aftenen Dagen før, og han meddelte Hansen, at han samme Dag skulde tale i Folketinget om »Potentia« og Niels Grön. Han meddelte Hansen Indholdet af sin Tale, som var meget gunstigt.

Udenrigsministeren har aabenbart tænkt, at naar han lod nogle pæne Ord udtale om Grön og »Potentia« i Folketinget, vilde han saaledes umuliggøre det for Grön derefter at faa Medlemmerne af Tinget til at gaa ind paa en officiel eller parlamentarisk Undersøgelse, da ingen af dem kunde have nogen Idé om Udstrækningen af den Uret, Udenrigsministerens Udtalelser havde foraarsaget »Potentia« og Grön. Ahlefeldt vidste altsaa, at intet andet end en parlamentarisk Undersøgelse vilde stille ham blot og i Verdens Øjne sætte Grön og »Potentia« i det rette Lys.

Den 25. Oktbr. Kl. 1 mødtes Redaktør Hansen og Borgmester *Drechsel*, som havde vist sig stærkt interesseret i »Potentia«, med Grön. Hansen fortalte om sine Samtaler med Ahlefeldt og Jensen-Kleis, om Jensen-Kleis' gunstige

Tale og Ahlefeldts Svar og spurgte Grön, om han gik ned i Rigsdagen for at høre dem. Grön svarede hertil: Nej, at intet, som Jensen-Kleis eller Ahlefeldt kunde sige til Gunst for ham, var af nogen Betydning. Hvis Ahlefeldt i Folketinget vilde meddele, hvad han havde sagt, antydet og været Skyld i, at der Verden over var sagt imod ham og »Potentia«, vilde det interessere ham. Grön sagde yderligere til Hansen, at selv om Ahlefeldt gik ind paa J. C. Christensens Forslag om Nedsættelse af en Komité til at undersøge Sagen mellem Ahlefeldt og ham, kunde Resultatet af denne Komités Undersøgelse, hvorledes det saa end blev, ikke oprette al den Fortræd, der var sket, hvis det skulde offentliggøres gennem Udenrigsministeriet. Grön gentog atter, at de Angreb, som *tre* Udenrigsministre havde gjort paa »Potentia« og ham, havde været saa ødelæggende, at kun en Bekendtgørelse fra saadan Side, som havde Betydning overfor Verden, og med det Indhold, at disse Angreb havde været uretfærdige, kunde være tilfredsstillende. Han tilføjede:

»Hvis det Parti, der er ved Magten, ikke af egen Drift vil tillade en parlamentarisk Undersøgelse, maa jeg forsøge at sikre mig den ved den offentlige Menings Indflydelse.«

Det bestemtes nu, at Jensen-Kleis skulde anmodes om at slutte sin Tale med at sige, at eftersom tidligere Ministre var implicerede, vilde den nuværende ikke kunne svare for dem, og om den nuværende Minister (Ahlefeldt) derfor kunde have nogen Indvending mod Udpegelsen af et Udvalg i Folketinget til Undersøgelse af hele Sagen?

Redaktør Hansen gik derpaa ned til Rigsdagen. J. C. Christensen kom straks hen til ham og sagde, at Ahlefeldt nægtede at udpege et fire Mands Udvalg med Grön. Hansen svarede, at Grön ogsaa havde afslaaet at modtage Erklæring fra et saadant Udvalg som tilstrækkelig. J. C. Christensen samtykkede derefter i, at det skulde forlanges af Jensen-Kleis, at han skulde slutte sin Tale som ovenfor nævnt, og han anmodede Hansen om at forlange af ham, at han skulde gøre dette. Jensen-Kleis svarede hertil, at dette kunde han ikke gøre uden først at tale med Ministeren, eftersom Ahlefeldt allerede havde sit Svar til ham rede.

Nu kommer et Afsnit, der — *hvis man ikke vil antage, at det var forud aftalt Spil* — stiller den i denne Rigsdagssam-

ling saa ofte figurerende Folketingsmand fra Bjergekredsen, Hr. Jørgen Jensen-Kleis, i et Lys, hvor Latteren maa omskylle ham.

Man høre nu blot og dømme:

Hr. Jensen-Kleis er indtegnet som Taler den 25. Oktbr. 1911, og han skal altsaa i Overensstemmelse med sit Parti og med Udenrigsministeren i sin Tale indføre »Potentia« og Grön i Folketinget, men da overgaar der den stakkels Mand det Uheld, at han, nogle Øjeblikke før han skal tale, bliver kaldt ud — efter nogles Sigende af Udenrigsministeren, men efter hans egen Paastand af Finansministeren. Dette sidste spiller dog ingen Rolle, eftersom det var til Samtale med begge Ministrene i et af Værelserne i Rigsdagsbygningen. Imedens han samtaler med Ministrene, forløber hans Tur til at tale, hans Navn raabes forgæves op, han møder ikke, og Ordet bliver derpaa givet til den følgende indskrevne Taler, og Hr. Jensen-Kleis har forspildt sin Tur!

Noget efter, at Eftermanden er begyndt at tale, kommer Hr. Jensen-Kleis ind i Folketingssalen og undskylder sig i sin Uskyldighed med, »at han ikke vidste, hans Formand vilde tale saa kort, han troede, at han vilde have talt længere! Han var meget ked deraf!!«

Saa naiv er altsaa denne Mand, saa letsindig og saa uskyldig — i Sandhed, Bjergekredsen kan være stolt over at have en saa intelligent Repræsentant i Folketinget!

Men — spørger man paa den anden Side sig selv: — *hvor var da Udenrigsministeren? Glemte han da ogsaa, at det var den Tid, da Hr. Jensen-Kleis skulde tale og han — Udenrigsministeren — skulde svare?*

Hvor er det Menneske, som ikke uvilkaarligt vil opkaste dette Spørgsmaal!

Fem Minutter efter lod *Udenrigsministeren* Villars Lunn — en Mand, om hvem Grön i sin Pjece i Marts 1911 har bevist, at han havde givet sit Æresord paa noget, som han vidste var absolut usandt, den Mand, som Dagen før, d. 24. Oktober, var bleven ført ned til Rigsdagen for at fremsætte sine Beskyldninger imod Grön, men havde nægtet at gøre det, da han erfarede, at Grön var til Stede for at forsvare sig — jeg gentager: denne Mand lod Udenrigsministeren nu komme ned i Rigsdagen i Ministerværelset, og han sørgede

derefter for at samle alle dem, som havde Interesse i, at der blev vist Grön Retfærdighed, og i alle disse Mænds Nærværelse lod han Villars Lunn beskylde Grön for at være en Bedrager og en Svindler. Lunn beskyldte Grön for at have bedraget ham og for at være optraadt som en Svindler mod »Potentia«. Han fremsatte syv forskellige og klart adskilte Beskyldninger.

De Mænd, som var nærværende ved dette Møde, var: Udenrigsminister *Ahlefeldt-Laurvig*, Finansminister *Neergaard*, Folketingsmændene *P. Th. Nielsen*, *Slebsager*, *Pedersen-Nyskov*, *Jensen-Kleis* og Redaktør *K. Hansen*.

Redaktør Hansen indvendte, at det var en Tarvelighed at lade Grön angribe, uden at der blev givet ham Lejlighed til at være til Stede for at forsvare sig, men der blev intet Hensyn taget hertil — men denne Angrebsmaade svarer i Virkeligheden til den, Udenrigsministrene nu i en Aarrække har anvendt overfor Grön.

Da Villars Lunn havde endt sine Beskyldninger, nedskrev Redaktør Hansen dem og tog enhver af de tilstedeværende til Vidne paa, hvad der var blevet sagt. Han tilføjede, at han ikke for et Øjeblik tvivlede om, at hvis Grön havde været til Stede, vilde han have været i Stand til at modbevise enhver af Lunns Beskyldninger.

Efter Lunns Bortgang sagde Finansminister Neergaard til Redaktør Hansen, at hvis Grön kunde bevise, at disse Beskyldninger var falske, vilde han have en stor Sag mod Regeringen.

Efter dette Møde gik Slebsager, Hansen og Pedersen-Nyskov op til Grön og fortalte ham, hvad der var sket. De sagde, at han nu maatte anlægge Sag imod Villars Lunn eller, hvis dette tog for lang Tid, faa nedsat en »Æresret«. Grön protesterede øjeblikkeligt mod at have noget som helst med Villars Lunn at gøre; han havde for adskillige Maaneder siden overfor Offentligheden vist, at han var en overbevist Løgner, og hvis Ahlefeldt efter dette havde gjort Brug af ham og havde sat hans Beskyldninger i Omløb, saa maatte Regeringen staa ansvarlig derfor. Grön lovede, at han skulde bevise, at alt, hvad Villars Lunn havde sagt, var absolut falskt, men han vilde drage *Udenrigsministeren* til Ansvar.

Her er en Omstændighed, der maa kalde Offentligheden paa Vagt, den nemlig, at Landets Udenrigsminister havde kendt disse Beskyldninger eller i alt Fald nogle af dem for længe siden. *Hvis* han har havt Tiltro til dem, hvor har han da kunnet forsvare at være enig med Jensen-Kleis i, at denne skulde indføre Sagen i Folketinget og tale gunstigt om Grön, og hvor har han kunnet overtale sig selv til — som det var Aftalen — at skulle svare, »at han ikke vidste noget nedsættende mod Hr. Niels Grön eller »Potentia«?« Dette er atter et Vidnesbyrd om den slappe Moral, der er herskende i høje Kredse, og det maa i Sandhed være haardt at sidde som Konge i et Land, hvor man skal støtte sig til saadanne Tjenere.

— — — —

Efter dette Møde optegnede Redaktør Hansen alle de — i alt 7 — Beskyldninger, som Villars Lunn havde udslynget mod Grön, og uagtet han ikke selv nærede mindste Tvivl til Grön, maatte han lige saa vel som de andre Herrer forlange, at han rensede sig for de graverende Beskyldninger, som Villars Lunn havde udslynget imod ham og *paastod* at kunne bevise.

De fleste af disse Beskyldninger var det en let Sag for Grön at kunne modbevise, men hvad den sidste Beskyldning angik — den, Offentligheden absolut vilde bedømme strengest —, vidste han ikke, om han i en Fart vilde kunne modbevise den. Han rejste hjem til Klakring, hvor han i tre Døgn gennemsøgte en Mængde gamle Papirer, og fandt da endelig et Brev fra Villars Lunn, der beviste, at denne ved at fremsætte og fastholde Beskyldningen i Virkeligheden *viste sig selv at være Bedrageren* (Kopi af Brevet vil findes lidt længere henne i Bogen). Ligeledes skrev Grön til Parrs Bank i London, med hvilken »Potentia«, under hele sin Eksistens havde havt Forbindelse, og fik fra denne ligeledes Beviser for Lunns løgnagtige Beskyldninger. (Jeg gentager her: *alle* i denne lille Bog nævnte eller citerede Dokumenter og Breve er under Udarbejdelsen af denne Bog i min Besiddelse).

Grön tog derpaa op til Aarhus, hvor han anmodede Redaktør *K. Hansen* som en af de Herrer, der havde vist ham varmest Interesse, og Borgmester *Drechsel* som den indsigtsfulde Jurist om at gennemgaa Beskyldningerne og Beviserne

for Løgnagtigheden af dem. De to Herrer efterkom hans Anmodning, der formulerede sig som nedenfor staaende Aktstykke. De underskrev det den 7. November, Kopier af det blev sendte til alle i Sagen interesserede, og endelig den 24. Novbr. 1911 blev det med Hansens og Drechsels Samtykke udsendt til Pressen gennem Ritzaus Bureau i nedenstaaende Form:

Villars Lunns Beskyldninger mod Niels Grön,

grundet paa hvilke Udenrigsminister Ahlefeldt-Laurvig modsætter sig »Potentia« og Niels Grön.

Paa et Møde i Rigsdagsbygningen Onsdag d. 25. Oktober d. A. hvori følgende deltog:

Finansminster N. Neergaard,
Udenrigsminister Ahlefeldt-Laurvig,
Folketingsmand P. Th. Nielsen,
Folketingsmand Jensen-Kleis,
Folketingsmand Pedersen-Nyskov,
Folketingsmand Slebsager,
Redaktør K. Hansen og
Landstingsmand Villars Lunn,

fremsatte sidstnævnte en Række Beskyldninger mod Hr. Niels Grön og sigtede ham paa Grundlag heraf for at være optraadt som en Bedrager overfor ham (Villars Lunn) og som Svindler overfor »Potentia«.

I Anledning heraf har Grön anmodet undertegnede om at gennemgaa de Bevisligheder, som han er i Besiddelse af, vedrørende Villars Lunns Beskyldninger. Vi har efterkommet denne Anmodning og skal blot, forinden vi gaar over til de enkelte Punkter, bemærke, at Beskyldningerne her er gengivne, saaledes som de er refererede dels af undertegnede K. Hansen, dels af de Rigsdagsmænd, der deltog i den ovennævnte Sammenkomst.

I. Villars Lunn har beskyldt Niels Grön for at have bedraget de Mænd, som tegnede Aktier i det oprindelige »Potentia«-Kompagni, derved, at de i Stedet for disse Aktier fik Aktier i den nuværende »Potentia«-Organisation.

Hertil bemærkes: Villars Lunn var selv Medlem af Direktionen for det oprindelige »Potentia«-Kompagni og fik som saadan tegnet alle de danske Aktier i dette Kompagni med Undtagelse af to Aktier à £ 100, som efter Niels Gröns Angivelse er overtaget af hans to Svogre (jfr. Skrivelse af 22. Juli og 15. November 1903). Lunn opgav Navnene paa dem, der havde tegnet Aktier, og anmodede i Breve om Udstedelse af Aktiebreve til de paagældende.

Under 16. Maj 1908 afgav »Potentia«-Direktørerne en Beretning (Rapport), ifølge hvilken Grön, der to Aar i Forvejen var udtraadt af Direktionen, medens Villars Lunn forblev i den, overfor Direktionen foreslaar i Stedet for det oprindelige »Potentia«-Kompagni at danne en ny »Potentia«-Organisation. Under samme Dato ($^{16}/_{5}$ 1908) er udstedt et Cirkulære til Aktionærerne i det oprindelige Kompagni, hvorved de indkaldes til en ekstraordinær Generalforsamling i London den 26. Maj samme Aar med Dagsorden: Opløsning af det gamle Selskab og Dannelse af den ny Organisation. Paa Beretningen staar Villars Lunn opført som Medlem af Direktionen, og at disse trykte Dokumenter ogsaa er komne ham i Hænde, fremgaar af en os forelagt Skrivelse fra Lunn, dateret Aggersvold, 21. Maj, i hvilken Lunn skriver, at han samtidig med Brevet afsender to med hans Navn underskrevne Proxies (Fuldmagter) til Sekretæren, Mr. Clarke, som han haaber maa faa dem den 23. Maj. I samme Brev udtaler Villars Lunn ordret: *»Hvis De finder det rigtigt, saa beder jeg Dem melde fra mig, at jeg tilbyder mig til Genvalg som Direktør.«*

Af et Brev fra Villars Lunn, dateret Aggersvold 25. Oktober 1910, fremgaar, at han indtil da endnu var Direktør, og paa en for os forelagt Rapport af 28. Juni 1910 staar Lunn opført som Direktør for »Potentia«-Organisationen.

II. Lunn beskylder Grön for ikke at have tilbagebetalt Lunns Søn, Christian Lunn, et Beløb af 600 Kr., som Sønnen skal have betalt for Oversættelse af »Potentia«s Love fra Engelsk til Dansk.

Grön har forelagt os en Skrivelse fra Chr. D. Lunn, dateret Nykøbing $^{8}/_{6}$ 1910, hvoraf det fremgaar, at Chr. Lunn har ladet foretage en Oversættelse til Dansk af »The Articles of Association« ved den engelske Vicekonsul i København. Saa vidt skønnes, fremgaar det af Brevet, at dette Skridt er foretaget af Chr. Lunn af egen Drift uden forudgaaende Forhandling med Grön.

III. Villars Lunn beskylder Grön for ikke at have villet betale ham den Sum, som den Souper kostede, der blev givet af »Potentia« i Anledning af Shackletons Besøg i København den 10. Oktober 1909.

I Anledning heraf har Niels Grön givet os følgende Fremstilling: Grön, som kendte Shackleton, bevægede ham til at komme til København og holde Foredrag. »Potentia« skulde løbe Risikoen ved at betale for Raadhushallen, Reklame m. m. og for den Banket, som holdtes paa d'Angleterre efter Foredraget. Det eventuelle Overskud skulde bruges til Anvendelse i velgørende Øjemed. Der var fuldt Hus i Raadhushallen, hvorved indvandtes en Sum af 1733 Kr. Banketten kostede ca. 1200 Kr. Næste Morgen indfandt Chr. Lunn sig personligt hos Niels Grön og meddelte ham, at hans Fader havde bestemt, at *hele* Beløbet (1733 Kr.) skulde betales til Prinsesse Marie som ommeldt. Grön protesterede herimod med den Bemærkning, at Beløbet til Banketten først maatte fradrages, og at Grön i hvert Fald ikke var bemyndiget til at afholde Udgifterne ved Ban-

kettten for »Potentia«s Regning. Chr. Lunn svarede hertil, at hans Fader havde bestemt at indbetale *hele* Beløbet til Prinsesse Marie. Villars Lunn gik derefter alene i Audiens hos Prinsesse Marie og gav hende de 1733 Kroner.

Den nævnte Samtale mellem Chr. Lunn og Grön overværedes af Fru Lily Køedt-Lorenzen, født Peschcke-Køedt, som i et af os forevist Brev af 22. f. M. (Oktbr.) skriver til Grön, »at hun husker tilfældig at have overværet den ommeldte Samtale, og at Chr. Lunn under denne sagde, at det ikke gik an at ordne Pengesagerne vedrørende Foredraget og Banketten som af Grøn foreslaaet. »Potentia«. burde tværtimod afholde alle Udgifterne«. Det fremgaar yderligere af Brevet, at Grön *ikke* gik ind paa Lunns Forslag.

IV. Villars Lunn beskylder Grön for den 27. Oktober 1910 at have benyttet Sir William Ramsays Navn som Formand for »Potentia«, skønt Ramsay havde trukket sig tilbage forinden det nævnte Tidspunkt. Navnet skulde være underskrevet en Klage til det engelske Udenrigsministerium over den engelske Gesandt i København.

M. Hs. t. dette Punkt har Niels Grön forevist os en Skrivelse af $^{30}/_{10}$ 1911 fra Sekretæren for »Potentia-Organization Ltd.«, Warren W. Clarke, som bekræfter, at Sir William Ramsay fungerede som Formand ved et Bestyrelsesmøde i »Potentia« den 27. Oktober 1910, og at han i denne sin Stilling underskrev bl. a. et Brev til den engelske Statssekretær.

V. Lunn beskylder Grön for at have lovet at deponere her i Danmark £ 4000 til Dækning af Udgifterne ved en »Potentia«-Kongres i København, men ikke at have opfyldt dette Løfte.

Grön forklarer, at han havde lovet at skaffe de £ 4000, men kun paa Betingelse af, at der fra Danmark til London indløb en officiel Meddelelse om, at man fra dansk Side vilde gaa ind paa at indbyde Kongressen til København. Overensstemmende hermed findes det i en os forevist Skrivelse fra Villars Lunn udtalt, at Lunn beder Grön om at ville forberede den engelske Bestyrelse paa, at naar den danske officielle Accept af den engelske Kaldelse foreligger, man da vil svare med at deponere de £ 4000 i en dansk Bank. Ligeledes skriver Chr. Lunn i et Brev af 1. Marts 1910:

»Er De saa vidt fremme med Deres Planer, at De kan stille de £ 4000 til Raadighed, saa snart De modtager Meddelelse om, at vi har de 25 + 5?«

Niels Grön har overfor dette forklaret, at den ommeldte officielle »Accept« fra dansk Side aldrig blev fremsendt til London, og denne Forklaring bekræftes ved os foreviste Telegrammer.

VI. Villars Lunn har beskyldt Niels Grön for at have laant Penge af en amerikansk Forfatterinde og siger, at han (Lunn) har betalt dem tilbage, fordi hun havde været hans (Lunns) Gæst her i Landet. Senere har Grön efter Lunns Paastand ikke villet betale Lunn Pengene tilbage.

Af et Brev fra vedkommende Dame, Mrs. Gertrude Atherton, fremgaar det, at der ikke er Tale om noget Laan, men om, at ved-

kommende Dame havde indbetalt Beløbet til Niels Grön for at faa Aktier i »Potentia«. Da hun senere ombestemte sig og ønskede sine Penge tilbage, indgik Niels Grön efter sin Forklaring herpaa. Da Pengene jo imidlertid var tænkt anvendte til Aktietegning, fandt Grön det rettest, at de blev betalte tilbage gennem »Potentia«, og anmodede derfor Lunn som en af Direktørerne om at lade den Anvisning paa £ 200, som Niels Grön samtidig sendte Lunn, gaa videre til Mrs. Atherton.

At det er gaaet saaledes til, og at navnlig Villars Lunn ikke har betalt Beløbet, er godtgjort, *dels* ved Brev af 4. April fra Villars Lunn, som derved direkte erkender at have modtaget en Anvisning fra Niels Grön paa Parrs Bank (paa £ 200) og sendt den til Mrs. Atherton, hvis Kvittering han vedlægger, *dels* ved Skrivelse fra Parrs Bank af $^{2}/_{11}$ 1911 med vedlagt Kopi af den paagældende Anvisning paa £ 200 til Ordre Mrs. Gertrude Atherton, og at hun har modtaget Beløbet.

Ifølge det givne Referat af Mødet den 25. Oktober 1911 i Rigsdagsbygningen skal Villars Lunn yderligere have beskyldt Niels Grön for Pengeafpresning. Da der imidlertid intet nærmere er oplyst om, hvorpaa Villars Lunn kan have støttet denne Beskyldning, har vi ikke kunnet anstille nogen Undersøgelse i saa Henseende og nøjes derfor med at anføre Beskyldningen.

Aarhus, den 7. November 1911.

Drechsel. *K. Hansen.*

Jeg hidsætter omstaaende en fotograferet Gengivelse af det nævnte Brev fra Villars Lunn til Grön, — enhver vil da herefter selv kunne dømme.

Man lægge endvidere Mærke til: *disse Bevisligheder kom alle de i Gröns Sag paa den ene eller anden Maade interesserede Personligheder i Hænde i de 2—3 nærmest følgende Dage, men først 14 Dage senere lod Grön Offentligheden erfare noget derom gennem Pressen.*

— — — —

Inden Offentliggørelsen af Borgmester Drechsels og Redaktør K. Hansens Erklæring havde Grön, der samme Dag (7. Novbr.) rejste til København (efter at Redaktør Hansen til Pedersen-Nyskov, Rigsdagen, København, havde sendt følgende Telegram:

»Borgmester Drechsel og jeg har ved Sammenkomst i Gaar med Niels Grön faaet fuldstændige Beviser for, at Villars Lunns Beskyldninger mod Grön er falske. Niels Grön vil i Morgen Kl. 12 søge Dem

Aggersvold 4 April

Kjære Herr Grön.
Jeg har været saa optaget i Rigsdagen, hvor vi havde en Ministerkrise, at jeg först idag har kunnet afsende Deres Anvisning paa Parrs Bank (£200-0-0) til Mrs Atherton og vedlægger jeg her den fra hende modtagne Kvittering, som De i sin Tid afgav, da De modtog de 200 Pund. Anvisningen har jeg sendt i „Anbefalet" Brev, og jeg har bilagt den med et pænt Brev, saa godt jeg kunde.
Men nu kommer det Morsomme, at Mrs Atherton ikke boer i München men boer lige ved Siden af Dem i 64 St James's Court Buckingham Gate, saa jeg indseer ikke, at De kan undgaa at hilse paa hen-

de, og det vil jo ogsaa volde Dem Glæde at opfriske gode Minder om en svunden interessant Tid – den vestindiske – og slutte en ny Alliance til det Felttog for Potentia i U. S. A, som De vel maa i Dag med engang i det Samme.
Naa Held med Dem, hvordan De saa klarer Dem, og bring Mrs Atherton de bedste Hilsener, naar De seer hende, men De maa ikke friste hende til igjen at gjæste Danmark ialtfald ikke for nærværende Tid, hun er af de Fremmede, som vil kunne give En som Vært större Besvær med at gjöre hende tilpas end jeg har Tid til at paatage mig i en nærmere Fremtid.
Jeg vedlægger altsaa den fra Mrs Atherton modtagne Kvittering.

Deres hengivne
Villars Lunn

i Rigsdagen. Vær saa elskværdig at tale med J. C. Christensen og Slebsager forinden. Borgmesteren og jeg fremsender en Erklæring.«

K. Hansen.)

i Dagene 8. og 9. Novbr. Møder med Rigsdagsmændene P. Th. Nielsen, Slebsager, Pedersen-Nyskov og J. C. Christensen, og Resultatet af disse Møder var, at Grön indgik paa Nedsættelse af en »Æresret« med Villars Lunn paa den Betingelse, at P. Th. Nielsen, Slebsager og Pedersen-Nyskov forlangte det af Villars Lunn, og hvis han saa nægtede en saadan, vilde de tre Herrer forlange i et Partimøde, at der i Folketinget skulde nedsættes *et Udvalg til Undersøgelse af Gröns Forhold til det danske Udenrigsministerium.*

Slebsager, Nyskov og P. Th. Nielsen gik til J. C. Christensen og meddelte ham dette deres Løfte til Grön. J. C. Christensen svarede, at det jo var ganske umuligt for Villars Lunn at nægte en Æresret. De tre Herrer gik ogsaa til Finansministeren, — med samme Resultat. Villars Lunn udbad sig 5 Dages Betænkningstid og indsendte saa skriftligt Afslag, og derefter sagde Slebsager og Nyskov til Grön, at nu var det ganske umuligt for J. C. Christensen og Neergaard at modsætte sig, at Partiet forlangte Nedsættelse af et Undersøgelsesudvalg i Folketinget.

Under et af disse Møder sagde Slebsager og Pedersen-Nyskov ogsaa, da Grön havde meddelt dem Udenrigsministerens Forholdende overfor ham i Januar Maaned:

»Hvis De kan skaffe os Brev fra Kintore og Preston om, at Ahlefeldt til dem har benyttet Udtalelser af Villars Lunn som en af sine Grunde mod Dem eller »Potentia«, saa kan vi forlange, at Partiet kalder Udenrigsministeren til Ansvar.«

Grön skrev straks baade til Lord Kintore og Mr. Preston, som omgaaende sendte Telegrammer og Breve, der bekræfter Udsagnet. Her er Lord Kintores Telegram:

»Certainly Ahlefeldt mentioned Lunns statements.«

I Oversættelse:

»Jo, Ahlefeldt omtalte Lunns Beskyldninger.«

Som nævnt udsendtes d'Hrr. Drechsels og Hansens Erklæring d. 24. Novbr. gennem Ritzaus Bureau og blev optaget af forskellige Blade, og gennem Ritzau udsendte Lunn den

følgende Dag en Erklæring, hvori han kalder det »udsendte Aktstykke for en Nullitet, hvis eneste Betydning er, at det er i lige høj Grad kompromitterende for d'Hrr., som har undertegnet det, og d'Hrr., der har foranlediget Borgmester Drechsel og K. Hansen til at udsende et saa enestaaende Dokument.« Villars Lunn gentager sine Beskyldninger og henviser til Domstolene. Hr. Lunn har aabenbart frygtet en »Æresret«, hvor Resultatet vilde have kunnet foreligge i Løbet af nogle Dage, medens han ved at skyde sig ind under Domstolene vil kunne trække Sagen ud i adskillige Aar, hvilket vil sige at vinde Tid, hvad der i Virkeligheden er det eneste, han kan vinde.

Niels Grön offentliggjorde Dagen efter atter en Klarlæggelse af Forholdene, paaviste, »at Lunn ikke paa et eneste Punkt forsøger at gendrive de af d'Hrr. (Drechsel og Hansen) givne Oplysninger om Grundløsheden af hans Sigtelse«, og slutter saaledes:

»Af Hensyn til den Offentlighed, der ikke har havt Tid og Lejlighed til selv at sætte sig ind i Sagen, erklærer jeg mig rede til paa hvilke som helst Betingelser at gaa ind paa Nedsættelsen af en Æresret, hvor Sagen da vil kunne foreligge fuldt oplyst i Løbet af nogle Dage. Hvis Hr. Lunn igen siger nej, vil selv de, der ikke har fulgt Sagen, da ikke være i Tvivl om, hvem der i denne Sag er optraadt som Svindler og Bedrager.«

Niels Grön.

Hr. Lunn havde intet hertil at svare, og det saa næsten ud til, at Niels Grön atter skulde rammes af den Metode, man før har benyttet, naar man ikke kunde fastholde sine Sigtelser overfor ham: nemlig at undlade at svare, saa der kunde gro Græs paa den Sag, man mente at staa sig ved at tie ihjel.

Ved Foranledning af et af Landstingets egne Medlemmer og vor første Presseautoritet blev Landstingets Formand, Gehejmeetatsraad *Goos*, gjort bekendt med de bevislige og beviste Løgne, Lunn i Vidners Nærværelse havde udslynget mod Niels Grön. Gehejmeetatsraaden har formodentlig foreholdt Lunn, at »noget maatte der gøres«, og Lunn udsendte da 30. Novbr. gennem Ritzaus Bureau følgende Erklæring:

Paa det af Ministrene Ahlefeldt og Neergaard d. 25. Oktober d. A *foranledigede*)* Møde mellem fire Folkethingsmænd og mig i Anledning af »Potentia«-Sagen fremsatte jeg mundtlig mine Anklager mod Hr. Niels Grön og omtalte ved denne Lejlighed ogsaa løselig et Laan paa 200 Pd. Sterling (hos en amerikansk Forfatterinde).

Jeg blev *samme Dag* klar over, at der paa dette Punkt fra min Side forelaa en Fejlhuskning, som jeg maa beklage. *Derfor udelod* jeg det helt og holdent af min Skrivelse af 14. ds til de Folketingsmænd, som paa Gröns Vegne havde henvendt sig til mig, idet Hensigten med denne min Skrivelse udtrykkelig var nøjagtig at angive de Beløb, som jeg efter min Mening er bleven bedraget for.

Det har i høj Grad maattet forbavse mig i Gaar fra Hr. Grön — gennem en Mellemmand — at erfare, at han ikke har faaet Meddelelse om, at det omtalte Anklagepunkt ikke var nævnt i min Skrivelse af 14. ds. til Folketingsmændene, og at det dermed tydeligt fra min Side var tilkendegivet, at jeg ikke opretholdt denne enkelte Sigtelse.

Dette har jeg efter den mig givne Foranledning anset det for rigtigst at udtale, skønt jeg i øvrigt ikke agter at fremsætte yderligere Erklæringer i denne Sag.

Rigsdagen, d. 30. November 1911.

Villars Lunn.

Noget saa usselt og løgnagtigt som denne Erklæring skal man lede længe efter. Hr. Lunn fortæller altsaa med rene Ord, at han paa et af Ministrene *foranlediget* Møde den 25. Oktbr., hvorved Grön efter hans Forlangende ikke var til Stede, fremsatte sine Anklager. *Samme Dag* bliver han klar over, at han havde »husket fejl«, men han lader desuagtet den af ham udslyngede Beskyldning (for Bedrageri paa 3600 Kr. mod ham [Lunn]!!) staa, rører sig ikke for at oplyse nogen om sin »Fejlhuskning«, men lader den graverende Beskyldning hefte ved den sagesløse. I sin Erklæring af 30. Novbr. siger han, at han »derfor udelod« dette Punkt, da han den 14. Novbr. — altsaa 19 Dage efter — skrev til de Folketingsmænd, der paa Gröns Vegne havde henvendt sig til ham.

Hvorfor »udelod« Hr. Lunn da ikke ogsaa simpelthen den anden graverende Beskyldning, nemlig den at have benyttet Sir William Ramsays Navn falskeligt? Denne Beskyldning *tilbagekaldte han udtrykkeligt,* da han efter at have forespurgt hos Ramsay erfarede, at denne hans Beskyldning var usandfærdig, men med Hensyn til det andet Punkt skulde det være tilstrækkeligt, at han efter 19 Dages Forløb *ikke gentager* sin

*) (Fremhævelserne er af mig; *M. L.*).

Sigtelse (»udelader den«, som han kalder det!). Intet Menneske kan dog vel være saa forblindet, at man ikke skulde kunne se, hvor usselt, hvor lavt, ja, hvor løgnagtigt dette er! Ingen kan vel være saa forblindet, at han ikke kan se, at Lunn først kommer i Tanker om sin »Fejlhuskning«, da han ved Pres udefra tvinges til at »gøre noget«.

Niels Grön indsaa, at nu maatte der slaas hurtigt og slaas haardt. Villars Lunns Erklæring udsendtes den 30. Novbr., stod bl. a. i »Nationaltidende« følgende Morgen (1. Decbr.), og samme Dag lod Niels Grön Villars Lunns foran aftrykte Brev fotografere og i Genpart tilstille *hvert Medlem af Landstinget*, Ritzaus Bureau og adskillige Blade sammen med efterfølgende Skrivelse. Brevene afsendtes om Natten Klokken 3, *var næste Morgen (d. 2. Decbr.) samtlige Landstingsmænd i Hænde* og stod ligeledes næste Morgen at læse i adskillige Blade.

Ordlyden af Gröns Brev til Landstingsmændene og Pressen var følgende:

Jeg anklager Hr. Landstingsmand Villars Lunn for igen at have løjet i den i Aftes gennem Ritzaus Bureau udsendte og i »Nationaltidende« for i Dag ($^1/_{12}$) optagne Erklæring. Hr. Lunn kan ikke skyde sig ind under en Fejlhuskning, idet hans Beskyldning imod mig offentliggjordes d. 24. November. Der blev fra et herværende Blad forespurgt, om Hr. Lunn havde noget at tilføje; han nægtede dette og meddelte, at der gennem Ritzaus Bureau vilde fremkomme en Erklæring fra ham, hvilken fremkom Dagen efter (d. 25. Novbr.) og gik ud paa en *Fastholden* af Beskyldningerne.

Sagens Forholdende er dette: Efter Opføring af Udenrigsminister Ahlefeldt-Laurvig og Finansminister Neergaard kom Hr. Villars Lunn til et Møde i Ministerværelset i Rigsdagsbygningen d. 25. Oktober d. A., og han beskyldte mig dér for at have optraadt som en Bedrager overfor ham (Lunn) og som en Svindler overfor »Potentia«. Som Bevis for denne Beskyldning fremførte han flere Paastande, blandt hvilke den, at jeg havde laant Penge af en amerikansk Forfatterinde, Mrs. Gertrude Atherton, og sagde, at han (Lunn) havde betalt dem tilbage, fordi hun havde været Gæst i hans (Lunns) Hus. Senere skal jeg efter Lunns Paastand ikke have villet betale Lunn Pengene tilbage.

Angaaende denne Beskyldning skriver Borgmester Drechsel og Redaktør R. Hansen, Aarhus, som har gennemgaaet alle Akterne vedrørende Sagen, følgende:

»Af et Brev fra vedkommende Dame, Mrs. Gertrude Atherton, fremgaar det, at der ikke er Tale om noget Laan, men om, at ved-

kommende Dame havde indbetalt Beløbet til Niels Grön for at faa Aktier i »Potentia«. Da hun senere ombestemte sig og ønskede sine Penge tilbage, indgik Niels Grön efter sin Forklaring herpaa. Da Pengene jo imidlertid var tænkt anvendt til Aktietegning, fandt Grön det rettest, at de blev betalt tilbage gennem »Potentia«, og anmodede derfor Lunn som en af Direktørerne om at lade den Anvisning paa 200 Lst., som Niels Grön samtidig sendte Lunn, gaa videre til Mrs. Atherthon.

At det er gaaet saaledes til, og at navnlig Villars Lunn ikke har betalt Beløbet, er godtgjort, *dels* ved Brev af 4. April fra Villars Lunn (af hvilket Brev jeg herved fremlægger en fotograferet og reproduceret Kopi), som deri direkte erkender at have modtaget en Anvisning fra Niels Grön paa Parrs Bank (paa 200 Lst.) og sendt den til Mrs. Atherton, hvis Kvittering han vedlægger, *dels* ved Skrivelse fra Parrs Bank af 2. November 1911 med vedlagt Kopi af den paagældende Anvisning paa 200 Lst. til Ordre Mrs. Gertrude Atherton, og at hun har modtaget Beløbet.«

Aarhus, d. 7. November 1911.

Det var altsaa mig, som købte Anvisningen paa 200 Lst. (3600 Kr.) i Favør af Mrs. Atherton, og Brevet fra Parrs Bank viser, at jeg betalte Anvisningen med to Lst. 100 Bank of Egland Sedler.

Borgmester Drechsels og Redaktør K. Hansens Erklæring har været offentliggjort i Bladene den 24. November, og den 25. Novbr. har Hr. Lunn som foran nævnt fastholdt sine Beskyldninger imod mig. Hr. Lunns vedlagte Brev maa være et uomstødeligt Bevis for, at det er ham, Landstingsmand Villars Lunn, og ikke mig, der er optraadt som Bedrager og Svindler. — Jeg skal tilføje, at jeg er i Stand til lige saa fyldestgørende at modbevise alle de andre Paastande, han udslyngede mod mig paa Mødet d. 25. Oktbr. Det er en Misforstaaelse, naar Hr. Lunn i Dag erklærer, at jeg har benyttet mig af en Mellemmand overfor ham; jeg har overhovet ikke henvendt mig til ham. — En ligelydende Skrivelse vil samtidig blive udsendt til den danske Presse.

Ærbødigst

Niels Grön.

I Brevene til Pressen lød de sidste Ord: »En ligelydende Skrivelse vil samtidig blive udsendt til hvert Medlem af Landstinget.«

D. 3. Decbr. bragte »Politiken« atter et Par Artikler om denne Sag, ligesom en Mængde Blade udenfor Hovedstaden beskæftigede sig levende dermed, og i den nærmest paafølgende Uge optog »Politiken« en Kronik af Niels Grön, nemlig hans Beretning til »Potentia«s Bestyrelse i London og senere en Redegørelse for »Potentia«s Indførelse i det danske Uden-

rigsministerium, og endelig 12. Decbr. fortalte en Ritzau-Meddelelse, at Villars Lunn »havde gjort Skridt til Sagsanlæg mod Hr. Niels Grön for ærerørige Beskyldninger i forskellige Blade.« Noget langt Skridt har det imidlertid ikke været, *da Sagsanlægget endnu, da disse Linier skrives (29. Januar 1912),* ***ikke*** *er fulgt!*

Ethvert Medlem af det danske Landsting har saaledes faaet Meddelelse om, at et af dets Medlemmer *offentligt* staar anklaget for at have løjet og *bevist* derfor — bevist gennem sine egne Ord. Der findes sikkert i Landstinget Mænd, som ikke vil finde sig i at sidde paa Tinge sammen med en Mand, mod hvem man med Rette kan komme med en saadan Anklage som denne; selv om Tingets Formand skulde føle sig fyldestgjort ved hans Bebudelse af Sagsanlæg, er jeg overbevist om, at der i Landstinget findes fint og hæderligt tænkende Mænd nok, som her vil føle det som deres *Pligt* at tage Affære.

— — — —

Den 12. Decbr. rejste Grön til London, men var allerede tilbage i sit Hjem den 23. Decbr., hvor han mellem Jul og Nytaar (den 29. Decbr.) i Klakring holdt et Møde, til hvilket Hr. Jensen-Kleis var indbudt. Jensen-Kleis' Vælgere havde givet fuldtalligt Møde, og Grön fremkom med et meget stærkt Angreb paa ham og paa Udenrigsministeren; ligeledes paa en foregaaende Udenrigsminister (Raben-Levetzau).

Stemningen blandt Tilhørerne var afgjort i Gröns Favør, hvilket bedst ses af, at fire af de mest ansete Vælgere blandt de tilstedeværende sendte en Indbydelse til Kredsens Vælgere om atter at mødes 4. Jan. 1912 i Juelsminde. Dette Møde var besøgt af 3—400 Vælgere, som *enstemmigt* vedtog følgende Resolution, der offentliggjordes i »Horsens Dagblad« for 5. Jan. og senere fremkom saavel i »Horsens Folkeblad« som i »Politiken«:

»Af de til Dato fremkomne Oplysninger om Folketingsm. Jørg. Jensen-Klejs' Optræden i Sagen »Potentia« og Niels Grön har vi Vælgere i Bjerrekredsen faaet det Indtryk, at der er sket Uret, som dog ikke er fuldt opklaret, og vi kræver derfor, at Hr. Jørg. Jensen deltager i et større offentligt Møde af Vælgere fra hele Kredsen, for at Sagen dér kan blive fuldt belyst, saa Vælgerne kan tage Stilling.«

Man har overladt Hr. Jensen-Kleis at bestemme dette Møde, der vil blive afholdt i Horsens den 2. Februar.

Møder er ligeledes afholdte i Vrigsted og Raarup.

Som et Bevis paa, hvilken Indflydelse der ligger bagved Niels Grön og »Potentia«, som et Bevis paa, hvor solidarisk Bestyrelsen staar med ham, og som et Bevis for, hvilken Betydning for vort Land en fortsat uretfærdig Modstand mod ham og »Potentia« vil faa, skal anføres nedenstaaende gennem Ritzaus Bureau udsendte Erklæring, der bl. a. optoges 17. Jan. 1912 af »Politiken« og »Nationaltidende«:

„Potentia“=Sagen.

Gennem Ritzaus Bureau har vi modtaget følgende:

Paa et for nylig afholdt Møde i London af »Potentia«s Bestyrelse blev det vedtaget at sende nedenstaaende Erklæring til den danske Presse. Den er underskrevet af »Potentia«s Bestyrelse og godkendt af Lord Kintore og Sir William Ramsay, begge forhenværende Direktører i »Potentia«:

Erklæring.

Vi undertegnede, der sammen med Hr. Niels Grön udgør »Potentia«-Organisationens Bestyrelse, ønsker at klarlægge dens nuværende Stilling.

Da vi overfor Verden fremkom med et System, hvorved vi tror, at det vil være muligt at udelukke Uhæderlighed og Bedrageri fra betydningsfulde nationale og internationale Virksomheder, var vi nok klar over, at der vilde vise sig Modstand fra saadanne Sider, hvor man ikke ønskede at gaa aabent til Værks, men vi ventede ikke Angreb fra Medlemmer af den danske Regering. Et saadant kom dog, netop da Organisationens Udsigter var mest lovende, og Slaget føltes derfor saa meget desto haardere.

Vi ønsker at tilkendegive, at vor Mening derom — som vi har dannet os efter de Kendsgerninger, der allerede er Offentligheden bekendte — er den, at den Fremgangsmaade, der er benyttet ved de følgende Angreb fra samme Side, er uværdig for Regeringen i et Folk, der ellers kan glæde sig over Ry for at være sandt og retfærdigt.

Det maa staa klart for enhver, der ønsker at danne sig en Mening om Organisationens *»bona fides«*, at fra dens første Begyndelse har der ingen Sinde af den været foretaget noget af ulovlig, uforretningsmæssig eller ufin Art, og at vi i denne som i alle andre Henseender intet hellere ønsker end de nøjagtigste Undersøgelser.

Skønt det er bevist, at de Beskyldninger, der er rettede mod »Potentia« og dem, der er knyttede til Organisationen, er absolut falske, saa føles Virkningen af dem dog stadigt, og vor Organisations Arbejde er for Tiden hemmet.

Vi antager, at Danmark vil finde en Lejlighed til at gøre den Uret god igen, som danske Ministre har begaaet, og — saa vidt muligt — genoprette den Stilling, »Potentia« indtog, før disse Angreb blev rettede imod den. Det er ikke vor Sag at sige, hvorledes dette aabent og ærligt kan gøres; vi indskrænker os til at lægge vor Sag frem for det danske Folk, til hvilket vi appellerer, og af hvilket vi trøstigt venter Retfærdighed og trofast Støtte.

London, den 20. December 1911.

Sir *Edward Durand*, Bart.,
forh. »British Resident« (engl. Repræsentant) i Nepal.

F. C. Lacey.
Advokat, Borgerrepræsentant.

G. Purcell Fitz-Gerald.
Godsbesidder og Mineejer.

Tre Dage efter, at ovenstaaende Erklæring var offentliggjort, sendte den danske Minister i London, Kammerherre C. Brun, en Skrivelse til to af Bestyrelsens Medlemmer, nemlig Sir Edward Durand, Bart., og Mr. Lacey. Skrivelserne lød som følger:

Den danske Legation,
6, Upper Belgrave Street,
London S. W.

20. Januar 1912.

Min Herre!

Det københavnske Dagblad »Politiken« offentliggør den 17. ds. efter Anmodning af Hr. Niels Grön en Erklæring om »Potentia«-Organisationen, som bærer Deres Navn. Denne Erklæring former sig som en Paaberaabelse af det danske Folk mod dets nuværende og tidligere Regeringer fra den udenlandske Organisation »Potentia«, for hvilken De siges at være Direktør.

Under disse Omstændigheder er jeg bleven anmodet om at spørge, om De har givet Hr. Niels Grön Fuldmagt til at udstede Erklæringen, der er dateret London, December 20. 1911.

Jeg vil være Dem taknemmelig, hvis De vil besvare mig dette Spørgsmaal.

Ærbødigst

C. Brun,
dansk Minister.

Sir Edward Durand, som har følt sig stødt over den Ukorrekthed, det er, i et saadant Anliggende at henvende sig til Medlemmer af Bestyrelsen enkeltvis i Stedet for til den *samlede* Bestyrelse, gav derpaa i Bestyrelsens Navn nedenstaaende Svar:

35, Ennismore Gardens,
London S. W.
Jan. 26. 1912.

Hs. Ekscellence *C. Brun*,
dansk Minister,
6, Upper Belgrave Street S. W.

Deres Ekscellence!

Jeg har den Ære at anerkende Modtagelsen af Deres Skrivelse af 20. ds. med Forespørgsel, om jeg har autoriseret Offentliggørelsen af en Resolution eller Erklæring, som den 20. Decbr. udsendtes af Bestyrelsen for den internationale »Potentia«-Organisation.

Som Formand tillader jeg mig paa Bestyrelsens Vegne at svare, at vi efter nøje at have gennemgaaet alle de Oplysninger, der er forelagte os, underskrev den Erklæring, De omtaler (og som i det væsentlige stemmer overens med den Oversættelse, De sendte mig), for at den skulde spredes over hele Verden til Organisationens Venner og Støtter.

Erklæringen var givet som et Forsvar for Bestyrelsens Stilling, og det var ikke Hensigten at angribe den danske Regering. Dette ønsker jeg at betone.

I Betragtning heraf anser vi Hr. Niels Grön for fuldstændig berettiget til at gøre Brug af dette Dokument, hvor Organisationens Forhold er blevne offentligt diskuterede.

Ærbødigst

Edward Durand.

Ja, paa dette Punkt staar Sagen altsaa i Øjeblikket.

Det hedder ikke for intet: Rettens Vej er lang. I 10 Aar har det danske Udenrigsministerium gennem tre Repræsentanter begaaet Uret mod en Mand og hemmet hans Arbejde, der er anerkendt som godt og smukt af betydelige Mænd, hvis Navne har Vægt overalt, hvor Civilisationen har fundet Indgang. Men i 10 Aar er der af tre Chefer for det danske Udenrigsministerium blevet fremsat uholdbare og usandfærdige Beskyldninger mod denne Mand:

1. Udenrigsminister *Deuntzer* inspirerede i 1902 et Telegram til den amerikanske Presse, der indeholdt usandfærdige Beskyldninger mod Niels Grön, medens han samtidig afgav Erklæring til ham selv om, at han i enhver Henseende stod uangribelig paa dette Punkt.

2. Udenrigsminister *Raben-Levetzau* har i sin Egenskab af Udenrigsminister udtalt de samme usandfærdige Beskyldninger, dels overfor »Potentia«s til ham af det engelske Udenrigsministerium henviste Repræsentant, dels overfor den engelske Gesandt i København.

3. Udenrigsminister *Ahlefeldt-Laurvig* har paa Basis af en Mands (Villars Lunns) løgnagtige Beskyldninger gentagne Gange hindret Forsøgene paa en Klarlæggelse, hindret »Potentia«s fremragende Repræsentanter i deres Hverv her i Jan. 1911 og standset den Gruppe danske Mænd, som i Oktbr.-Novbr. 1911 arbejdede for en Oprejsning. Der er fra Udenrigsministeriet tilflydt forskellige Personer Advarsel mod at have noget med Niels Grön eller »Potentia« at gøre. Udenrigsministeren har tilladt — ja, foranlediget — denne Mand (Villars Lunn) i Gröns Venners Nærværelse at fremsætte sine løgnagtige Beskyldninger uden at tillade Niels Grön at være til Stede for at kunne forsvare sig mod dette lave og usle Overfald. Udenrigsministeren véd — det er bevist, delvis endog tilstaaet af denne Mand (Villars Lunn) selv —, at *hans Ord var usande*, men Udenrigsministeren har intet, *absolut intet* gjort for at gøre al denne Uret i alt Fald nogenlunde god igen.

— — — —

Det, denne lille Bog bl. a. skulde vise, er, at der trænges til en Rensning — en Udrensning — i en Mængde offentlige og private Forhold. Hr. *Peschcke-Koedt* har ved en given Lejlighed i følgende Ord udtalt dette og betonet, at »Potentia« vilde kunne gennemføre en saadan moralsk Rensningsproces:

> »Hr. Grön mener, at intelligente Mænd og Kvinder, uden at forsømme deres nationale Pligter, bør føle sig som Verdensborgere og anerkende et voksende Interessefællesskab mellem Nationerne. — — — Naar man har set det store Aantal af originale Breve fra højt ansete Videnskabsmænd, Politikere, Finansmænd og Fredsvenner, der anerkender »Potentia«-Institutionens vigtige kulturelle Betydning og lover efter bedste Evne at støtte Planen, saa maa man indrømme, at Niels Grön har skabt Betingelser for en mægtig og gavnlig Reformvirksomhed. »Potentia« vil under en heldig Ledelse kunne gennemføre en moralsk Rensningsproces, som de fleste af Verdens smaa og store Stater i høj Grad trænger til.« — — —

EFTERSKRIFT

Hvorfor jeg skrev denne Bog?

Det skulde i Virkeligheden være unødvendigt at opstille dette Spørgsmaal, men da jeg under Udarbejdelsen af denne lille Bog har faaet det adskillige Gange, skal jeg forekomme alle yderligere Spørgsmaal ved paa Forhaand at besvare det.

Det var gennem Redaktør Carl Carstensen (Nationaltidende), at jeg først fik Interesse for det i sin Tid brændende Spørgsmaal: de dansk-vestindiske Øers Salg, og gennem Redaktør Carstensen, at jeg først blev bekendt med »Potentia« og dens Leder, Niels Grön. Jeg fik snart dybere Interesse for »Potentia«: jeg forstod hele Rækkevidden af al den Uret, der var begaaet af det danske Udenrigsministerium, og jeg forstod, at hele Niels Gröns Forhold til de dansk-vestindiske Øers Salg maatte klarlægges, inden der kunde haabes paa den rette Forstaaelse fra Offentlighedens Side. Men jeg forstod tillige, at her var personlig Sympati og Overbevisning ikke tilstrækkelig.

Jeg begyndte da at sætte mig ind i hele denne forviklede Sag og skrev til London til Niels Grön om at give sit Samtykke til, at jeg offentliggjorde den Klarlæggelse, som han selv havde indset var nødvendig. Derefter har jeg brugt de sidste otte Maaneder til grundigt at sætte mig ind i alle Forholdene. Jeg er ikke gaaet efter personlige Forklaringer, men har under Udarbejdelsen af Bogen i min Besiddelse havt Breve fra Mænd Verden over, Aviser fra Danmark, England og Amerika i alle disse mellemliggende Aar, amerikansk Rigsdagstidende, Udskrifter af retslige Aktstykker osv. osv., og for at følge Begivenhedernes Gang i den rette Rækkefølge har jeg endvidere havt

overladt Niels Gröns i hele denne Aarrække omhyggeligt førte Dagbøger. Jeg skal tilføje, at ethvert af de i min lille Bog citerede Breve og Dokumenter af mig selv er dels afskrevet, dels oversat efter Originalerne.

Stoffet og Materialet har været overvældende rigt; den største Vanskelighed har ligget i Begrænsningen.

— — —

Intet Menneske, der har set og erkendt en begaaet Uret, har Lov til at sige: »Men det vedkommer jo ikke mig«! Har man ønsket at se for *at komme til Klarhed, bliver man selv medskyldig i den Uret, man har erkendt, hvis man for Fremtiden tier.*

Derfor skrev jeg denne Bog.

En Forfatter er vist sjældent tilfreds med sit Arbejde. Jeg er det heller ikke. En bedre Pen end min vilde have kunnet skabe et bedre Arbejde. Kun eet haaber og tror jeg, man vil faa Indtrykket af —: at dette bærer Sandhedens Præg.

23. Januar 1912.

MATHILDE LÜTKEN.

INDHOLD

RETTELSE

Paa Side 20 staar, at Niels Grön første Gang traf sammen med Villars Lunn i 1901 — det var i 1899.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 02 20 03 010 0